

Ahmasjärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma

Marja Hyvärinen ja Sami Timonen

Ahmasjärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma

Marja Hyvärinen ja Sami Timonen

Oulu 2009

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus

POHJOIS-POHJANMAAN
YMPÄRISTÖKESKUS

POHJOIS-POHJANMAAN YMPÄRISTÖKESKUKSEN RAPORTTEJA 3 | 2009
Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus
Luonnonsuojeluosasto

Taitto: Susanna Anttila

Kansikuva: Syysmaisemaa Ahmasjärvellä, Marja Hyvärinen

Sisäsivujen kuvat: Marja Hyvärinen, Esa Nikunen, Esa Partanen ja Markku Aikioniemi

Kartat: Marja Hyvärinen

© Maanmittauslaitos lupa nro 7/MML/09

© Suomen ympäristökeskus (SYKE)

© Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus

© Metsähallitus

© Museovirasto

Julkaisu on saatavana myös internetistä:
www.ymparisto.fi/julkaisut

Multiprint Oy, Oulu 2009

Julkaisu on painettu paperille, joka on valmistettu ympäristöä säästäen.

ISBN 978-952-II-3455-5 (nid.)

ISBN 978-952-II-3456-2 (PDF)

ISSN 1796-1939 (pain.)

ISSN 1796-1947 (verkkok.)

ESIPUHE

Enemmistö Suomen suojelualueista kuuluu Natura 2000 -verkostoon, joka on Euroopan Unionin jäsenmaiden luonnonsuojelualueista muodostuva verkosto. Suomessa Natura 2000 -verkostoon on liitetty muun muassa monet jo aikaisemminkin lintuvesiensuojeluohjelmaan kuuluneet merkittävät lintualueet kuten myös Ahmasjärvi.

Natura-verkostoon kuuluminen ei estä alueen käyttöä, mutta verkostoon sisällytetyillä alueilla ei kuitenkaan saa merkittävästi heikentää niitä luonnonarvoja, joiden vuoksi alue kuuluu Natura-verkostoon. Joskus alueen käyttötarpeet saattavat olla jopa ristiriidassa alueen suojelutavoitteiden kanssa. Natura-alueiden toteuttamisen luonne voi kuitenkin vaihdella. Toteutustavan ja rauhoitusmääräysten on oltava sellaisia, että ne vastaavat Natura-alueiden perusteena olevien luontotyyppien ja lajien ekologian vaatimuksia ja turvaavat niiden suotuisan suojelun tason säilymisen tai saavuttamisen. Ahmasjärvellä Natura 2000 -alueen suojelu on toteutettu luonnonsuojelulailla perustamalla alueesta yksityinen luonnonsuojelualue.

Natura-alueen suojelutavoitteiden toteuttamisesta voidaan sopia maanomistajan kanssa. Sopimuksessa määritellään alueella sallitut ja rauhoituksen vuoksi kielletyt toimenpiteet. Sopimukseen voi liittyä alueen hoito- ja käyttösuunnitelma, jonka laatiminen on olennaista etenkin silloin kun alueeseen kohdistuu runsaasti virkistyskäyttöä tai sellaisia käyttötarpeita, jotka ovat ristiriidassa suojelutavoitteiden kanssa.

Ahmasjärvellä hoito- ja käyttösuunnitelman laatiminen katsottiin tarpeelliseksi, jotta järven virkistyskäyttöä ja veden laatua voidaan parantaa alueen merkittävät luontoarvot huomioon ottaen. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa pyritään osoittamaan hoidon tarpeessa olevat alueet ja niille sopivat hoitomenetelmät. Myös alueen virkistyskäyttöä pyritään ohjaamaan ja kehittämään siten, että luonnonarvot tulevat huomioon otetuiksi. Tämän yhteistyössä laaditun hoito- ja käyttösuunnitelman kokosivat FM Marja Hyvärinen ja FM Sami Timonen (linnusto-osuus) Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen työnä. Tavoitteita, toimenpiteitä ja vastuukysymyksiä pohdittiin yhteistyöryhmässä, johon kuuluivat edustajat Utajärven kunnasta, Ahmaksen kyläseurasta, Ahmasjärven osakaskunnasta, Ahmasjärven jakokunnasta, Ahmaksen Erä ry:stä, Oulun riistanhoitopiiristä, Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiristä, Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisestä yhdistyksestä, Utajärven kotiseutuyhdistyksestä, Metsähallituksesta ja Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksesta.

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus on hyväksynyt Ahmasjärven hoito- ja käyttösuunnitelman 7.5.2009. Suunnitelma toimii ohjeellisena asiakirjana alueen hoidolle ja käytölle. Valtion ympäristöhallinto käyttää suunnitelmaa päätöksenteon pohjana silloin kun käsitellään aluetta koskevia asioita.

Kiitokset kaikille hoito- ja käyttösuunnitelman laadintaan osallistuneille!

Marja Hyvärinen

Sami Timonen

SISÄLLYS

I Johdanto	7
1.1 Sijainti ja luonne	7
1.2 Suunnittelu ja selvitykset	8
2 Luonto ja historia	9
2.1 Yleiskuvaus	9
2.2 Maa- ja kallioperä sekä ilmasto	9
2.3 Vesistöt	10
2.4 Veden laatu	10
2.5 Linnusto	13
2.5.1 Linnuston perusteella määritetty suojeluarvo	13
2.5.2 Lintuvesityöryhmän määrittelemä pesimälinnuston suojeluarvo	14
2.5.3 Elinympäristön suojeluarvo (ESA)	14
2.5.4 Pesimälinnusto	15
2.5.5 Satunnaislajit ja harvinaisuudet	18
2.5.6 Muutonaikaiset kerääntymät	18
2.5.7 Sulkasadon aikainen merkitys	18
2.5.8 Merkitys pesimäaikaisena ruokailualueena	18
2.5.9 Lintudirektiivin liitteen I lajit	18
2.5.10 Uhanalaiset lintulajit ja Suomen vastuulajit	18
2.5.11 Ahmasjärven tärkeimmät alueet linnuston kannalta	20
2.6 Kasvillisuus	20
2.6.1 Yleisluokitus	20
2.6.2 Kasvillisuusinventointi	21
2.6.3 Kasvillisuusvyöhykkeet	21
2.6.4 Putkilokasvilajisto	23
2.7 Natura 2000 -luontotyypit	24
2.8 Kalasto ja kalastusolot	25
2.9 Muu lajisto	26
2.10 Alueen luonnon suojelu	27
2.10.1 Suojelun toteuttaminen	27
2.10.2 Lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten asettamat velvoitteet	27
2.10.3 Lajisuojaus	28
2.11 Historia ja kulttuuriarvot	28
2.11.1 Asutushistoria	28
2.11.2 Kulttuuriarvot	29
2.11.3 Kulttuuriarvojen suojelu	29
3 Nykyinen käyttö	30
3.1 Virkistyskäyttö	30
3.2 Kalastus ja metsästys	30
3.3 Matkailu	30
3.4 Liikenne	31
3.5 Ympäristön maankäyttö	31

3.6	Kaavoitustilanne.....	32
3.7	Rajoitukset luonnon käyttöön	33
4	Alueen suojelun, hoidon ja käytön tavoitteet.....	34
5	Suosituksset	35
6	Kunnostus- ja hoitotoimenpiteet	36
6.1	Maisema, rantapensaikkojen ja rantapuuston raivaus.....	36
6.2	Ruoppaus.....	37
6.3	Venevalkamat ja uintipaikat	37
6.4	Ojitus.....	38
6.5	Palvelurakenteet	39
6.6	Pienpetopyynti.....	39
6.7	Vesikasvillisuuden niitto.....	40
6.8	Veden laadun parantaminen	41
6.9	Kalastus	43
6.10	Lähtevänojan kunnostus.....	44
6.11	Veneily	44
7	Resurssit ja toimenpiteiden ajoittuminen.....	47
7.1	Toimenpiteiden ajoittuminen	47
7.2	Yhteistyö.....	47
7.3	Kustannukset	47
8	Valvonta	50
9	Alueen luonnontilan ja hoitotoimenpiteiden vaikuttavuuden seuranta.....	51
9.1	Linnustoseuranta.....	52
9.2	Kasvillisuusseuranta	52
9.3	Nisäkäseuranta.....	52
9.4	Veden laadun seuranta	52
10	Suunnitelman vaikutusten arviointi	54
10.1	Uhka-analyysi	54
10.2	Ekologiset vaikutukset.....	54
10.3	Sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset.....	54
10.4	Vaikutus Natura-luontotyyppisiin ja -lajeihin.....	56
10.5	Vaikutus kulttuuriperintökohteisiin	56
	Lähteet.....	57
	Liitteet	59
	Kuvailulehti	68

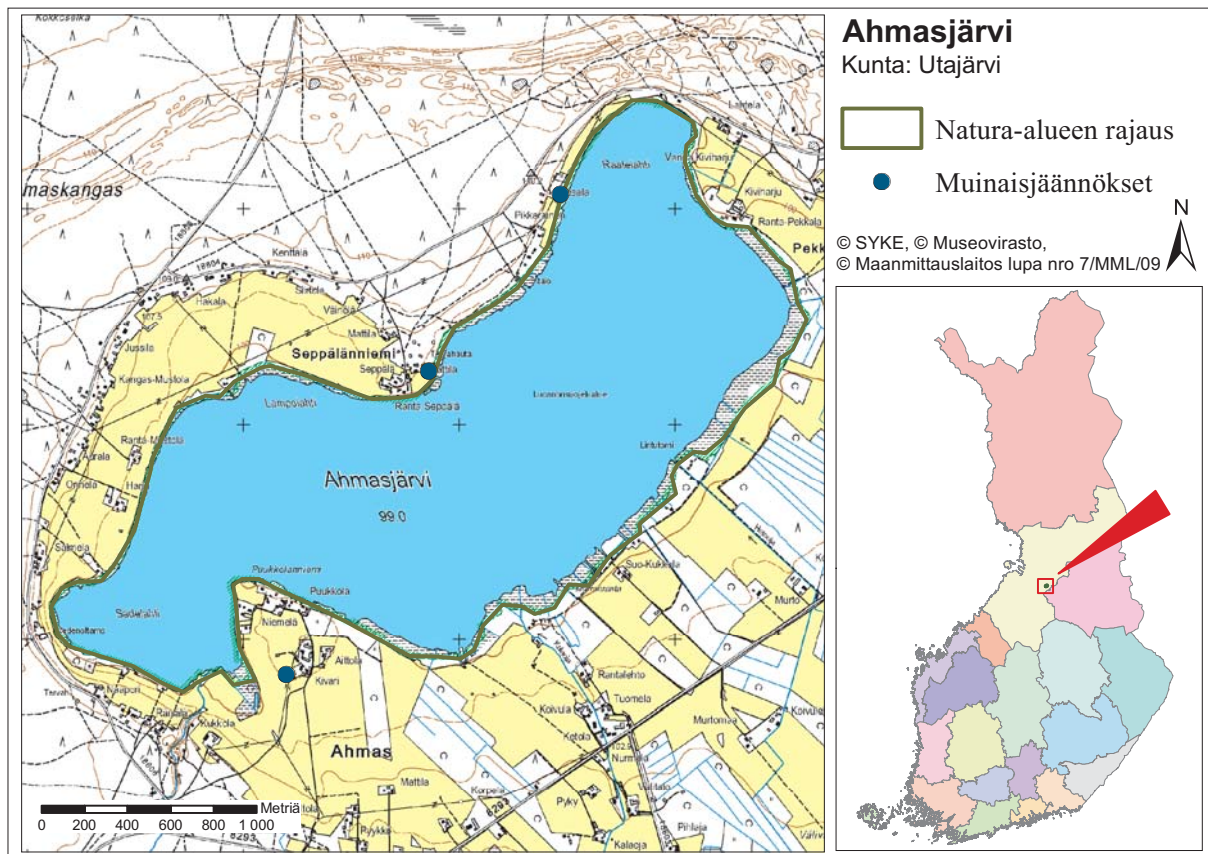
1 Johdanto

1.1

Sijainti ja luonne

Matala ja runsaan vesikasvillisuuden ilmentämä 385 hehtaarin kokoinen Ahmasjärvi sijaitsee Pohjois-Pohjanmaalla Utajärven kunnassa, Ahmaksen kylässä (kuva 1). Ahmasjärvi on vuonna 1982 luokiteltu lintuvesiensuojeluohjelmassa valtakunnallisesti arvokkaaksi kohteeksi (Valtioneuvoston periaatepäätös 1982). Pohjois-Pohjanmaan lintuvesikohteista Ahmasjärvi oli vuonna 1999 yhdeksänneksi arvokkain (Pessa 2000).

Ahmasjärvi on liitetty Natura 2000 -verkostoon lintudirektiivin mukaisena erityisenä suojelualueena (SPA, special protection area). Ahmasjärven Natura 2000 -alue (FI1106002) on kooltaan 417 hehtaaria rajauksen noudatella kosteikkoalueen rajoja ja suurimmalta osin aikaisempaa lintuvesiensuojeluohjelman rajausta. Natura-rajaukseen sisältyy koko järvi kapeine rantavyöhykkeineen. Aluetta ympäröivät pellot ja laidunalueet sekä asuntojen ja kesämökkien piha-alueet ovat pääpiirteissään rajauksen ulkopuolella. Kapeimmillaan Natura-alueeseen sisältyvä rantavyöhyke on vain muutamia metrejä levyinen, leveimmillään parisen sataa

Kuva 1. Suunnittelualan sijainti, suojelualan rajaus ja muinaisjäänne. Ahmasjärven Natura 2000 -rajaus noudattelee yksityisen suojelualan (YSA200459) ja lintuvesiensuojeluohjelma-alueen (LVO110262) rajoja.

metriä. Ahmasjärven suojelu on toteutettu luonnonsuojelulla perustamalla alueesta yksityinen luonnonsuojelualue (YSA200459). Yksityinen luonnonsuojelualue on kooltaan 421 hehtaaria.

Ahmasjärven suojeluarvo perustuu runsaaseen ja monipuoliseen pesimälinnustoon. Säännöllisesti järvellä pesii lähes 30 lintuvesilajia. Alueella esiintyy säännöllisesti 13 lintudirektiivin liitteen I mainitsemaa erityisesti suojeltavaa lintulajia. Järven rehevyyden aiheuttaman runsaan kasvi- ja eläintuotannon ansiosta Ahmasjärvi on myös merkittävä vesilintujen ja kahlaajien muutonaikainen levähdys- ja ruokailualue.

Kasvilajistoltaan Ahmasjärvellä ei ole erityisiä harvinaisuuksia eikä vaateliasta lajistoa tylppälehtivä lukuun ottamatta. Alueella esiintyy kuitenkin alueellisesti uhanalainen pitkälehtivä ja alueellisesti huomionarvoinen lettotähtimö. Rantoja kiertävät rantaluhdat ovat luontodirektiivin mukaista Natura-luontotyyppiä (vaihtumissuot ja rantasuot).

Ahmasjärven alue sijaitsee keskellä Ahmaksen kylää, joten sen maisemallinen ja virkistysellinen merkitys on suuri. Alueella on runsaasti sekä loma- että pysyvää asutusta. Lisäksi se sijaitsee matkailun kannalta keskeisellä paikalla, Rokuan matkailupalvelujen välittömässä läheisyydessä ja on osana ylimatekunnallista matkailureittiä (Tervareitistö).

1.2

Suunnittelu ja selvitykset

Alueen linnuston ensimmäinen kartoitus tehtiin vuonna 1975 valtakunnallisen lintuvesien suojeluohjelman valmistelun yhteydessä. Tämän jälkeen linnustoa on selvitetty Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen toimesta vuosina 1999, 2004 ja 2006. Linnustosta on tietoa kuitenkin runsaamminkin, sillä alueella on retkeilty jonkin verran lintuharrastajien toimesta. Natura 2000 -alueen kasvillisuus-

selvitys sekä luontodirektiivin suojelemien luontotyyppien tarkastelu on tehty kesän 2006 aikana. Ahmasjärven vesikasvillisuutta on aikaisemmin tutkittu myös biologitoimisto J. Venetvaaran toimesta vuonna 1997 Linturanta-projektin yhteydessä. Muita projektin yhteydessä tehtyjä tutkimuksia ovat pohjalietteen analyysi (Suomen ympäristöpalvelu Oy), ruoppaussuunnitelma (Timo Kellokoski) ja järven veden- ja mudan syvyysmittaukset (Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus). Vedenlaatua on seurattu Ahmasjärvellä vuodesta 1964 lähtien.

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen kunnostushanketyöryhmä on arvioinut Ahmasjärven kunnostuksen kuuluvan prioriteettiluokkaan II. Arvion perusteina ovat olleet Ahmasjärven alueellinen merkittävyys sekä merkittävät luonto-, kulttuuri- ja käyttöarvot. Vuonna 2005 järven asukkaille tehtiin kysely, jossa kartoitettiin asukkaiden mielipiteitä alueen käyttömuodoista sekä heidän tärkeiksi kokemistaan hoito- ja kunnostustarpeista. Vastausprosentti jäi kuitenkin alhaiseksi.

Oulujokilaakson Tervareitistöhanke rakennetaan jokivarren yrityselämään ja kulttuuriperintöeseen sekä ainutlaatuihin maisemiin ja luontoon tukeutuva korkeatasoinen maastoreitistö. Tervareitistöä suunnittelee Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus. Reitistö koostuu ylikunnallisista hiihto-, ulkoilu- ja pyöräilyreitistöistä, ja ulkoilureitistöä rakennetaan myös Ahmasjärven ympärille ja lähialueelle (taulukko 1). Tervareitistöä tukevat paikalliset reitit harrastusmahdollisuuksiin (ratsastus, maastopyöräily jne.). Tervareitistön kehittäminen on olennainen osa Tervareitistöä. Utajärven osalta suunnitelmaan liittyvät rakennelmat valmistuivat vuoden 2006 aikana. (Oulujoki-strategia).

Oulujokilaakson Tervareitistöhanke tukee valtioneuvoston luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämisestä tekemää periaatepäätöstä. Oulujokilaakson Tervareitistö tukee Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavaa ja Oulu-Kajaani-kehittämisyöhykehanketta. (KH § 70, Utajärven kunnanhallitus, kokous 3.3.2003, Oulujokilaakson Tervareitistö, puitesopimus).

Taulukko 1.

Tervareitistöön sisältyvät reitit Ahmasjärven lähialueilla. Toteutusluokan I toimenpiteet on toteutettu vuosina 2002–2006 ja luokan III toimenpiteet toteutetaan vuosina 2010–2012.

Reitti	Reitin pituus (km)	Kustannusarvio (€)	Toteutusluokka
Hiihto- ja ulkoilureitti Kalevalakylä–Rokua	7	100 000	I
Hiihto- ja ulkoilureitti taukopaikkoinen Utajärven kirkonkylä–Ruostesuo	11	157 000	I
Ulkoilureitti Ruostesuo–Ahmaskangas	8	81 000	I
Hiihtoreitti Ruostesuo–Rokua	11	111 000	I
Hiihto- ja ulkoilureitti Ahmaskangas–Kalevalakylä	2	29 000	III

2 Luonto ja historia

2.1

Yleiskuvaus

Ahmasjärven maisema on topografialtaan vaihtelevaa. Pääpiirteissään ympäröivä maasto on järven pintaa huomattavasti korkeammalla. Jyrkimmin ranta kohoaa järven pohjoisimmassa ja eteläisimmässä kolkassa eli Raatelahden länsi- ja pohjoispuolella sekä Sadelahden länsi- ja eteläpuolella. Järven välitön rantavyöhyke on kuitenkin kohtalaisen matalaa järveä ympäröivine rantasoineen. Ahmasjärven maisemassa luonteenomaisena piirteenä on rantoja lähes kauttaaltaan reunustava avara maalaismaisema peltoineen.

Ahmasjärven maisemaa voi luonnehtia myös vesialueiltaan avoimeksi. Arviolta noin 85 % Ahmasjärven Natura-alueen pinta-alasta on edelleen avointa vesialuetta. Rantoja kiertävät melko kapeat ja selkeärajaiset vesi- ja rantakasvillisuusvyöhykkeet. Kiviharjun eteläpuolinen vesialue ja Pekkalanperän edusta (Lähtevänojan seutu) ovat vesialueiltaan Ahmasjärven umpeenkasvaneinta osa-alueita. Laajimmat ruovikkoalueet sijaitsevat Pekkalanperän edustalla, Murronrannasta lintutornille, Puukkolan rannasta itään sekä Lampolahden edustalla. Laajat järvikortekasvustot ovat myös tyypillisiä rannan tuntumassa. Järven lounaisosan Sadelahden sekä pohjoisimman osan Raatelahden sen sijaan hallitsee tiheä keltuslehtikasvillisuus. Seppälänniemestä koilliseen sijoittuva alue on linnustollisesti Ahmasjärven merkittävimpiä alueita. Laajimmat rantasuot sijaitsevat järven itä- ja kaakkoisrannalla. Myös Seppälänniemestä Vesalaan asti ranta on lähes yhtenäistä, vain muutaman venevalkaman katkoma kapeahkoa rantasuota. Sadelahden perukassa ja Lampolahden pohjoisrannalla on luhmainen rantaniittyvyöhyke. Soistunut vesijättö-ranta on muodostunut muinaisten järvenlaskujen seurauksena. Alueella on lähteisyyttä. Heteojan poukama, kuten järven moni muukin poukama,

on karvalehden valtaama. Heteojan suulla on lintutorni.

Ahmasjärven pohjoispuolella on jäkälää ja mäntyä kasvavia kuivia kangasmetsiä ja karukokankaita, mutta ainoastaan Seppälänniemen koillispuolella kuiva kangasmetsä ulottuu lähes rantaan saakka. Järven eteläpuolinen alue on pääasiassa lehtimetsää. Murronrannan tienoilla ranta-alue on pensoittunutta ja metsittynyttä kuten myös ranta-alue Sadelahdesta Lampolahteen. Rantapensaikkaa on myös Puukkolanniemen eteläpuolella Sadelahden rantamilla.

Ahmasjärven lisäksi lähistöllä on toinen luonnonsuojelualue: Rokuan Natura 2000 -alue, jonka eteläosassa sijaitsee Rokuan kansallispuisto. Ahmasjärven lähistön mielenkiintoisia tutustumiskohteita ovat myös kaksi harjukuoppaa eli suppaa Ahmasjärven lounaispuolella (Revonhaudat). Suppat ovat syntyneet jääkauden aikana harjuhiekkaan hautautuneiden jäälohkareiden sulaessa.

2.2

Maa- ja kallioperä sekä ilmasto

Ahmasjärvi on osittain hiekkapohjainen ja osittain muta- ja liejupohjainen järvi. Maaperä järven ympärillä koostuu paksuista hiekkakerroksista ja osin turvemaasta. Järven länsiosan ympäristön kallioperä on graniittia ja itäosan ympäristössä on kiilleliuskeita. Koillispään kivilajeina ovat arkoosit.

Ahmasjärveä lähin Ilmatieteen laitoksen havaintoasema sijaitsee Vaalan Pelsossa. Havaintoaseman ilmastotietojen mukaan 30 vuoden vertailuajanjaksoa (1971–2000) tarkasteltaessa vuoden keskimääräinen lämpötila alueella on +1,5 °C ja vuotuisen sademäärän keskiarvo 595 mm. Lämpimin kuukausi on heinäkuu, jonka keskilämpötila on +15,2 °C. Kylmin kuukausi puolestaan on tammikuu, jonka keskilämpötila oli vertailuajanjakso -10,7 °C. Sateisimmat kuukaudet ovat heinä-

ja elokuu. Heinäkuun sademäärän kuukausikeskiarvo oli vertailuajanjaksolla 76 mm ja elokuun 78 mm. Lumen paksuus oli enimmillään 55 cm maaliskuun puolivälissä. (Drebs ym. 2002.)

2.3

Vesistöt

Ahmasjärven Natura 2000 -alueeseen ei kuulu muita järviä. Ahmasjärven pituus on noin 4,5 kilometriä ja leveys 1,5 kilometriä. Rantaviivan kokonaispituus on 10,5 kilometriä. Matalan Ahmasjärven keskisyvyys on vain noin kaksi metriä syvimmän kohdan ollessa 4,9 metriä. Järvi sijaitsee 98,8 metriä meren pinnan yläpuolella (korkeustaso N60+99,00). Ahmasjärven pohja on osittain hiekkaa ja osittain muta- ja liejupohjaa. (Ympäristöhallinto 2007.)

Ahmasjärvi (järvitunnus 59.219) kuuluu Oulujoen vesistöalueeseen. Ahmasjärven valuma-alue on kooltaan 71 km² ja sen järvisyys on 7,6 %. Soiden osuus valuma-alueen pinta-alasta on 20,1 %. Lähi-valuma-alueen koko on 41,6 km².

Järvi sijaitsee Rokuanvaaran harju- ja dyynimuodostuman pohjoispuolella ja kuuluu yhdeksän erillisen järven muodostamaan ketjuun, joka on pienten purojen yhdistämä. Järviketjuun kuuluvat Leväsoppinen, Iso-Syväjärvi, Lianjärvi, Kotalampi, Tulijärvi, Kirvesjärvi, Koivujärvet, Holma ja Ahmasjärvi. (Väisänen 2005.) Järveen laskee yksi oja Rokuan vaara-alueelta ja useita oja ympäröiviltä viljelysalueilta. Suurimpia järveen laskevia oja ovat lintutornin itäpuolella sijaitseva Heteoja, Ahmasjärven etelärannalla sijaitseva Kalaoja ja järven lounaisosaan laskeva Hieto-oja. Järvestä lähtevä laskuoja, Lähtevänoja, yhtyy Oulujokeen Sipolan kylän kohdalla.

Patorakenteet ja vedenlaskut

Kuten useita muitakin järviä, on Ahmasjärvenkin vedenpintaa aikoinaan laskettu. Järvien vedenpintoja laskettiin laajasti eri puolilla Suomea 1800-luvun alun ja 1970-luvun välillä. Hankkeiden taustalla oli maatalouden kehittyminen: viljelysmaan hankinta maanviljelyksen käyttöön ja lisääntyneen karjatalouden tarvitsema laidunalan lisääminen. Järven lasku on vaikuttanut vesiin monin eri tavoin. On luultavaa, että ainakin matalien ja laakeiden järviäntaiden joukossa on sellaisia, joiden nykyinen ekologinen luonne perustuu pitkälti aikoinaan tehtyyn järvenlaskuun. Järven vedenpinnan laskeminen pääsääntöisesti kasvattaa sekä järviäntaiden herkkyyttä rehevöitymiselle että rantavyöhykkeen suhteellista osuutta järven pinta-alasta. (Tanskanen 2002.) Ahmasjärven nykyiset laajat

rantasuot ovat esimerkki aiempien vedenlaskujen vaikutuksesta.

Ahmasjärvestä laskevaa Lähtevänojaa on aikaisemmin padottu syksyisin, jotta vedenpinta on saatu talven ajaksi tarpeeksi korkealle. 1980-luvulla Lähtevänojaan rakennettiin kunnollinen säännöstelypato, joka on nykyisin melko heikossa kunnossa.

2.4

Veden laatu

Ahmasjärvi on biologisten laatutekijöiden mukaan tyydyttävässä tilassa. Ensimmäisistä Ahmasjärvi arvioidaan luonnonsuojelullisin perustein lintuvetenä, mikä aiheuttaa hyvää ja erinomaisesta poikkeavan vedenlaadun tavoitteen. Biologisista tekijöistä vesikasvit ilmentävät hyvää tilaa, kalat tyydyttävää ja kasviplankton välttävää tilaa.

Fysikaalis-kemiallisten tekijöiden mukaan Ahmasjärven vedenlaatu on välttävää. Fysikaalis-kemiallisilla tekijöillä tarkoitetaan näkösyvyyttä, lämpö- ja happioloja, suolaisuutta, happamoitumistilannetta, ravinneoloja ja kansallisesti valittuja vesiympäristölle haitallisia aineita. Rokuan alueen järviketjun rehevöityneistä järvistä Ahmasjärven ravinnepitoisuudet ovat olleet kaikkien korkeimpia. Järven käyttäjille rehevöitymisestä kertovia näkyviä ongelmia ovat olleet veden hapettomuus, sinileväkukinnat, pohjan paikoittainen liettyminen, hajuhaitat sekä paikoitellen runsas vesikasvillisuus. Järvessä esiintyy myös toistuvasti leväsamentumia (kuva 2). Osa sinilevistä on myrkyllisiä lajeja (*Microcystis aeruginosa*, *M. reinboldii*, *Anabaena circinalis*). Vuoden 2007 heinäkuussa otetussa kasviplanktonnäytteessä haitallisten sinilevälajien osuus kokonaisbiomassasta oli 58,9 % (Hertta-tietokanta).

Vakavia talviaikaisia happikatoja ja kalakuolemia on järvessä ollut mm. vuosina 1959, 1964 ja 1979 (liitteet 2 ja 3). Osasyynä tähän on ollut järven ravinteisuus, esimerkiksi fosfori-, typpi- ja rautapitoisuudet olivat vuonna 1979 moninkertaisia nykyarvoihin verrattuna. Esimerkiksi kokonaisfosforipitoisuus vuonna 1997 oli 530 µg/l, kun se vuonna 2008 oli keskimäärin 88,5 µg/l. Lisäksi järven mataluus ja mahdollisesti vähälumiset talvet lisäävät happikadon riskiä. Talviaikaiset kalakuolemat ovat loppuneet 1980-luvulla Lähtevänojaan rakennetun säännöstelypadon valmistuttua. Säännöstelyllä varmistettiin hapen kannalta riittävä vesimäärä järvessä (Pajunen 1997).

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus on kerännyt Ahmasjärveltä vedenlaatutietoja vuodesta 1964

lähtien. Veden laadun osalta merkkejä Ahmasjärven voimakkaasta ylitähtäytymisestä ovat muun muassa suuret fosfori- ja klorofyllipitoisuudet (kuva 3) sekä etenkin alusvedessä vähäinen happipitoisuus ja korkeat rauta- ja mangaanipitoisuudet. Heinäkuun loppupuolella 2006 Ahmasjärven kokonaisfosforipitoisuus oli 120 µg/l ja perustuo-
 tanta kuvaava klorofylli-a -pitoisuus 110 µg/l. Pintavesien keskeinen rehevöittäjä on yleensä maatalouden aiheuttama fosfori- ja typpekuormitus. Ahmasjärven valuma-alueella on erittäin runsaasti metsätalous- ja maatalousmaita, ja järven tuleva ulkoinen kuormitus on peräisin pääasiassa juuri metsätalousmailta ja järveä ympäröiviltä pelloilta (taulukko 2). Lisäksi peltoviljelyn kiintoainekuormitus aiheuttaa mm. järvenpohjan liettymistä. Peltoviljelyn aiheuttamiin haitallisiin vesistövaikutuksiin kuuluvat myös orgaanisen kuormituksen aiheuttama hapenkulutus sekä raudan, alumiinin ja happamuuden vesiliöille aiheuttamat myrkylliset vaikutukset (Aronsuu ym. 2006).

Ahmasjärven sisäinen kuormitus on myös suuri. Sisäisellä kuormituksella tarkoitetaan ravinteiden vapautumista pohjasta veteen enemmän kuin pohjasedimentteihin sitoutuu. Sisäiseen kuormi-

tukseen vaikuttavat mm. happitilanne, pohja-aineksen laatu, pH-arvo, pohjaeläinten toiminta ja pohjaa möyhivät kalaparvet, etenkin särkikalat. Heinäkuun 2006 vesianalyysissä Ahmasjärven pH-luvuksi mitattiin 9,2. Luonnonoloissa pH:n noustessa yli kahdeksaan alkaa veden kiintoainespattikkeleista ja sedimenteistä vapautua fosforia. Sisäkuormitteisessa järvestä veden fosforipitoisuus kasvaa loppukesää kohden, mikä on nähtävissä Ahmasjärvestä otetuissa vesinäytteissä. Kesäkuun (29.6.2006) vesinäytteessä kokonaisfosforin määrä oli 79 µg ja heinäkuussa (19.7.2006) määrä oli kasvanut 120 mikrogrammaan vesilitrassa. Veden fosforipitoisuutta lisää muun muassa liian suuri särkikalakanta. Särkikalat saalistavat valikoiden suuria vesikirppuja ja ruokailevat pohjalla sekoittaen pohjan kerroksia. Näin ne samentavat veden vapauttaen pohjan sedimenteistä ravinteita uudelleen veteen ja levien käyttöön. Särkikalojen runsastuminen voi siten epäsuorasti johtaa levien määrän lisääntymiseen (Äystö 1997). Siten myös leväsamentumat kertovat osaltaan järven sisäisestä kuormituksesta.

Väriarvot ja sameusluku ovat olleet Ahmasjärvessä korkeita ja näkösyvyys kesäaikaan hyvin

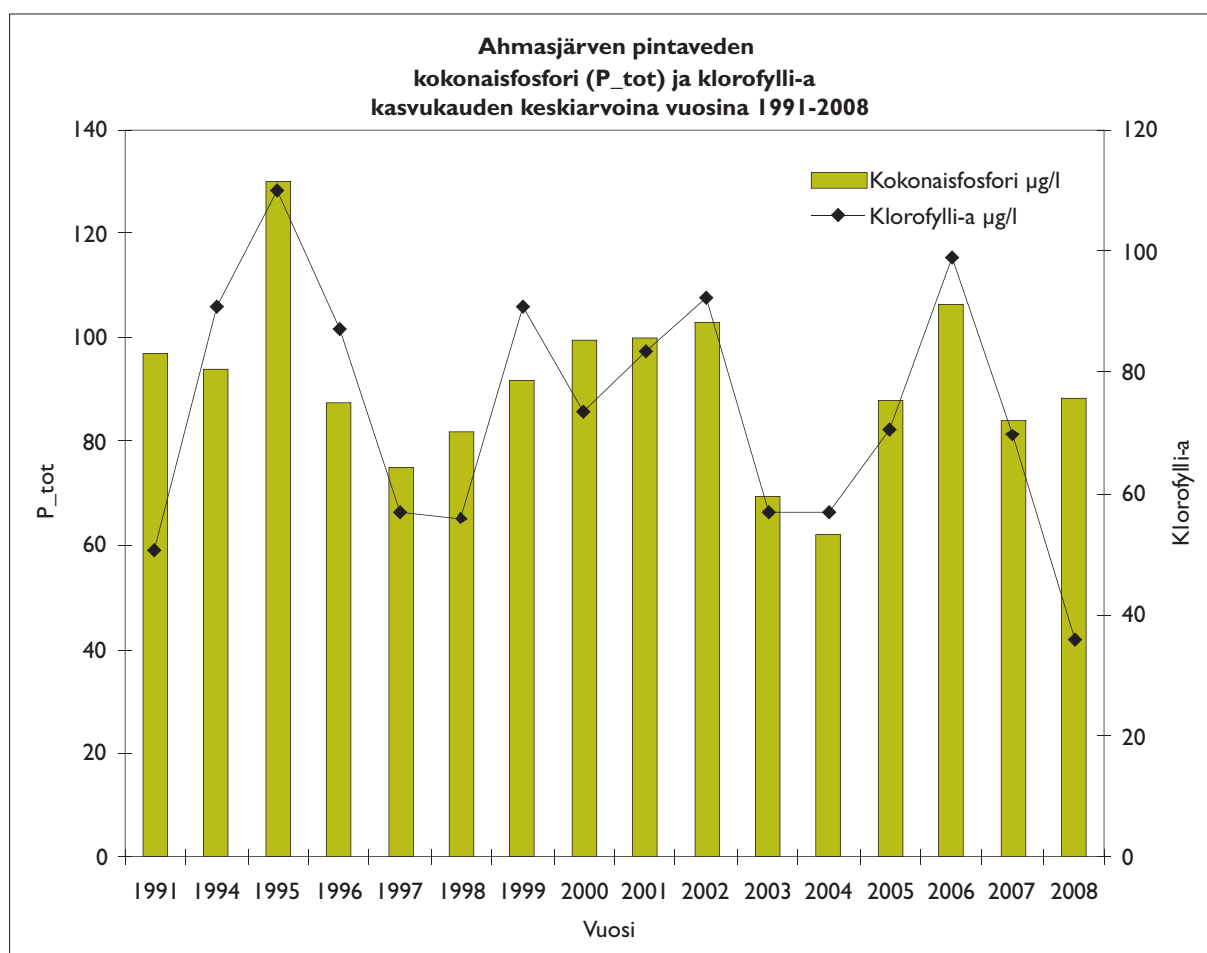
Kuva 2. Toistuvat levien aiheuttamat samentumat haittaavat Ahmasjärven virkistyskäyttöä. Kuva: Marja Hyvärinen.

pieni. Sameusarvoja kohottavat mm. ravinneyhdisteet ja veteen liuenneet rautayhdisteet, joskin jonkin verran saattaa olla vaikutusta vesinäytteenoton ajankohdan sääolosuhteilla. Kovalla tuulella matalan järven pohjasta saattaa irrota ainesta, joka nostaa veden sameusarvoja ja värilukua.

Pahin tilanne Ahmasjärven vedenlaadun suhteen on ollut 1970-luvulla. Vuonna 1979 järven veden laatu todettiin erityisen huonoksi ja järvestä esiintyi happikatoa. Järven tilasta huolestuttiin ja siitä kirjoitettiin paikallislehdessä (liite 2). Järven tulevien ravinteiden merkitys veden laatuun oli huomattu jo tällöin. Syynä 1970-luvun erityisen huonoon vedenlaatuun lienevät juuri maatalouden päästöt sekä 1960–1970-luvuilla tehdyt erittäin laaja-alaiset metsäojitukset (Aronsuu ym. 2006). Ahmasjärven vedenlaadussa on viime vuosien aikana kuitenkin tapahtunut hieman parannusta. Vuodesta 1995 alkaen maatalouden vesiensuojelua on tehostettu EU:n maatalouden ympäristötukiohjelmalla. Ympäristötukiohjelman vesistökuormi-

tuksen vähentämiseen liittyvinä tavoitteina on ollut fosfori- ja typpikuormituksen vähentäminen 5–10 vuodessa 30–40 % ja pitkällä aikavälillä 50 %. Valtakunnallisesti tarkasteltuna ravinnekuormituksessa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia ympäristötukikausien aikana, joten asetettuja tavoitteita ei ole vielä saavutettu. Hyvin merkittävää kuitenkin on, että kuormitus ei ole enää lisääntynyt. (Aronsuu ym. 2006.)

Maanviljelyn ja karjatalouden lisäksi Ahmasjärven kuormitusta lisäävät haja-asutuksen jätevedet. Asutuksen jätevesissä fosfori on suurelta osin liukoissa muodossa, jolloin se vesistöön päästyään on suoraan kasveille ja leville käyttökelpoisessa muodossa ja aiheuttaa siten nopeaa vesistön rehevöitymistä (Mattila 2005). Veden tilaan vaikuttavat myös sääolosuhteiden ja vesimäärien vaihtelut. Kuivina kesinä vedenpinta laskee huomattavasti. Kuormitetussa vesistössä kuten Ahmasjärvi, vähävetisyys heikentää tilaa entisestään.

Kuva 3. Kokonaisfosforin ja klorofylli a:n pitoisuudet Ahmasjärven pintavedessä vuosina 1991–2008 ympäristöhallinnon mittauspisteellä. Arvot ovat kasvukauden (kesäkuu–syyskuu) keskiarvoja. Kokonaisfosforipitoisuus ja klorofylli a:n määrä kuvaavat järven rehevyyttä. Erittäin rehevissä järvi- ja järvien pinnan veden fosforipitoisuus on yli 50 µg/l (mikrogrammaa litrassa), ylitse 100 µg/l. Rehevissä vesissä klorofylli a:n pitoisuus on yli 10 µg/l. Veden laatu on välttävää fosforipitoisuuden ylittäessä 65 µg/l ja huono pitoisuuden ylittäessä 100 µg/l. Klorofylli a:lla raja-arvot ovat: tyydyttävä 20–40, välttävä 40–60 µg/l ja huono yli 60 µg/l. (Vesi- ja ympäristöhallinto 1988; Hertta-tietokanta.)

Taulukko 2.

Ahmasjärven valuma-alueen (71,22 km²) kuormitusta aiheuttava maankäyttö ympäristöhallinnon Hertta-tietojärjestelmän mukaan.

Maankäyttoluokka	Pinta-ala (km ²)	Prosentteina	Oma ja yläpuolinen pinta-ala (km ²)	Kuormitustyyppi
Luokittelemattomat metsätalouden maat	54,38	76,36	54,38	Metsätalous Luonnonhuuhtouma
Rivi- ja kytkettyjen pientalojen alueet	0,01	0,01	0,01	Hulevesi
Erillispientalojen alueet	0,47	0,66	0,47	Hulevesi
Pellot	7,30	10,25	7,30	Maatalous Luonnonhuuhtouma
Monivuotiset nurmet ja niityt	0,22	0,31	0,22	Maatalous Luonnonhuuhtouma
Käytöstä poistuneet maatalousmaat	2,11	2,96	2,11	Metsätalous Luonnonhuuhtouma
Säännöstelemättömät luonnonvedet	5,31	7,45	5,31	Laskeuma

2.5

Linnusto

Ahmasjärvi on kuulunut lintuvesien suojeluohjelmaan valtakunnallisesti arvokkaana kohteena vuodesta 1982 lähtien. Lintuvesien suojeluohjelma on nimensä mukaisesti kosteikkoelinympäristöjä suojeleva ohjelma, joka sisältää tärkeimmät linnustollisesti arvokkaimmat järvet, merenlahdet ja jokivarsien järvilaajentumat. Linnustotietoja järveltä on 1970-luvulta lähtien, jolloin tehdyn kartoituksen perusteella lintuvesille ominaiseen lajistoon on kuulunut muun muassa 10 vesilintulajia (taulukko 3). Näistä arvokkaimmat ja vaate-liaimmat lajit olivat tuolloin silkkiuikku (*Podiceps cristatus*), mustakurkku-uikku (*Podiceps auritus*), heinätavi (*Anas querquedula*), punasotka (*Aythya ferina*) ja nokikana (*Fulica atra*). Järven nykyinen linnustoarvo perustuu suhteellisen vaateliaaseen pesimälajistoon, jonka arvokkain laji on silkkiuikku. Ahmasjärven pesimäkanta on Pohjois-Pohjanmaan yksittäisistä järvistä vahvin. Lisäksi järvelle kerääntyy syksyllä merkittäviä määriä vesilintuja, erityisesti telkkiä (*Bucephala clangula*), uiveloita (*Mergus albellus*) ja isokoskeloita (*Mergus merganser*).

Linnustotietoja on kerätty 1990-luvulla (1991, 1993, 1996) IBA-alueiden (BirdLife Internationalin kansainvälisesti arvokkaat lintualueet -projekti) kartoituksen yhteydessä (Kirkkomäki, Pessa, julkaisematon). Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus on tämän jälkeen laskenut järven pesimälinnuston vuosina 1999, 2004 ja 2006 osana lintuvesiohjelman kohteiden seurantaohjelmaa ja järven hoito- ja käyttösuunnitelman laadintaa varten (Pessa 2000).

2.5.1

Linnuston perusteella määritetty suojeluarvo

Lintuvesien suojeluarvon määrittäminen tuli ensimmäisen kerran ajankohtaiseksi 1970-luvulla, jolloin maa- ja metsätalousministeriössä ryhdyttiin valmistelemaan lintuvesien suojelua. Lintuvesien suojeluarvon määrittämisessä on käytetty kahta menetelmää, jotka ovat monilta osiltaan samankaltaisia. Maa- ja metsätalousministeriön asettaman Lintuvesityöryhmän kehittämä arviointimenetelmä oli aikanaan edistysellinen ja soveltui tarkoitukseensa hyvin. Nyt kaksi vuosikymmentä myöhemmin menetelmä on kuitenkin osoittautunut osittain vanhentuneeksi, koska linnusto on muuttunut merkittävästi. Lajien levinneisyydessä ja pesimäkannoissa on tapahtunut merkittäviä muutoksia: uusia lajeja on asettunut lintuvesille ja uhanalaisten lajien huomioon ottaminen arvioitaessa alueita on noussut keskeiseksi perusteeksi. Uusi 1990-luvulla Suomen ympäristökeskuksen kehittämä arviointimenetelmä vastaa nykyisin vanhan lintuvesiohjelman pisteytysmenetelmää paremmin kysymykseen, mikä on lintuvesikohteiden linnustoon perustuva arvojärjestys.

Kohteita arvioitaessa tulee pesimälinnuston lisäksi tarkastella levähtävien lintujen laji- ja yksilömääriä sekä alueelle sulkasadon aikaan kerääntyvien vesilintujen yksilömääriä. Alueen kasvillisuus ja riistantuottoarvo vaikuttavat myös kohteen kokonaisarvoon.

Lintuvesityöryhmän määrittelemä pesimälinnuston suojeluarvo

Lintuvesityöryhmän (1981) laatiman lintuvesipisteityksen mukaan kullekin lintuvesille ominaiselle lintulajille määritettiin suojeluarvo (1–10), jonka suuruus riippui siitä, miten riippuvainen kyseinen laji oli lintuvesistä. Lintuvesille keskittyneet lajit saivat korkeimmat suojelupistearvot. Lajipisteen lisäksi lintuvesille keskittyneille lajeille annetaan lisäpisteitä runsauden mukaan niin, että suurin Suomesta lintuvedellä tavattu parimäärä kullakin lajilla vastaa viittä pistettä. Näin teoreettinen enimmäispistemäärä tällaisilla lajeilla on 15, kun se laaja-alaisilla lajeilla on vain viisi pistettä.

Yksittäisen kohteen suojelupistearvo saadaan laskemalla kunkin lajin suojelupisteet yhteen. Kansainvälisesti arvokkaiden kohteiden raja-arvo on 80 pistettä ja valtakunnallisesti arvokkaiden kohteiden 50 pistettä. Kohteita voidaan verrata ohjelman suositusten mukaan vain saman luonnonmaantieteellisen alueen sisällä.

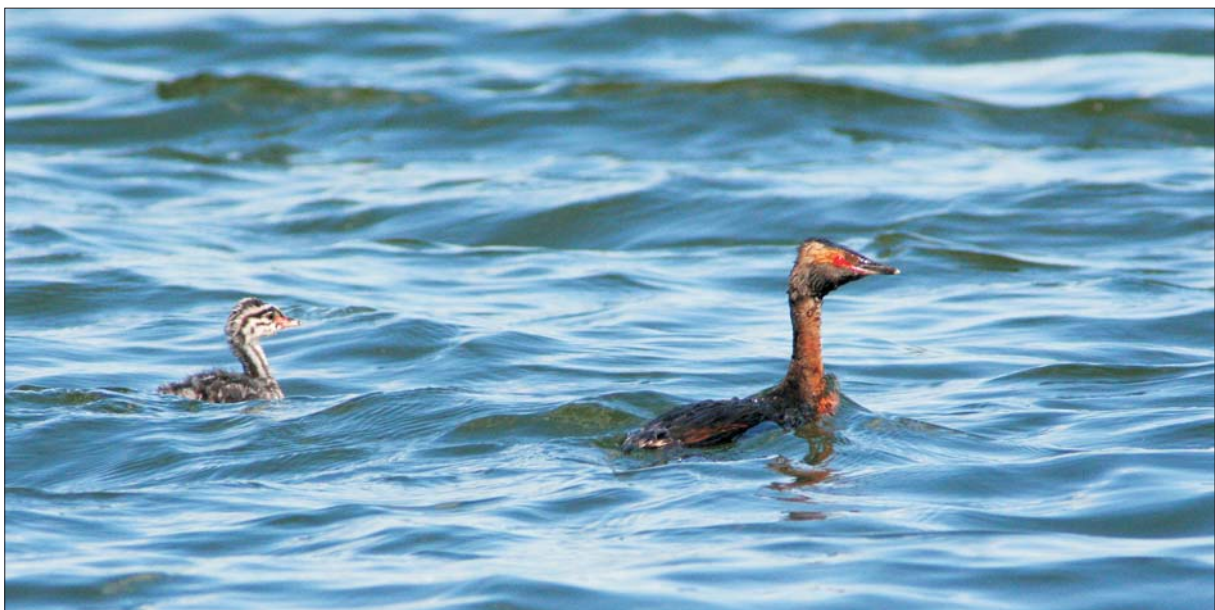
Ahmasjärven Natura 2000 -alueen suojelupistearvo oli 51 vuonna 1975 (vuoden pistemäärästä todennäköisesti puuttuu kahlaajia, lokkilintuja ja varpuslintuja, ks. taulukko 3), oli maksimissaan 80 pistettä vuonna 1999 laskien sen jälkeen 73 pisteeseen vuonna 2004 ja 55 pisteeseen 2006. Pistemäärät ylittävät valtakunnallisesti arvokkaan lintuvesikohteen raja-arvon käyden vuonna 1999 kansainvälisesti arvokkaan kohteen rajalla. Muutokset pistemäärässä johtuvat erityisesti pikkulokin (*Larus minutus*) runsastumisesta 1990-luvulla ja sen jälkeisestä häviämisestä.

Elinympäristön suojeluarvo (ESA)

Kullekin lintuvesikohteelle voidaan laskea pesimälinnustoon perustuva elinympäristön suojeluarvo (ESA). Tämä suojeluarvo saadaan selville, kun tunnetaan:

- 1) tutkittavan kohteen pesimälinnuston parimäärät
- 2) kullekin lajille määritetyt suojeluarvot, jossa on otettu huomioon kunkin lajin uusiutumiskyvyttömyyden indeksi
- 3) lajin uhanalaisuuden indeksi sekä
- 4) Suomessa pesivän kannan koko.

Laskukaavan lopputulokseksi saadaan yksi luku, jota voidaan verrata muihin kosteikkoihin tai muihin lintukohteisiin. Menetelmä toimii laatijoidensa mukaan luotettavimmin samankokoisten kohteiden keskinäisessä vertailussa. Elinympäristön suojeluarvo ilmaisee kuitenkin selkeästi alueiden absoluuttisen suojeluarvon (Asanti ym. 2003). Ahmasjärven Natura 2000 -alueelle laskettu elinympäristön suojeluarvo oli 211 vuonna 1999. Tällä se sijoittui Pohjois-Pohjanmaan 33 lintuvesikohteen joukossa sijalle 9. Sisävesistä ainoastaan Haapaveden lintujärvet (pinta-alaltaan suurempi alue) sijoittui Ahmasjärveä paremmin (Pessa 2000). Vuosina 2004 ja 2006 ESA-pistearvo on romahtanut (79 pistettä vuonna 2004 ja 60 pistettä vuonna 2006). Tämä johtuu erityisesti siitä, että pikkulokki ei enää ole pesinyt järvellä viimeisinä kartoitusvuosina.

Kuva 4. Mustakurkku-uikku on levinneisyydeltään eteläinen laji, joka on tavattu järvellä ainakin kahtena vuonna. Kuva: Esa Nikunen.

Pesimälinnusto

Ahmasjärven pesimälinnusto on monipuolinen. Järvellä pesii säännöllisesti noin 25 lintuvesille ominaista lajia. Vesilintuja pesii 10 lajia, joiden kokonaislajimäärä ylittää 100 paria. Kahlaajia pesii 4–6 lajia, loppilintuja neljä ja varpuslintuja 4–7 lajia.

Levinneisyydeltään eteläistä pesimälajistoa edustavat silkkiuikku, härkälintu (*Podiceps grisegena*), mustakurkku-uikku, heinätavi, lapasorsa (*Anas clypeata*), punasotka, ruskosuohaukka (*Circus aeruginosus*), nokikana ja pikkulokki.

Ahmasjärven pesimälinnuston parimäärät seurantavuosina 1975, 1996, 1999, 2004 ja 2006 on esitetty taulukossa 3. Kahlaajien, loppilintujen ja varpuslintujen puuttuminen 1970-luvulla johtunee siitä, että niitä ei jostain syystä laskettu tai kirjattu tuolloin.

Vesilinnut

Ahmasjärven nykyisin arvokkain pesimälaji on silkkiuikku, jonka kanta on hieman kasvanut ollen 70 parin luokkaa. Uikut pesivät yhdyskunnassa varsinkin naurulokkikoloniassa Mattilan alueen itäpuolella järven pohjoisrannalla. Myös härkälintu ja mustakurkku-uikku on tavattu epäsäännöllisesti pesimäaikaan. Joutsen on pesinyt järven ranta-alueen ulkopuolella tuoden poikueensa järvelle. Runsaslukuisimmat vesilintulajit ovat tuk-

kasotka (*Aythya fuligula*) ja telkkä. Harvalukuinen harmaasorsa (*Anas strepera*), joka suosii reheviä lintujärviä, on tavattu Ahmasjärvellä vuosina 1996 ja 2004. Laji on runsastunut viime vuosina Pohjois-Pohjanmaan muillakin pesimäpaikoilla. Vaateliaalla punasotkalla on myös niukka mutta säännöllinen pesimäkanta. 1990-luvulla myös pohjoinen laji uivelo on nähty pesimäaikaan ja tulkittu pesiväksi.

Kahlaajat

Runsain kahlaajalaji on rantahetteillä ja -pelloilla Natura-alueen ulkopuolella pesivä kuovi (*Numenius arquata*). Huomionarvoisin laji on sisämaassa harvinainen punajalkaviklo (*Tringa totanus*), joka on pesinyt 1990-luvulta asti säännöllisenä mutta vähälukuisena. Järvellä kahlaajille soveliaat ranta-alueet ovat pienialaisia ja niukkoja, mikä näkyy lajistossa.

Loppilinnut

Pikkulokki (kuva 5) on Ahmasjärven pesimälajeista Euroopan laajuisesti arvokkain, minkä perusteella järvi on valittu mukaan kansainvälisesti arvokkaiden lintualueiden luetteloon (BirdLife Internationalin IBA-ohjelma). Lajin pesimäkannaksi arvioitiin 254 paria vuonna 1996 ja 245 paria vuonna 1999. Tämän jälkeen pikkulokki on pesimälajina hävinnyt, vaikka ruokailevia lintuja järvellä

Kuva 5. Pikkulokki on ollut Ahmasjärven nimikkolaji, joka on kuitenkin puuttunut pesimälajistosta viime vuosina vaikka sitä ruokailevana järvellä tavataankin. Kuva: Esa Partanen.

usein kymmenittäin tai enimmillään sadoittain on tavattukin. Pikkulokki on Väisäsen ym. (1998) mukaan esiintymisessään oikullinen pesimälaji, jonka vuosittaiset kannanvaihtelut voivat olla suuria ja pesimäyhdyskuntien siirtymiset yleisiä.

Runsaan sadan parin naurulokkiyhdyskunnalla (*Larus ridibundus*) Mattilan itäpuolisessa kaislikossa on suuri merkitys myös vesilintujen kannalta: monet vesilintu- ja kahlaajalajit hakeutuvat ison yhdyskunnan suojiin, koska lokit tarjoavat suojaa lintu- ja nisäkäspedoilta.

Varpuslinnut

Vuonna 1991 järven rantamilla havaittiin 1–2 kultasirkkureviiriä (*Emberiza aureola*) (hav. T. Kirkkomäki). Tämä äärimmäisen uhanalaiseksi luokiteltu laji on lähes hävinnyt Suomen pesimälajistosta viime vuosina. Lajin pesintä on Ahmasjärvelläkin todennäköisesti ollut satunnaista.

Muut lajit

Ruskosuohaukka on tavattu Ahmasjärvellä vuosina 2004 ja 2006.

Kuva 6. Töyhtöhyyppä on kahlaajalaji, joka suosii avoimia ja matalakasvuisia alueita. Kuva: Markku Aikioniemi.

Kuva 7. Telkkä on yksi Ahmasjärven runsaslukuisimmista vesilintulajeista. Kuva: Markku Aikioniemi.

Taulukko 3.

Ahmasjärven Natura 2000 -alueella pesivien kosteikkolintulajien parimäärät vuosien 1975–2006 välillä tehdyissä laskennoissa.

	1975	1996	1999	2004	2006
Vesilinnut					
Kaakkuri		1	1		
Kuikka			1		
Silkkiiukku	35	48	45	60	70
Mustakurkku-uikku		1		1	
Härkälintu			1		
Joutsen				1	1
Haapana	10	3	9	8	10
Sinisorsa	5	5	8	6	5
Harmaasorsa		1		2	
Jouhisorsa	11	3	1	3	1
Lapasorsa		3			
Tavi	11	13	8	25	9
Heinätaavi	2	1	1	1	
Tukkasotka	10	41	15	16	33
Punasotka	1	1		2	2
Telkkä	3	8	22	23	19
Uivelo		3	2		
Tukkakoskelo			2	3	2
Isokoskelo			3	1	
Nokikana	2	1			1
Yhteensä	90	133	119	152	153
Muutos %		+32	+24	+41	+41
Muutos edellisestä laskentavuodesta (%)		+32	-10	+22	+1
Kahlaajat					
Töyhtöhyppä		5	2		
Suokukko			5		
Kuovi			6	5	6
Punajalkaviklo		1	1	1	1
Valkoviklo		5	2	3	3
Liro		4	2	1	
Rantasipi		1	4	3	
Metsäviklo			1		
Taivaanvuohi			3	2	2
Yhteensä		16	26	15	12
Muutos %			+39	-1	-25
Muutos edellisestä laskentavuodesta (%)			+39	-42	-20
Lokkilinnut					
Pikkulokki		254	245	0	0
Naurulokki		390	350	107	128
Kalalokki		6	8	3	2
Harmaalokki		5		1	
Kalatiira		9	2	12	5
Lapintiira				1	1
Yhteensä		664	605	124	136
Muutos %			-9	-81	-79
Muutos edellisestä laskentavuodesta (%)			-9	-80	+9
Varpuslinnut					
Kiuru		1			
Niittykirvinen		3	3	1	
Keltävästäräkki		5		1	
Västäräkki		4	4	2	2
Pensastasku		1		1	
Ruokokerttunen		22	21	20	21
Punavarpunen		2		1	3
Pajusirkku		15	14	16	16

Satunnaislajit ja harvinaisuudet

Ahmasjärvellä on tavattu muutamia harvinaisuuksia ja satunnaislajeja. Suurin harvinaisuus on ollut 21.–27.10.2008 järvellä oleskellut järjestyksessään kymmenes Suomessa havaittu tiiralokki (*Larus sabini*). Kesällä 2003 järvellä tavattiin kaksi kuparisorsakoirasta (*Oxyura jamaicensis*), jotka viihtyivät järvellä 4.6.–2.8. välisen ajan. 5.6.2003 järvellä tavattiin lampiviklo (*Tringa stagnatilis*). 6.7.2004 järven lähipelloilla huuteli viiriäinen (*Coturnix coturnix*). 24.10.2004 järvellä ui kyhmyjoutsen (*Cygnus olor*).

Järveä ympäröivissä metsissä ja pelloilla pesii tai on tavattu kymmeniä lajeja, joista osa on satunnaisia: mm. pikkutikka (*Dendrocopos minor*), lapinuu-nilintu (*Phylloscopus borealis*), ruisrääkkä (*Crex crex*) ja sarvipöllö (*Asio otus*).

Muutonaikaiset kerääntymät

Ahmasjärven Natura 2000 -alueen merkitys kosteikkolintulajien levähdysalueena on nykyisin huomattava, kun sitä pidettiin vielä 1970-luvulla vain kohtalaisena. Ero johtuu pääasiassa siitä, että 1970-luvulla levähdysarvosta ei ollut niin tarkkaa tietoa kuin myöhemmin. Lintuvesityöryhmän (1981) laatiman luokituksen mukaan lintuvesialueen muutonaikainen merkitys on huomattava, jos muuttokauden aikana alueella levähtää vesilintuja vähintään 1 000 ja/tai kahlaajia vähintään 500 ja/tai kohteella on merkitystä ”suurten lajien” levähdyspaikkana. Ahmasjärven lintuvesialueella täyttyvät erityisesti isokoskelon ansiosta määrälle asetetut raja-arvot. Myös telkän ja tukkasotkan levähtämämäärät voivat olla korkeita.

Uuden elinympäristöjen suojeluarvoluokituksen mukaan (Asanti ym. 2003) Ahmasjärven lintuvesialue on valtakunnallisesti arvokas levähdysalue, koska siellä levähtää muuttokaudella kerrallaan vähintään 1 000 vesilintua.

Ahmasjärven lintuvesialue sulaa keväällä keskimäärin toukokuun puolivälissä. Ensimmäiset sulapaikat muodostuvat Lähtevänojan ja Heteojan suulle ja toisaalta Mattilan itäpuolelle nuorisoseuran talon rantaan. Lintujen levähtämämäärät ovat korkeimmillaan toukokuun lopulla ja elo-lokuussa. Vesilinnuista merkittävimpiä kerääntymislajeja ovat telkkä, tukkasotka ja isokoskelo. Sorsien ja sotkien määrät ovat enimmillään muutama sata yksilöä, mutta isokoskeloita voi tavata syksyllä ennen järven jäätymistä loka-marraskuussa lähes 1 000 yksilöä. Lisäksi pohjoisessa pesivistä lajeista syksyllä tavataan enimmillään muutamia kymmeniä uiveloita, alleja (*Clangula hyemalis*), lapasotkia

(*Aythya marila*), mustalintuja (*Melanitta nigra*) ja pilkkasiipiä (*Melanitta fusca*). Levähtävien kahlaajien määrästä ei ole tarkkaa tietoa, mutta ne eivät luultavasti nouse kovin korkeiksi.

Sulkasadon aikainen merkitys

Vesilinnut kokoontuvat sulkasadon ajaksi tietyille perinteisille kohteille vaihtamaan sulkansa ja höyhenpeitteensä. Sulkasadossa useimmat vesilintulajit vaihtavat kaikki siipisulkansa yhtäaikaista ja ovat lentokyvottomia parin viikon ajan. Lentokyvottomuus on yksi kriittisimmistä ja häiriöalttiimmista elämänvaiheista.

Ahmasjärven lintuvesialueella on merkitystä vesilintujen sulkasadon aikaisena kerääntymisalueena, sillä alueelle kerääntyy useita kymmeniä vesilintuja sulkasatokaudella.

Merkitys pesimäaikaana ruokailualueena

Tiettyjen lintulajien pesintä jollakin alueella riippuu ympärillä olevista sopivista ruokailualueista. Ahmasjärven lintuvesialuetta voidaan pitää merkittävänä pesimäaikaana ruokailualueena, koska siellä havaitaan pesimäaikaan säännöllisesti kuikkia (*Gavia arctica*), kaakkureita (*Gavia stellata*), kalasääskiä (*Pandion haliaetus*), tuuli- (*Falco tinnunculus*) ja nuolihaukkoja (*Falco subbuteo*) sekä kymmeniä tai jopa satoja pikku- ja naurulokkeja.

Lintudirektiivin liitteen I lajit

Ahmasjärven lintuvesialue on liitetty Natura 2000 -verkostoon alueella esiintyvien Lintudirektiivin liitteessä I mainittujen erityissuojelulajien sekä eräiden alueella säännöllisesti esiintyvien muuttolintulajien perusteella. Natura-alueella esiintyy säännöllisesti tai satunnaisesti 13 Lintudirektiivin liitteessä I mainittua lajia (taulukko 4). Näistä 6 lajia pesii melko säännöllisesti alueella. Muut ovat lähinnä muuttokaudella ja pesimäaikaana ruokavieraina säännöllisesti esiintyviä lajeja tai satunnaislajeja.

Uhanalaiset lintulajit ja Suomen vastuulajit

Nykyisen Suomen uhanalaistarkastelun mukaisia uhanalaisuusluokkia on kolme: äärimmäisen uhanalaiset, erittäin uhanalaiset sekä vaarantuneet (Rasi ym. 2001). Silmälläpidettäviä lajeja ei vanhasta tarkastelusta poiketen enää katsota uhanalaisiksi.

Äärimmäisen uhanalaisiin lajeihin kohdistuu määritelmän mukaan äärimmäisen suuri välitön uhka hävitä luonnosta. Laji on *erittäin uhanalainen*, jos se ei täytä äärimmäisen uhanalaisen kriteerejä, mutta siihen kohdistuu erittäin suuri uhka lähitulevaisuudessa hävitä luonnosta. Laji on *vaarantunut*, jos se ei täytä äärimmäisen uhanalaisen tai erittäin uhanalaisen kriteerejä, mutta siihen kohdistuu suuri uhka keskipitkällä aikavälillä hävitä luonnosta. *Silmälläpidettäviä* ovat lajit, jotka lähes täyttävät vaarantuneiden kriteerit.

Vastuulajit ovat lajeja, joiden säilyttämisessä Suomella voidaan osoittaa olevan merkittävä kansainvälinen vastuu (Rassi ym. 2001). Linnuista

vastuulajeiksi on valittu 38 lajia, joiden Suomen kannan osuus on yli 15 % Euroopan kannasta, lukuun ottamatta punakylkirastasta, järripeippoa ja vihervarpusta, joiden Suomen kanta on yli miljoona paria ja Euroopan kanta yli viisi miljoonaa paria.

Ahmasjärven Natura 2000 -alueella esiintyy pesivänä ja muutto- tai ruokailuvieraana säännöllisesti 7 Suomen uhanalaisluettelon mukaista lajia (kaksi vaarantunutta ja viisi silmälläpidettävää) ja 18 Suomen erityisvastuulajia (taulukko 4).

Taulukko 4.

Ahmasjärven Natura 2000 -alueella vuosina 1999, 2004 ja 2006 esiintyneet uhanalaiset, Suomen vastuulajit ja Lintudirektiivin liitteen I lajit. Merkintöjen selitykset: SP = silmälläpidettävä laji, V = vaarantunut laji, SPe=säännöllinen pesimälaji, SaP=satunnainen tai epäsäännöllinen pesimälaji, SM= säännöllinen muutto- tai ruokailuvieras, SaM=satunnainen tai epäsäännöllinen muutto- tai ruokailuvieras.

Laji	Lintudirektiivin liite I	Uhanalainen tai silmälläpidettävä laji	Erityisvastuulaji	Esiintyminen
Kuikka	X			SM
Kaakkuri	X	SP		SM
Mustakurkku-uikku	X			SaM
Laulujoutsen	X		X	SPe, SM
Uivelo	X		X	SaP, SM
Tukkakoskelo			X	SPe
Isokoskelo			X	SaP, SM
Haapana			X	SPe
Mustalintu		SP		SM
Pilkkasiipi			X	SM
Tavi			X	SPe
Tukkasotka			X	SPe
Telkkä			X	SPe
Kalasääski	X	SP		SM
Ruskosuohaukka	X	SP		SaP
Kurki	X			SaP, SM
Isokuovi			X	SPe
Pikkukuovi			X	SM
Suokukko	X	SP		SPe
Liro	X		X	SPe
Rantasipi			X	SPe
Mustaviklo			X	SM
Valkoviklo			X	SPe
Naurulokki		V		SPe
Pikkulokki	X		X	SPe
Selkälokki		V	X	SM
Kalatiira	X		X	SPe
Lapintiira	X			SPe

Ahmasjärven tärkeimmät alueet linnuston kannalta

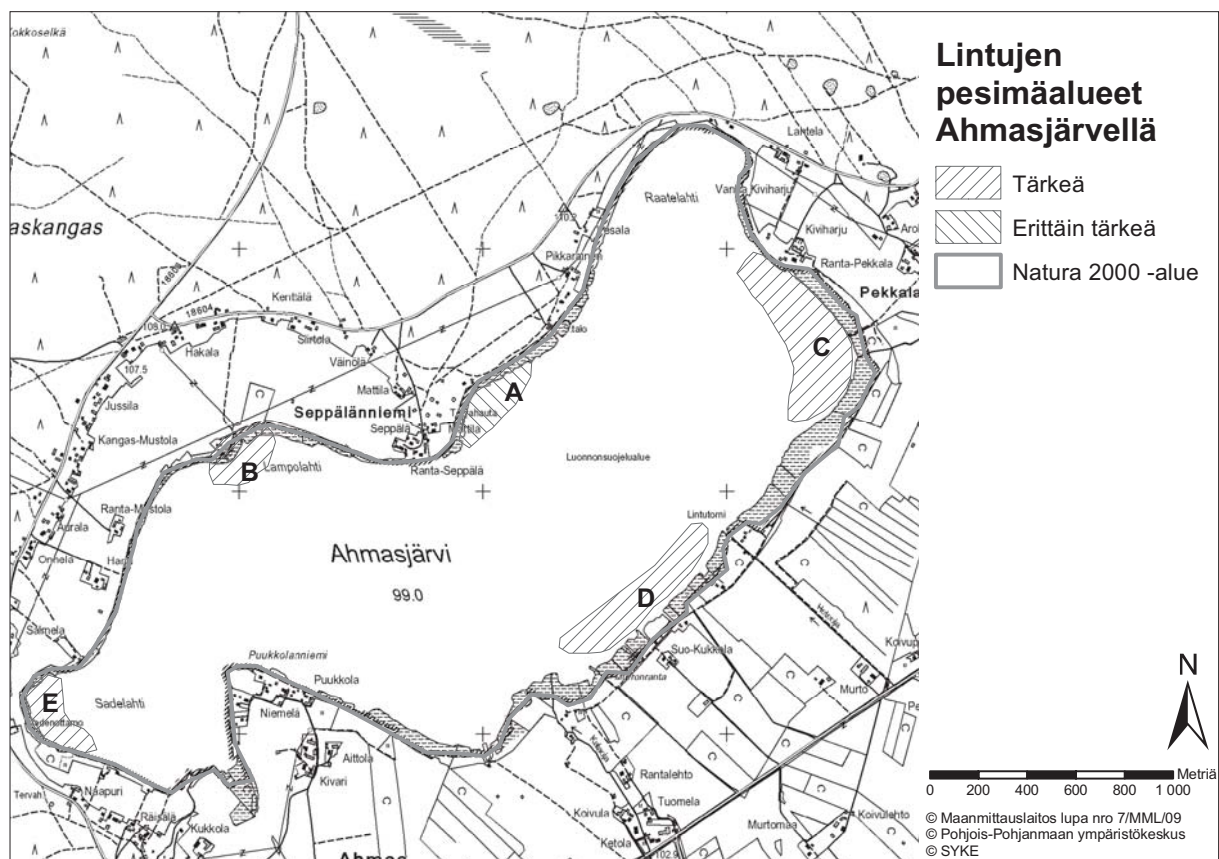
Tärkeimmät lintualueet on esitetty kuvassa 8. Pesimälinnuston kannalta tärkein alue Ahmasjärvellä on Mattilan itäpuolinen alue, jossa sijaitsee noin 100 parin naurulokkiyhdyksunta (A), joka houkuttelee yhdyskuntaan pesimään silkkiuikkuja (pääosa järven kannasta pesii paikalla) ja monia vesilintulajeja. Seuraavaksi tärkein alue on Lampolahden ruovikkoalue (B), jossa tavattujen vesilintulajien joukossa on ollut Suomessa harvalukuinen eteläinen harmaasorsa. Järven itä- ja kaakkoisosassa Pekkalanperän kohdalla (C) ja lintutornin länsipuolella (D) on ruovikkoalueita, joilla pesii muihin järven osiin verrattuna keskimääräistä enemmän vesi- ja loki lintuja. Myös Sadelahden perukkaan (E) em. paikkojen lisäksi kerääntyy vesilintupoikueita myöhemmin kesällä.

Kasvillisuus

Yleisluokitus

Suomi kuuluu kokonaisuudessaan boreaaliseen vyöhykkeeseen, jossa vallitsevat havumetsät. Kasvimaantieteellisesti Ahmasjärvi kuuluu keskiboreaaliseen vyöhykkeeseen. Suotyyppiltään Ahmasjärveä ympäröivä alue kuuluu Pohjanmaan aapasoihin.

Mariston (1941) luokituksen mukaiset kasvis-tolliset eli botaaniset järviyypit perustuvat vesikasvillisuuden yleispiirteisiin. Mariston luokituksen perusteella Ahmasjärvi on niin sanottua korte-ruokotyyppiä, luonnehtijalajeinaan järvikorte (*Equisetum fluviatile*) ja järviruoko (*Phragmites australis*). Järvi on eutrofinen eli runsasravinteinen. Pintavesityyppinä Ahmasjärvi luokitellaan luokkaan matalat humusjärvet. Järven kasvillisuuteen vaikuttavat muun muassa lämpötila, kallioperä ja maalajien laatu. Järvi ei ole voimakkaasti muutettu, mutta kasvillisuuden koostumukseen on ollut vaikutuksensa myös ihmistoiminnalla, kuten ojituksilla, aiemmilla järven vedenpinnan laskuilla

Kuva 8. Suojelun kannalta tärkeimmät lintujen pesimäalueet.

Mikä on vesikasvi?

Varsinaiset vesikasvit kasvavat kokonaan veden alla, tai pinnalla ovat vain lehdet ja/tai kukinto tai kukka. Yleisemmin käytetyssä määritelmässä vesikasviksi voidaan kuitenkin lukea laji, joka Suomen oloissa kasvaa vallitsevasti vedessä tai jota yleisesti tavataan vedessä kasvavana ja tällaiseen kasvupaikkaan sopeutuneena. Tässä laajemmassa määritelmässä vesikasveiksi luetaan myös monia ranta- ja suokasveja.

ja nostoilla sekä erilaisten jätteiden ja ravinteiden päästöillä (Suomen Kartasto 1988). Ihmistoiminta on rehevöittänyt Ahmasjärveä.

2.6.2

Kasvillisuusinventointi

Hoito- ja käyttösuunnitelmaa varten suoritettiin Ahmasjärvellä kasvillisuusinventointi elokuussa 2006 (Hägg 2006). Ahmasjärven kasvillisuutta oli edellisen kerran tutkittu vuonna 1997 Linturanta-projektin yhteydessä, mutta tällöin kasvillisuutta ei ollut tarpeellista inventoida koko järven alueelta, vaan ainoastaan silloisten toimenpiteiden kohdealueilta. Sen vuoksi vuonna 2006 päädyttiin kattavaan inventointiin. Menetelminä vuonna 2006 käytettiin päävyöhykelinjoja ja visuaalista ilmakuvatulkintaa. Rantakasvillisuutta ja vesikasvillisuutta tarkasteltiin lisäksi kulkemalla aluetta läpi sekä kahlaten että soutaen, jotta mahdollisimman moni kasvilaji tulisi havainnoitua. Kasvillisuuden muutoksia tarkasteltiin vertailemalla vuosien 1997 ja 2006 havaittua lajistoa ja kasvillisuuskarttoja niiltä osin, joilta alueet olivat samoja. Pääpaino oli ranta- ja vesikasvillisuudessa Natura-alueen rajojen sisäpuolella.

Päävyöhykelinjoja sijoitettiin alueelle 15 kappaletta. Alueet valittiin satunnaisesti, mutta kuitenkin siten, että ne edustivat järveä kokonaisuutena ja mukaan tulivat kaikki erilaiset osa-alueet. Päävyöhykelinjoja sijoitettiin silmämääräisesti kohtisuoraan rantaviivaan nähden siten, että alkupiste oli tulvavesirajan tuntumassa ja loppupiste vesikasvillisuuden ulkoreunassa. Kunkin linjan leveys oli 5 metriä (linjan keskiviivasta 2,5 metriä oikealle ja vasemmalle). Näin muodostuva alue jaettiin valitsevan elomuodon ja/tai valtalajin mukaan vyöhykkeisiin. Linjalta selvitettiin lajisto ja havaituille lajeille annettiin sekä yleisyys- että peittävyysarvio prosenttiasteikolla.

Ilmakuvatulkinnassa järven kasvillisuudesta tuotettiin karttamuotoinen esitys (kuva 9), jonka

Vesikasvit luokitellaan kasvutapojen mukaan elomuotoihin

- ilmaversoiset
- uposlehtiset
- kelluslehtiset
- pohjaversoiset
- irtokellujat
- irtokeijijat
- vesisammalet

Eri elomuodot esiintyvät usein rannan eri vyöhykkeillä. Matalissa järvissä vyöhykkeet usein sekoittuvat ja muodostuu sekakasvustoja.

perusteella laskettiin pinta-alat eri kasvustotyypeille. Tulkinta perustuu lajeille tai kasvustoille ominaisiin piirteisiin, joiden perusteella kasvillisuus jaetaan luokkiin elomuto-, kasvusto- tai lajitarkkuudella sekä näiden yhdistelmillä. Visuaalisessa ilmakuvatulkinnassa kasvillisuus tunnistettiin ilmakuvilta silmämääräisesti perustuen muun muassa kohteiden väriin, muotoon, kokoon ja sijaintiin muihin kohteisiin nähden. Tulkintaa täydennettiin maastohavainnoilla ilmaversoisten ja kelluslehtisten lajien esiintymisestä. Tutkimusalue käytiin läpi ilmakuvan kanssa ja havainnot kasvillisuuden sijoittumisesta ja koostumuksesta merkittiin ilmakuvan kopiolle. Maastohavaintoja ja ilmakuvalla tehtyjä merkintöjä käytettiin apuna digitointi- eli rajausvaiheessa tulkittaessa ilmakuvasta eri kasvustojen erottumista toisistaan. (Leka ym. 2003.) Ahmasjärven ilmakuva-aineisto on vuodelta 1999. Kuvien tulkinnaassa käytettiin mitatakaan 1:5 000 väärävärikuvi. Ilmakuvatulkinta mahdollistaa kasvillisuuden ajallisen ja alueellisen vaihtelun tarkastelemisen myöhempien inventointien ja toimenpiteiden vaikutusten seurannan yhteydessä.

2.6.3

Kasvillisuusvyöhykkeet

Ahmasjärven Natura-alueen pinta-alasta noin 85 % on avovesialuetta. Suurin osuus kasvillisuudesta on rantaluhdilla, joihin on laskettu sekä saraikot että ilmaversoisten sekakasvustot ja paikoitellen myös kortevaltaiset rantaluhdat. Myös kelluslehtisiä esiintyy laajalla alueella, vaikkakin kortteikkojen ja ruovikkojen esiintyminen on helpommin maise-massa havaittavissa. Alla on kuvattu Ahmasjärven tärkeimmät kasvustotyyppit. Ahmasjärven kasvillisuuskuviot esitetään pääpiirteittäin kuvassa 9.

jalkaa (*Comarum palustre*), suohorsmaa (*Epilobium palustre*), myrkkyykeisoa (*Cicuta virosa*) ja terttualpia (*Lysimachia thyrsiflora*). Seoslajina esiintyy myös vehkaa (*Calla palustris*), luhtamataraa (*Galium uliginosum*) ja suoputkea (*Peucedanum palustre*). Etenkin järven itä- ja kaakkoisosan laajoille rantaluhdille on ominaista vesirajassa esiintyvät jään puskemat palteet, jotka ovat kasvistoltaan erityisen runsaslajisia.

Osalla Ahmasjärven rannoista ilmaversoisten sekakasvustot muodostavat pikemminkin mosaikkimaisia alueita kuin vyöhykkeitä. Ne ovat monimuotoisia ja monilajisia. Yleisimpiä ilmaversoisia ovat sarat, järvikorte, kastikat (*Calamagrostis*) ja terttualpi. Vehkaa kasvaa paikoitellen suurehkoinakin laikkuina. Ilmaversoisten mosaikkimaisen laikkujen väliin saattaa jäädä matalia vesikuusen (*Hippuris vulgaris*) ja vesisherneen (*Utricularia*) täyttämiä kosteita lampareita. Suuret kastikkatuppaat reunustavat siellä täällä ranta-alueita.

Paikoitellen pensasvyöhyke ulottuu rantaan asti, jolloin saravyöhyke puuttuu käytännössä kokonaan. Pensaiden lomassa kasvaa tällöin vain muutamia saratuppaita aivan vesirajan tuntumassa. Etelärannalla Puukkolanniemen länsipuolella rantavyöhykkeessä kasvaa sarojen sijasta mm. ruokohelpeä (*Phalaris arundinaceae*) ja ruohokasveja kuten luhtakuusiota (*Pedicularis palustris*) ja rantamataraa (*Galium palustre*).

Rantapensaikot ja rantametsät

Viljelys- ja laidunalueiden suojavyöhykkeet ovat useilla paikoilla pensoittuneet ja jopa metsittyneet peittäen takana olevan maatalousmaiseman näkymisen järvelle päin. Pensaikkovyöhyke ja rantametsikkö ulottuvat aivan vesirajaan saakka Ranta-Mustolan ja Lampolahden välisellä alueella. Paikoitellen pensaikkovyöhykettä katkovat venevalkamat. Rantapensaikon lajistoa luonnehtivat pajut (*Salix*), koivu (*Betula*), pihlaja (*Sorbus aucuparia*) ja harmaaleppä (*Alnus incana*). Pensaikkoisen rantavyöhykkeen kenttäkerroksen lajistosta löytyy mm. rantamataraa, saroja, mesiangervoa (*Filipendula ulmaria*), kurjenjalkaa, terttualpia ja aivan vesirajan tuntumasta monin paikoin myös vesihierakkaa (*Rumex aquatilis*). Rantaluhtien pensaston valtalajeina ovat pohjanpaju (*Salix lapponum*), kiiltopaju (*S. phylicifolia*) ja hieskoivu (*Betula pubescens*).

Ruovikot

Järviruokoa pidetään rehevien vesien ilmentäjäkasvina ja se on myös yksi Ahmasjärven luonnehtijakasveista. Järviruoko on voimakas kilpailija ja vankalla maavarsistollaan ja laajaksi kasvavilla kasvustoillaan se helposti syrjäyttää kilpailussa heikommat lajit. Olemassa olleet järviruokokasvustot

ovat Ahmasjärvellä levinneet, mutta varsinaisia uusia kasvustoja ei alueelle vaikuta muodostuneen lähivuosien aikana. Laajimmat ja tiheimmät järviruokokasvustot ovat järven koillisosassa, etelärannalla ja Lampolahdessa. Lampolahdessa ruovikon seassa esiintyy paikoitellen muitakin ilmaversoisia, mutta muualla ruovikot ovat melko puhtaita kasvustoja. Pinta-alallisesti ruovikot peittävät noin 8 hehtaarin alueen, joka on karkeasti arvioiden noin 2 % Ahmasjärven vesipinta-alasta.

2.6.4

Putkilokasvilajisto

Ahmasjärveltä löytyi kesän 2006 inventoinneissa 116 putkilokasvitaksonia (lajilista havaituista lajeista liitteessä 6). Näistä vesikasveja oli 21 (ilmaversoisia ei ole laskettu mukaan). Uhanalaisista ja silmälläpidettävistä kasvilajeista alueella esiintyy ainoastaan alueellisesti uhanalainen pitkälehtivita (*Potamogeton praelongus*, kuva 10). Ensimmäiset havainnot pitkälehtividasta Ahmasjärvellä ovat vuodelta 1951–1952, jolloin sitä on esiintynyt todennäköisesti Sadelahden alueella (Nyyssönen 1952). Sen runsaudesta ei kuitenkaan ole tietoa tältä ajalta. Vuoden 1997 inventoinneissa pitkälehtivitaa esiintyi kahdessa kasvustossa usean aarin alueella järven itäosassa, josta sitä löytyi myös kesällä 2006. Vuoteen 1997 verrattuna pitkälehtividan esiintymisalue oli siirtynyt ja merkittävästi laajentunut. Pitkälehtividan kasvustot levittäytyivät kesällä 2006 yli 1,5 hehtaarin alueelle.

Muita kesän 2006 inventoinnissa havaittuja merkittäviä lajeja olivat harvakseltaan useammallakin paikalla järveä ympäröivillä rantasoilla, lähes vesirajassa mättäänä kasvava lettotähtimö (*Stellaria crassifolia*) sekä runsaana Ahmasjärven ojissa ja poukamissa kasvava karvalehti (*Ceratophyllum demersum*). Lettotähtimö suosii runsasravinteisia kasvupaikkoja. Sisämaassa laji on yleensä parhaiden, ruostelähteisten lettojen kasvi (Väre ym. 2005). Karvalehti on rehevien vesien laji (Hämet-Ahti ym. 1998). Aikaisemmin se luokiteltiin alueellisesti uhanalaiseksi, mutta laji on viime vuosikymmeninä yleistynyt vesien yhä rehevöityessä eikä se uuden, tarkistetun uhanalaisluokituksen mukaan enää ole uhanalainen (Rassi ym. 2001).

Alueella esiintyvä tylppälehtivita (*Potamogeton obtusifolius*) on mukana valtakunnallisen lintuvesiensuojeluohjelman vaateliaina huomioonotettavien kasvilajien luettelossa. Retkeilykasvion (Hämet-Ahti ym. 1998) mukaan se on myös maakunnallisesti harvinainen laji. Muita Ahmasjärvellä esiintyviä maakunnassa harvinaisia lajeja ovat pikkulimaska (*Lemna minor*), siimapalpakko, karvalehti ja säderusokki (*Bidens radiata*).

Kuva 10. Ahmasjärven itäosassa kasvaa alueellisesti uhanalainen pitkälehtivita. Kuva: Marja Hyvärinen.

Upos- ja pohjalehtisten vähyteen (yhteensä 11 lajia) vaikuttavat todennäköisesti runsas humuspi-toisuus ja veden sameus. Veden sameudesta johtu-en pohjalehtiset olivat myös vaikeasti havaittavis-sa. Alueella esiintyvistä lajeista rehevöitymisestä hyötyvät mm. pikkulimaska, pikkuvesitähti (*Callit-riche palustris*), kelluskeiholehti (*Sagittaria natans*), karvalehti ja rantapalpakko.

Muutokset kasvillisuudessa

Verrattuna vuonna 1997 tehtyyn kasvillisuusinventointiin voidaan havaita, että alueellisesti uhanalai-sen pitkälehtividan kasvustot ovat merkittävästi kasvaneet. Myös järviruokokasvustot olivat laajen-tuneet, mutta uusia kasvustoja ei ole muodostunut. Huomattavimmin järviruokokasvustot olivat laa-jentuneet Pekkalanperän edustalla, jossa ulpuk-kakasvustot ovat hieman menettäneet elintilaa leviävälle ruovikolle. Kalaojan lounaispuoleisessa poukamassa ulpukkaa sen sijaan oli runsaammin kuin vuoden 1997 inventoinnissa. Ulpukan valtaa-missa Raatelahdessa ja Sadelahdessa kasvustojen muutoksia ei voitu tulkita, sillä vuoden 1997 inven-toinnissa nämä alueet eivät sisällyneet inventoitavaan alueeseen. Todennäköistä kuitenkin on, että kehitys Raate- ja Sadelahdessa on ollut samanlais-ta kuin järven muillakin osa-alueilla eli ulpukka-kasvustot ovat laajentuneet. Vertaamalla vuoden 1997 ilmakuvaa kasvillisuuden nykytilanteeseen vaikuttaa Ahmasjärven avoin vesipinta-ala hieman

pienentyneen, mutta kehitys on ollut kaiken kaik-kiaan melko maltillista. Alueen lajistossa ei koko-naisuutta tarkastellen havaittu suuria muutoksia.

Ahmasjärvi on aiemminkin tunnettu runsasra-vinteisena ja ruohikkoisena järvenä (ks. liite 2). Re-hevöitymisen edetessä kasvillisuus on entisestään runsastunut. Kuitenkin suurin osa Ahmasjärvestä on edelleen avovesialuetta ja voidaan todeta, että nykyisellä kasvillisuuden kehityksellä umpeen-kasvu ei ole uhka Ahmasjärvelle vielä lähivuosi-na. Mikäli järvi kuitenkin jatkaa rehevöitymistä on korte-ruokotyyppin järvelle todennäköistä, että jär-viruokokasvustot edelleenkin leviävät ja tihenevät. Myös ulpukkakasvustot tihenevät ja yksittäisten lehtien koko kasvaa. Irtokellujat lisääntyvät ja poh-javersoiset häviävät näkösyvyyden pienentyessä ja pohjan liettyessä.

2.7

Natura 2000 -luontotyytit

Natura 2000 -tietokannan mukaan Ahmasjärvellä esiintyy luontodirektiivin luontotyyppinä vai-hettumissoita ja rantasoita, joita on noin 7 % alu-teen pinta-alasta. Vaihettumis- ja rantasuot (luon-totyyppikoodi 7140) ovat turvetta muodostavia kasviyhdyskuntia. Tyyppiin sisältyy laaja ja mo-nimuotoinen joukko kasviyhdyskuntia, myös vesi-

ja rantakasviyhdykskuntia. Tähän luontotyyppiin sisältyvät muun muassa avo- ja pensaikkoluhdat (vaihettumissuot) sekä pinnanmyötäisesti soistuvat rantasuot (pallesuot). Luhdille on ominaista märkyys ja usein sijainti vesistöjen rannalla. Ruohokasveja voi olla runsaasti ja sammalpeite voi olla epätasainen. Rantasuot ovat pinnanmyötäisesti soistuvia, hyllyviä, veden pinnalla kelluvia märkiä vesistöjen rantasoi- ta. Ne ovat yleensä pienialaisia ja sijaitsevat suo- jaisissa lahdekkeissa ja lahdekkeiden reunoilla, joissa on seisovaa vettä. Pallesuot ovat edellä kuvattuja pienialaisempia kyseisen luontotyy- pin osia. (Airaksinen & Karttunen 2001.)

Ahmasjärvellä vaihettumis- ja rantasuot koostuvat rantoja kiertävistä pensasluhdista, saraikko- alueiden luhtanevoista ja avoluhdista sekä veden pinnalla paikoitellen kelluvista suokaistaleista. Laaja- alaisimmat vaihettumis- ja rantasuot sijaitsevat Ahmasjärven itä- ja kaakkoisosassa, lintutornin molemmin puolin (kuva 11). Alueen Natura-luontotyyppien edustavuus on hyvä. Edustavuutta ja luonnontilaisuutta heikentävät aluetta rikkovat kaivetut ojat ja venevalkamat sekä pienialaisuus. Luontotyyppillä on hyvät mahdollisuudet säilyä tulevaisuudessa, vaikkakin paikoitellen uhkana on pensaikon levittäytyminen avoluhtiin.

Alueet on tarkastettu kasvillisuusinventoinnin yhteydessä, varsinaista Natura-luontotyyppi- inventointia ei ole alueella tehty.

2.8

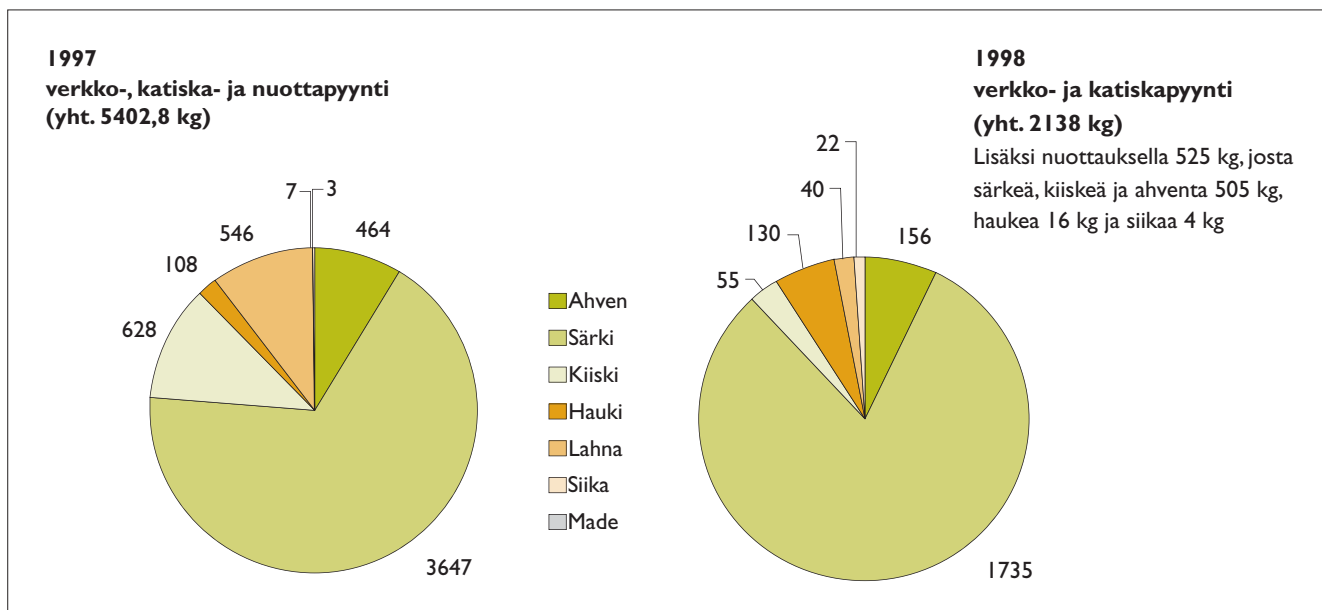
Kalasto ja kalastusolot

Ahmasjärvessä esiintyy luontaisina lajeina hauki (*Esox lucius*), ahven (*Perca fluviatilis*), made (*Lota lota*), kiiski (*Gymnocephalus cernuus*) ja särki (*Rutilus rutilus*). Järveen on istutettu lahnaa (*Abramis brama*) ja siikaa (*Coregonus lavaretus*), mutta jälkimmäistä ei järvestä ole viime vuosina tiettävästi enää saatu.

Ahmasjärven veden tilan biologisessa luokittelussa järven kalasto ilmentää tyydyttävää tilaa. Vuonna 2007 standardimenetelmän suoritetun koekalastuksen perusteella Ahmasjärven kalaston populaatiorakenne on normaali. Järven kalaston valtalaji on särki. Muita runsaita lajeja ovat kiiski, lahna ja ahven. Särkikalajien prosenttiosuus biomassasta vuoden 2007 koekalastuksessa oli 60,8 %. Vuoden 2007 hoitokalastuksessa (verkko-, katiska- ja nuot- tapyynti) särkeä oli kokonaisbiomassasta 67,5 % ja vuonna 1998 (verkko- ja katiskapyynti) jopa 81 % (kuva 12). Särkikalajien on todettu siirtävän tehok- kaasti ravinteita pohjasedimenteistä järven vesimas- saan kasviplanktonille käyttökelpoisessa muodossa. Särkikalat eläinplanktonsyöjinä muuttavat järven ekosysteemiä rehevöitymisen kannalta haitalliseen suuntaan. Tutkimusten perusteella kalamäärät re- hevissä vesissä voivat olla 100–500 kg/ha. (Pajunen 1997; Huuskonen 1998.)

Kuva 11. Ahmasjärven itärannalla sijaitsevat Natura 2000 -alueen laajimmat yhtenäiset vaihettumis- ja rantasuot. Kuva: Marja Hyvärinen.

Kuva 12. Ahmasjärven hoitokalastuksen saalismäärät vuosina 1997 ja 1998. Luvut ilmaisevat kilomääriä. Järven pinta-ala on 385 ha, joten vuonna 2007 saalis oli 14,030 kg/ha ja vuoden 1998 kokonaissaalis (nuottapyynti mukaan luettuna) 7 kg/ha (Huuskonen 1998).

Kuva 13. Sitruunaperhosen (*Gonepteryx rhamni*) elinympäristöä Ahmasjärvellä ovat valoisat rantametsät ja rantaniityt. Sitruunaperhosen ravintoa on mm. pajun ja apilan kukkien tuottama mesi. Perhosen toukalle maistuu paatsaman lehti. Se itse on ravintoa mm. sammakoille, sisiliskoille, sudenkorennoille ja hyönteissyöjälinnuille.
Kuva: Marja Hyvärinen.

2.9

Muu lajisto

Ahmasjärven ympäristössä elää useita nisäkäslajeja, mutta niiden havaitseminen on huomattavasti vaikeampaa kuin alueen lukuisten lintujen. Monet eläimet karttavat ihmisiä, mutta eläinten jälkiä ja jätöksiä voi havaita esimerkiksi talvisilla hangilla.

Ahmasjärven ympäristön nisäkäslajistoa ei ole tutkittu, mutta alueelta on havaintoja yleisistä lajeista kuten oravista (*Sciurus vulgaris*), hirvistä (*Alces alces*), metsäjäniksistä (*Lepus timidus*), minkeistä (*Mustela vison*) ja piisameista (*Ondatra zibethica*). Minkki ei kuulu Suomen alkuperäiseen eläimistöön, vaan se on levinnyt Suomeen istutusten ja tarhakarkulaisten tuloksena. Minkki onkin yksi lintuvesien yleisimmistä petonisäkkäistä. Minkit käyttävät ravinnokseen lintujen munia ja poikasia. Runsaaslukuisena esiintyessään minkit vaikuttavat suoraan lajien välisiin runsaussuhteisiin alentamalla vesilintujen, kahlaajien ja loppilintujen pesintämenestystä. Myöskään piisami ei kuulu Suomen alkuperäiseen eläimistöön. Piisami on alun perin tuotu Pohjois-Amerikasta Suomeen turkismetsästystä varten. Piisameita voidaan kuitenkin pitää lintuvesillä hyödyllisinä, sillä ne käyttävät ravinnokseen mm. ulpukan, kaislan ja sarojen meheviä osia ja raivaavat samalla runsaaseen vesikasvillisuuteen vesilintujen suosimia pieniä lampareita. (mm. Mikkola-Roos 1995.)

Ahmasjärven pohjaeläimistöstä ja hyönteislajistosta ei ole tutkittua tietoa. Vesistöissä elävien selkärangattomien eläinten esiintyminen ja run-

saus tunnetaan yleisesti puutteellisesti. Linnustollisesti arvokkaiden vesistöjen tiedetään kuitenkin olevan monien vaateliiden kosteikkohyönteisten tärkeä elinympäristö. Vesihyönteisten tarpeet voidaan ottaa huomioon ylläpitämällä monipuolisia ja mosaiikkimaisia vesielinympäristöjä. Alueen hyönteislajiston monipuolisuutta lisää myös ympäröivien rantojen elinympäristöjen vaihtelevuus: laidunnettujen rantaniittyjen, luhtarantojen ja rantametsien vuorottelu.

2.10

Alueen luonnon suojelu

2.10.1

Suojelun toteuttaminen

Ahmasjärvelle on perustettu yksityinen luonnon-suojelualue (YSA200459) Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen 27.4.2004 tekemällä päätöksellä (Dnro: PPO-2004-L-171-251). Ahmasjärvi sisältyy valtioneuvoston jo vuonna 1982 päättämään valtakunnalliseen lintuvesiensuojeluohjelmaan ja on kansainvälisesti arvokas lintuvesialue (IBA, Important Bird Areas). Järvi on liitetty Euroopan Natura 2000 -verkostoon lintudirektiivin mukaisena SPA-alueena (FI1106002).

Yksityinen suojelualue koostuu 99 tilan määräaloista sekä 16 yhteisestä alueesta tai niiden määräaloista. Valtaosa, 376 hehtaaria suojelualueesta, on vesialuetta ja kuuluu Ahmaskylän jakokunnan yhteiseen alueeseen (kiinteistötunnus 889-401-876-2). Alueella on lukuisia maanomistajia, sillä yhteisiin alueisiin sisältyy satoja osakastiloja.

2.10.2

Lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten asettamat velvoitteet

Kosteikot ovat linnustonsuojelun kannalta Euroopan uhanalaisin elinympäristö. Rion sopimuksen ja Ramsarin kosteikkosopimuksen yhteydessä on sovittu kosteikkojen kunnostuksen kansainväliset perusteet ja velvoitteet. Sopimusten mukaan erityisesti kosteikoilla ekosysteemien luonnollinen palautumiskyky on ihmisen toimesta niin paljon häiriintynyt, että vaaditaan aktiivisia kunnostus- ja hoitotoimia. Vaikka tilanne on vielä huomattavasti parempi kuin esimerkiksi Keski-Euroopassa, on Suomessakin arvokkaita lintukosteikkoja kuivattu tai otettu muihin tarkoituksiin.

Vuonna 1979 allekirjoitettiin ns. Euroopan luonnonsuojelusopimus eli Bernin sopimus, joka koskee Euroopan luonnonvaraisten eläinten, kasvien

ja niiden ympäristöjen suojelua. Euroopan unionin tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Euroopan yhteisön keskeiset luonnonsuojelusäädökset ovat luontodirektiivi ja lintudirektiivi. Nämä direktiivit kuten Natura 2000 -verkostokin, on laadittu Bernin sopimuksen johdosta. Luonto- ja lintudirektiivit edellyttävät sekä lajien että niiden elinympäristöjen suojelua. Euroopan unionin Natura 2000 -verkoston tarkoitus puolestaan on turvata luontodirektiivissä mainittujen luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen sekä lintudirektiivissä mainittujen lintulajien suojelu mm. perustamalla direktiivin mukaisia erityisiä suojelualueita. Verkoston tavoitteena on ollut koko Euroopan kattavan suojelualueverkoston muodostaminen sekä sellaisten suojelualueiden muodostaminen, joilla eriasteinen ihmistoiminta on sallittu vapaammin kuin perinteisillä luonnonsuojelualueilla. Valtaosa Suomen Natura-alueista, kuten Ahmasjärvin, kuuluu jo aiemmin perustettuihin luonnonsuojelualueisiin tai kansallisiin suojeluohjelmiin (lintuvesien suojeluohjelma).

Luontodirektiivi ei suoraan edellytä hoito- ja käyttösuunnitelman laadintaa, mutta biologisen monimuotoisuuden, lajien ja luontotyyppien suotuisan suojelutason ja alueen luontoarvojen säilyttäminen tai saavuttaminen saattaa sen vaatia. Hoito- ja käyttösuunnitelman laatiminen on ensisijaista muun muassa erilaisten maankäyttöpaineiden kannalta kiireellisillä kohteilla sekä runsaasti ulkoilu- ja virkistyskäyttöä sisältävillä alueilla. Ensisijaisia kohteita ovat esimerkiksi umpeenkasuvat lintujärvet, joilla rannanomistajilla on vesialueiden käyttöön kohdistuvia tarpeita tai metsästyksen, kalastukseen ja muuhun virkistyskäyttöön liittyvät intressit ovat merkittäviä. Hoito- ja käyttösuunnitelman tärkeimpänä tehtävänä on sovittaa yhteen suojelun ja alueen käytön näkökohtia käytännön tasolla ja jakaa sitä koskevaa informaatiota. Sen tehtävänä on myös yksilöidä alueen tarkemmat suojelutavoitteet ja antaa suosituksia suojelun kannalta tarpeellisista toimista ja käytön ohjauksesta siten, että luontoarvot tulevat turvatuiksi. Alueiden käyttöä koskevat sitovat määräykset ja säännökset puolestaan käyvät selville yksittäisiä lupa-asioita koskevista päätöksistä, luonnonsuojelualueiden perustamissäädöksistä tai -päätöksistä tai järjestys-säännöistä. (Natura 2000 hoito- ja käyttötyöryhmän mietintö 3.12.2003; Pessa & Lehtelä 2005.)

Suomea velvoittavat lisäksi useat kansainväliset suojelusopimukset, jotka on otettava huomioon myös Ahmasjärven Natura 2000 -alueella. Rio de Janeirossa vuonna 1992 Suomi sitoutui edistämään biologisen monimuotoisuuden suojelua ja kestäväää käyttöä hyväksymällä YK:n biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen. Muita Suomea

koskevia sopimuksia ovat esimerkiksi muuttavia luonnonvaraisia eläimiä ja niiden elinympäristöjä koskeva Bonnin sopimus. Suomi allekirjoitti vuonna 1979 Bonnin alasopimuksista mm. muuttavien vesilintujen suojelusopimuksen eli AEWA:n (African-Eurasian Migratory Water Bird Agreement). Suomella on myös kansainvälinen vastuu tiettyjen lajien säilymisestä. Vastuu edellyttää lajien tutkimuksen ja seurannan tehostamista sekä lajien elinympäristöjen huomioonottamista maankäytön suunnittelussa. Vastuulajien luettelot ja valintakriteerit on vuonna 2000 laatinut ympäristöministeriön uhanalaistyöryhmä (Rassi ym. 2001).

Muun muassa rehevöitymistä pyritään vähentämään Göteborgin pöytäkirjalla, jonka Suomi ratifioi joulukuussa 2003. Pöytäkirja tuli kansainvälisesti voimaan 17.5.2005. Rehevöitymisen vähentämisen lisäksi sen tavoitteena on vähentää happamoitumista ja alailmakehän otsonimuodostusta aiheuttavien rikin, typen oksidien, ammoniakkin ja haihtuvien orgaanisten yhdisteiden päästöjä. Vesiensuojelua yhtenäistää myös 24.12.2000 annettu EU:n vesipolitiikan puitedirektiivi (VPD), jonka yleisenä tavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa vesiä niin, ettei niiden tila heikkene ja että vesistöjen tila on vähintään hyvä koko EU:n alueella vuonna 2015 (Ympäristöministeriö 2007). Erityistavoitteet voivat kuitenkin aiheuttaa vesistön hyvästä ja erinomaisesta poikkeavan tavoitetilan. Erityistavoitteet voivat olla esimerkiksi luonnonsuojelullisia, kuten esimerkiksi Ahmasjärven tilan arvioiminen ensisijaisesti lintuvetenä.

Kuva 14. Ahmaksen kalevalaista perinnekylää Runonlaulajien polun varrella. Kuva: Marja Hyvärinen.

2.10.3

Lajisuojaus

Rauhoitettavat lajit, erityisesti suojeltavat lajit sekä luontodirektiivin ja lintudirektiivin lajit nauttivat laakisääteistä suojelua. Kaikki luonnonsuojelulain piiriin kuuluvat nisäkkäät ja linnut ovat rauhoitettuja suoraan luonnonsuojelulain 39 §:n nojalla. Luonnonsuojeluasetuksella on puolestaan rauhoitettu tiettyjä kasvilajeja ja muiden eliöryhmien lajeja. (Luonnonsuojelulaki 1996; Luonnonsuojeluasetus 1997.)

Ahmasjärven suojeltavat lintulajit on mainittu kappaleessa 2.5 (Linnusto) ja suojeltavat kasvilajit kappaleessa 2.6 (Kasvillisuus).

2.11

Historia ja kulttuuriarvot

2.11.1

Asutushistoria

Ahmasjärvi on tarjonnut ihmisille elantoa jo kivi-kauden ajoista lähtien, joista todisteena ovat alueelta löydetty muinaisesineet. Veroluetteloista löytyy Ahmasjärven asutuksesta tietoa vuodesta 1548 asti, jolloin järvellä oli jo pari taloa. Veroluetteloiden mukaan Ahmasjärven ensimmäisiä asuttajia olivat Iso-Räisäset Räisälän tilalla. Myös Pyyköt mainitaan veroluetteloissa vain muutamaa vuotta myöhemmin. Asutus lisääntyi Ahmasjärvellä aluksi hitaasti. Vuoden 1624 maantarkastuskirjan mukaan taloja oli neljä ja 1600-luvun lopulla asumusten määrä oli kohonnut yhdeksään. Asukasmäärä nousi silti hieman nopeammin sillä talot olivat suuria ja esimerkiksi Pyykköjen Pekkalassa on kirjojen mukaan asunut vuonna 1699 jopa 20 henkilöä. 1700-luvun lopussa taloja oli jo 19. Lisäksi oli muutamia torppia. (Utajärven kunta 2007.)

Ahmaksen asukkaiden peruselinkeinoja olivat pitkään kalastus, maanviljely ja karjanhoito. Suurin osa järveä ympäröivästä alueesta on yhä vieläkin maatalous- ja viljelykäytössä. Tärkeitä tulonlähteitä ovat Ahmaksella olleet aikoinaan myös metsästys ja tervanpoltto. Jo vuoden 1624 maantarkastuksessa todettiin Ahmaksen kylässä olevan hyvät edellytykset tervanpoltolle. Vuoden 1851 metsäasetus rajoitti talonpoikien metsäkäyttöä ja supisti lopulta tervatulot kokonaan. Ahmasjärven pohjoisrannalla löytyy silti vielä tänä päivänä muistona noilta ajoilta tervahauta. Ahmaslaisia on työllistänyt myös 1920-luvulla alkanut jäkälän nosto ja jäkäläkauppa, mikä on erinäinä vuosina tuonut kylään merkittäviäkin rahatuloloja. Nykyisin ahmaslaisten suurin työllistäjä on Rokuan Kuntokeskus. (Utajärven kunta 2007.)

Kulttuuriarvot

Ahmasjärven kylän alue on maakunnallisesti merkittävää kulttuurihistoriallista aluetta. Ahmasjärven ympäriltä on löydetty kaksi kivilautista asuinpaikkaa: Heikkilä ja Kivari. Tunnetuin Ahmasjärven kulttuurihistoriallisista muinaismuistoista on kuitenkin Pikkaraisen kampakeramiikkalöydös järven pohjoisrannalla Seppälänniemessä (muinaisjäännöstunnus 889010123). Toinen muinainen asuinpaikka sijaitsee järven etelärannalla Puukolanniemessä (tunnus 889010047). Ahmasjärven historiasta vanhana perinteisenä maatalousalueena kertovat mm. alueelta löydetty vanhat kivilaatat ja kivistie. Tieteellisen ja kansallisen kulttuuriperintömerkityksen lisäksi muinaisjäännöksillä on usein paikallista identiteettiä, seudun kehittämistä, opetusta ja kulttuurimatkailua tukeva merkitys.

Ahmasjärven länsiosaan on rakennettu pääosin talkoovoimin kalevalainen perinnekylä Ahmas (kuva 14). Ahmaksen kylässä on kautta aikojen asunut runonlaulajia ja kansanparantajia, joiden tarinoihin voi tutustua mm. kansalliseepoksessa Kalevalassa (KirjastoVirma 2004).

Perinnekylästä löytyy kokoelma rakennuksia ja kertomuksia menneiltä ajoilta. Rakennuksissa voi tutustua paikalliskertomuksiin ja historiaan menneiden sukupolvien töistä, elinkeinoista ja saavutuksista vainovuosien ajalta. Runonlaulajien pirtin lisäksi kylässä on erilaisia vanhoja aittoja, savusauna sekä uustuotantoa oleva Iso-Räisäsen torni, joka on rakennettu perinteisellä tavalla (kuva 15). Tornin alakerrassa tulee toimimaan kahvio ylempien kerrosten toimiessa kokoustiloina (KirjastoVirma 2004).

Lisäksi Perinnekylästä 4,4 kilometrin päähän Pakopirtin kuntopolun varrelle on rakennettu "Iso-Räisäsen" Pakopirtti. Perinnetietojen mukaan vuonna 1585 tälle paikalle rakennettuun pakopirttiin Lauri Laurinpoika Räisänen eli "Iso-Räisänen" vei perheensä turvaan vanhanvihan aikaan riehuneilta vainolaisilta. Vanha viha eli 25-vuotinen sota oli Venäjän ja Ruotsin välinen sota, jossa Suomi toimi taistelutantereena ja suomalaisilla joukoilla oli keskeinen rooli. Suurhävitys alkoi vuosisadan lopulla ja sota levisi Ahmasjärvellekin vuonna 1585, jolloin kylän kaikki talot poltettiin. (Utajärven kunta 2007.)

Yhdistykset toimivat alueella vireästi ja kehitystä edistämään on perustettu Ahmaksen kyläseura ry. Kyläseuran tavoitteena on kehittää Ahmaksen kylää ympäröivää maaseutua, edistää kyläläisten elinkeinoja, ylläpitää ja edistää kylän palvelutarjontaa ja lisätä kyläläisten viihtyisyyttä ja kanssakäymistä. Kyläseuran lisäksi alueella toimivia muita järjestöjä ovat Ahmaksen kalastuskunta, Ahmaksen Erä ry, Ahmaksen nuorisoseura, Ahmaksen maamiesseu-

ra, Urheiluseura Rokuan Ryhti ry, Autourheiluseura Rokuan raketit ja Ahmaksen koulun vanhempainyhdistys. (Ahmaksen kylän toimintasuunnitelma 1998; Utajärven kunta 2007.)

Kulttuuriarvojen suojelu

Kulttuuriympäristön suojelu perustuu lainsäädäntöön ja kaavoituksen ja rakentamisen ohjaukseen. Kulttuuriperinnön, kulttuuriympäristön ja historiallisten muinaisjäännösten suojelusta vastaava viranomaistaho on Museovirasto. Suomen perustuslaissa (1999, 20 §) todetaan, että vastuu luonnosta, sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Muinaismuistolain (1963/295) mukaan kiinteät muinaisjäännökset ovat rauhoitettuja muistoina Suomen aikaisemmasta asutuksesta ja historiasta. Ilman tämän lain nojalla annettua lupaa on kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty. Myös tuntemattomat kiinteät muinaisjäännökset ovat rauhoitettuja, joka tarkoittaa kieltoa kajoa muinaisjäännökseen ilman lain nojalla annettua lupaa. Kiinteään muinaisjäännökseen kuuluu lisäksi suoja-alue, jonka laajuus on vähintään kaksi metriä jäännöksen ulkoreunoista (Museovirasto 2007).

Kuva 15. Iso-Räisäsen torni Ahmaksen kalevalaisessa perinnekylässä. Kuva: Marja Hyvärinen.

3 Nykyinen käyttö

3.1

Virkistyskäyttö

Ahmasjärvi on tärkeää virkistyskäyttöaluetta. Kaunis järvi- ja maalaismaisema sekä ympäröivät harjualueet luovat loistavat mahdollisuudet momenttyyppiselle retkeilylle ja lomailulle, niin alueen asukkaille kuin mökkiläisillekin. Järven ympärillä on kymmenkunta kesäasuntoa. Järven tärkeimpiä käyttömuotoja ovat mm. kalastus, soutelu ja metsästys. Arvokas lintuvesi tarjoaa mahdollisuuden

Kuva 16. Ahmasjärvi on ahkerassa virkistyskäytössä. Arvokas lintuvesi tarjoaa mahdollisuuden myös lintujen tarkkailuun. Järven kaakkoisreunan lintutornista voi tarkkailla parhaiten järven keski- ja itäosan lintuja. Parasta lintujen tarkkailuaikaa on toukokuu, jolloin pesimälinnusto on saapunut ja läpimuuttajia on runsaasti. Kuva: Marja Hyvärinen.

myös lintujen tarkkailuun, jota varten on järven kaakkoisrannalle rakennettu lintutorni. Retkeilijöitä palvelevat pyöräilyreitti järven ympäri sekä vuonna 2006 valmistunut patikka- ja hiihtoreitti. Makkaran paistoon, eväiden syöntiin tai muuten vaan pieneen taukoon on kota lintutornilla ja laavu nuorisoseuran rannassa.

3.2

Kalastus ja metsästys

Kalastus ja metsästys ovat suosittuja harrastuksia Ahmasjärvellä. Alueen sisältyminen Natura 2000 -verkostoon ei estä alueen käyttöä kalastukseen ja metsästykseseen.

Ahmasjärven metsästysseuran puheenjohtaja Eero Lähtevänojan mukaan järvellä käy noin 50 metsästäjää lähinnä vesilinnunpyynnissä. Metsästys keskittyy vahvasti sorsastuksen aloituspäivään ja muutamaan sen jälkeiseen päivään. Vieraslupia järvelle on viime vuosina myyty 10–15 kappaletta vuodessa.

3.3

Matkailu

Ahmasjärven eräänä vetovoimatekijänä on lähialueen monipuolinen ja runsas matkailupalvelutarjonta. Etenkin Rokuan kansallispuiston ja Rokuan alueen palveluiden läheisyys lisää Ahmasjärvenkin kiinnostavuutta ja merkittävyyttä virkistys-, retkeily- ja matkailualueena. Tervareitistö yhdistää Ahmasjärven patikka- ja hiihtoreitit kuntia yhdistäviin muihin ulkoilureitteihin. Maatalouteen liittyvä matkailutoiminta ja erityisesti Rokuan kävijävirtojen hyödyntämiseen liittyvä toiminta on lähtenyt Ahmaksen kylällä kehittymään. Tällaisia yritysideoita on syytä edistää myös jatkossa.

Kuva 17. Ahmasjärven ympäristö on pääosin maatalous- ja viljelykäytössä. Rantaniityllä laiduntavat naudat toimivat samalla myös maiseman ja luonnon hoitajina. Kuva: Marja Hyvärinen.

Läheisellä Rokuan alueella on tarjolla tasokasta hotellimajoitusta, loma-asuntoja, leirintäalueita ja maatilamajoitusta.

3.4

Liikenne

Alue on helposti saavutettavissa. Ahmaksen kylän itälaidalla kulkee valtatie 22 Oulusta Kajaaniin. Kyhältä on kuntakeskukseen matkaa noin 15 kilometriä ja Rokualle 5 kilometriä. Ahmasjärveä kiertää kauttaaltaan tie. Ahmasjärveä kiertävä pyöräreitti on pituudeltaan 16 kilometriä. Ahmaksen rautatieasema rakennettiin Oulu–Kontiomäki-radon rakentamisen yhteydessä ja avattiin liikenteelle 1929, kun rataosuus Utajärvi–Vaala otettiin käyttöön. Liikennepaikka lakkautettiin lättähattuliikenteen päättyessä 1986 ja sivuraiteet purettiin. Vanha asemarakennus on yhä olemassa.

3.5

Ympäristön maankäyttö

Ahmasjärven alueen merkittävin maankäyttömuoto on maatalous (kuva 17). Viime vuosien aikana maatilojen määrä on kuitenkin laskenut tasaisesti. Alueella on noin 100 maatilaa, joista toimivia lypsykarjatiltoja on vuoden 1998 tietojen mukaan ollut 15 ja mullitiloja 2 kappaletta. Useilla tiloilla tuotanto painottuu viljan viljelyyn ja heinän tuotantoon. Monet tilat ovat lopettaneet tuotannon ja vuokranneet maat muille viljelijöille. Alueella on yksi tila, joka on erikoistunut mansikanviljelyyn. (Ahmaksen kylän toimintasuunnitelma 1998). Slices-luokituksen (SLICES = Separated Land Use / Land Cover Information System, paikkatietojen yhteiskäyttöhanke, jonka aineistossa on yhdistetty eri hallinnonalojen keräämää paikkatietoaineistoa) mukaan Ahmasjärven koko valuma-alueesta 10 % eli 730 hehtaaria on peltoa. Monivuotisia nurmia ja

niittyjä on 22 hehtaaria. Käytöstä poistuneita maatalousmaita on 211 hehtaaria. Myös metsätalous on alueella merkittävä tulonlähde. Ahmasjärven valuma-alueen Slices-luokituksen mukaiset maankäyttömuodot on esitelty taulukossa 5.

Asutusalue ympäröi miltei koko järveä. Ahmoksen kylässä on kaikkiaan noin 100 ympärivuotisesa käytössä olevaa asuinrakennusta. Kesäkäytössä olevia rakennuksia on Ahmaksen kylässä noin 30 kappaletta. Tämän lisäksi on muutamia autiotiloja. Aukkaita Ahmaksen kylässä on nykyisin noin 300. (Maanmittauslaitos 2007; Utajärven kunta 2007). Slices-maankäyttöaineiston mukaan asuin- ja vapaa-ajan alueita on yhteensä 118 hehtaaria. Tästä loma-asuntoalueita on 65 hehtaaria, muita asuntoalueita 48,9 hehtaaria ja urheilu- ja virkistyspalvelujen alueita hieman yli 4 hehtaaria. Järven pohjoispuolella on käytöstä poistettu kaatopaikka.

Ahmasjärven länsi- ja pohjoisrannat kuuluvat Hirsijärvi–Ahmaksen pohjavesialueeseen (pohjavesialueen tunnus 11494052), joka kuuluu luokkaan I, eli se on vedenhankintaa varten tärkeä pohjavesialue. Sadelahdessa, Ahmasjärven lounaispäässä sijaitsee Kalaojan vedenottamo. Pohjavesialueella on noudatettava ympäristönsuojelu- ja vesilain mukaisia säännöksiä ja välillisesti myös muita pohjaveden suojelua koskevia säännöksiä.

Kylällä toimii koulu ja pankki. Lähin varsinainen palvelukeskittymä on Utajärven keskustassa.

3.6

Kaavoitustilanne

Järven läheisyydessä ei ole yleis- eikä asemakaavoja, mutta Pohjois-Pohjanmaan liitto on laatinut maakunnan alueelle maakuntakaavan, jonka ympäristöministeriö on vahvistanut. Maakuntakaava korvaa aikaisemman seutukaavan ja se on uuden maankäyttö- ja rakennuslain mukainen useampaa kuin yhtä kuntaa koskeva yleispiirteinen maan-

käytön suunnitelma. Maakuntakaava on ohjeena laadittaessa tai muutettaessa yleiskaavaa ja asema-kaavaa sekä suunniteltaessa toimenpiteitä alueiden käytöstä. Viranomaisen on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa Ahmasjärven alue on merkitty matkailun ja virkistykseen kehittämisen kohdealueeksi. Mv-merkinnällä osoitetaan ympäristöarvojen, matkailun ja virkistykseen kannalta valtakunnallisesti ja kansainvälisesti merkittäviä aluekokonaisuuksia. Rokuan–Oulujärven alueella (maakuntakaavassa merkintä Mv3), johon Ahmasjärvi sisältyy, alueen kehittäminen perustuu hyvinvointi-, terveydenhoito- ja virkistyspalveluihin sekä kansallispuistoon, muuhun luontoon ja ulkoiluun liittyviin virkistystoimintoihin.

Ahmasjärvi on maakuntakaavassa merkitty sekä Natura 2000 -alueeksi että luonnonsuojelualueeksi (maakuntakaavassa merkinnällä SL) Maakuntakaavan suunnittelumääräysten mukaan luonnonsuojelulain nojalla suojellun alueen ja sen ympäristön maankäyttö tulee suunnitella ja toteuttaa siten, ettei vaaranneta alueen suojelun tarkoitusta, vaan pyritään edistämään alueen luonnon monimuotoisuuden sekä alueiden välisten ekologisten yhteyksien säilymistä. Rakennuslupahakemuksesta tulee pyytää maankäyttö- ja rakennuslain 133 § mukainen ympäristökeskuksen lausunto.

Ahmasjärven pohjois- ja länsipuoli on maakuntakaavassa merkitty pohjavesialueeksi. Merkinnällä osoitetaan yhdyskuntien vedenhankinnan kannalta tärkeät (1. luokan) ja vedenhankintaan soveltuvat (2. luokan) pohjavesialueet. Kaavamääräysten mukaan pohjavesien pilaantumis- ja muuttumisriskiä aiheuttavat laitokset ja toiminnot on sijoitettava riittävän etäälle tärkeistä ja vedenhankintaan soveltuvista pohjavesialueista tai riskien syntyminen on estettävä riittävin vesiensuojelu-

Taulukko 5.

Ahmasjärven valuma-alueen (vesistöalue 59.219) maankäyttömuodot Slices-päälukittain hehtaareina ja prosenttiosuutena valuma-alueen pinta-alasta (Ympäristöhallinto, Slices-maankäyttöaineisto).

Maankäyttömuoto (Slices-päälukokka)	Hehtaaria	%-osuus
Asuin- ja vapaa-ajan alueet	118,49	1,66
Liiketoiminnan, hallinnon ja teollisuuden alueet	3,69	0,05
Tukitoimintojen alueet	45,81	0,64
Kallio- ja maaperäainesten ottoalueet	5,75	0,08
Maatalouden maat	979,32	13,75
Vesialueet	530,69	7,45
Luokittelemattomat metsätalouden maat	5438,44	76,36

toimenpitein. Alueella tulee huolehtia pohjavesien suojelun ja maa-ainesten ottotarpeiden yhteensovittamisesta.

Ahmasjärven rantojen kolme muinaismuistokohdetta on myös merkitty maakuntakaavaan. Yksi niistä on valtakunnallisesti merkittävä. Kaikki muinaismuistokohteet ovat muinaismuistolaillla (1963/295) rauhoitettuja kiinteitä muinaisjäännöksiä.

3.7

Rajoitukset luonnon käyttöön

Valtioneuvoston Natura 2000 -aluetta koskeva päätös ei yleisesti vaikuta jokamiehenoikeuteen perustuvaan luonnon virkistyskäyttöön. Natura 2000 -verkosto tukee luonnon kestävästä virkistyskäytön edellytyksiä. Joissakin tapauksissa luonnon virkistyskäytön rajoitukset ovat kuitenkin tarpeen etenkin lintujen pesimäaikana alueilla, joilla linnustonsuojelu sitä edellyttää. (Ympäristöministeriö 2000.) Jokamiehen oikeuksien perusteella vapaa rantautuminen on alueella sallittua.

Natura-päätös ei useimmissa tapauksissa rajoita kalastusta ja metsästystä. Ympäristökeskuksen tekemään yksityisen luonnonsuojelualueen perustamispäätökseen sisältyvät alueen rauhoitussäännökset (liite 4). Alueen rauhoitussäännökset eivät tiukenna suojelua tasosta, jonka valtioneuvoston tekemä lintuvesiensuojeluohjelman periaatepäätös aikanaan asetti. Päätöksellä halutaan turvata Ahmasjärven linnuston olosuhteet siten, että alueen vaatimat hoitotoimet voidaan toteuttaa ja alueen nykytasosta käyttöä voidaan jatkaa. Päätös ei rajoita kalastusta, metsästystä eikä nykytasosta rantojen käyttöä. Luonnonarvojen kannalta rantaniittyjen laiduntaminen ja niittäminen on sallittua ja jopa suotavaa, eikä suojelualueen ulkopuolisten rantametsien käsittelyllekään ole esteitä. Rantapensaikon raivaaminen sovitulla alueella on sallittua maiseman avaruuden ylläpitämiseksi. Sen sijaan rantakasvillisuusvyöhykkeiden suurimittainen muuttaminen esimerkiksi raivaamalla on suojelutavoitteiden vastaista. Pienimuotoiset kunnostustoimenpiteet, kuten nykyisten venevalkamien ylläpito ja laitureiden rakentaminen ovat kuitenkin sallittuja. Suojelualueen ulkopuolisen kuivatustilanteen ylläpito sallitaan olemassa olevia laskuojia kunnostamalla. Uusien ojien kaivaminen vaatii hakijan tekemän suunnitelman ja Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen luvan. Viljelykseen ottoa tai uudisrakentamista ei sallita kapealla suojelurajaukseen sisältyvällä rantavyöhykkeellä.

Moottoriveneily on alueella kielletty jo vuonna 1991 Oulun lääninhallituksen tekemällä päätöksellä

(26.3.1991 nro A 161 H, Dnro 03927 365 90 127). Asian (esitys moottoriveneilyn kieltämiseksi) vireille panijana on toiminut Ahmaskylän kalastuskunta. Vesiliikennelain mukaisen päätöksen mukaan kieltö koskee moottoriveneellä ja muulla koneellisella vesikulkuneuvolla ajoa Ahmasjärvellä ja koskee näin ollen myös sähkökäyttöistä perämoottoria. Kielto on tullut voimaan 1.5.1991 ja on voimassa toistaiseksi. Kielto katsottiin tarpeelliseksi ehkäisemään alueella pesivän ja oleskelevan linnuston häirintää. Järven kunnostuksen yhteydessä saa kuitenkin käyttää enintään 5 hevosvoiman suuruisia moottoreita. Moottoriveneiden käyttö kunnostamisessa on mahdollista Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen hyväksymän suunnitelman mukaisesti siten, että lintujen pesintä ei häiriintyisi. Lääninhallituksen päätöksen mukaan moottoriveneilykieltö ei myöskään koske työnteon tai asunnon sijainnin vuoksi tarpeellista moottoriveneen käyttöä, eikä virka-, sairaankuljetus- ja pelastustoimien suorittamiseksi tai muusta vastaavasta syystä välttämätöntä moottoriveneen käyttöä.

Natura 2000 -verkoston suojelutavoitteiden saavuttaminen voi joissakin tapauksissa olla esteenä toimenpiteille myös suojelualueen ulkopuolella. Alueen ulkopuoliset hankkeet ja suunnitelmat edellyttävät niiden vaikutusten ja maankäytön muutosten arviointia, mikäli ne todennäköisesti merkittävästi heikentävät niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on otettu Natura 2000 -verkostoon. Säännökset (ja vaikutusten arviointi) eivät pääsääntöisesti kuitenkaan rajoita yksityisen henkilön tavanomaiseen maankäyttöön liittyviä toimenpiteitä, ellei kyse ole tavanomaista laajemmasta ja merkityksellisemmästä hankkeesta. Maankäytön rajoittumisesta maanomistajalle mahdollisesti aiheutuvan haitan korvaamisesta voidaan sopia alueellisen ympäristökeskuksen ja maanomistajan välillä.

4 Alueen suojelun, hoidon ja käytön tavoitteet

Natura 2000 -verkostoon sisällytetyllä alueella on toteutettava luonnonsuojelulain 68 §:n mukaisesti alueen suojelutavoitteita vastaava suojelu. Tämä tarkoittaa sitä, että suojelua toteutettaessa on huolehdittava siitä, että niiden arvojen säilyminen, joiden perusteella alue on verkostoon otettu, tulee turvatuksi. Ahmasjärvi on otettu verkostoon lintu-direktiivin mukaisena erityisenä suojelualueena. Valinta perustuu alueella pesivään ja muutolla levähtävään lintulajistoon ja niiden populaatioihin. Natura 2000 -aluetta on tarkoitus suojella ja säilyttää se myös sellaisena. Suojelutavoite ei rajoitu yksinomaan linnustoon vaan monipuoliseen kasvi- ja eläinlajistoon kokonaisuutena. Suojelutavoitteena on alueen vesitalouden säilyttäminen tai sen luonnonarvojen palauttaminen. Lintuvesiensuojeluohjelman tavoitteena on alueen säilyttäminen mahdollisimman luonnontilaisena. Nämä tavoitteet

turvataan rauhoitussäännöksillä (liite 4). Alueilla, jotka ovat jo aiemmin kuuluneet suojeluohjelmiin, ei Natura 2000 -verkostoon kuulumisen yleensä aiheuta pidemmälle meneviä rajoituksia kuin mitä aiemmasta suojeluohjelmasta johtuu.

Ahmasjärven Natura 2000 -alueen suojelun, hoidon ja kunnostuksen tavoitteena on kansainvälisesti arvokkaan lintuveden sekä lintuvedelle ominaisten lintu- ja muiden eliölajien suojeleminen ja säilyttäminen. Tavoitteena on myös taata ja parantaa Ahmasjärven virkistyskäyttömahdollisuuksia luontoarvot huomioon ottaen. Kunnostuksessa pyritään parantamaan järven vedenlaatua, estämään rehevöitymistä sekä vähentämään järveen tulevaa ulkoista ravinnekuormitusta. Luontomatkailumahdollisuuksia ja retkeilyä Ahmasjärvellä pyritään parantamaan siten, että suojelun kannalta tärkeät luontoarvot säilytetään.

Kuva 18. Joutsenperhe. Kuva: Marja Hyvärinen.

5 Suositukset

Järvi lintujärvenä ei vaadi kunnostamista, mutta virkistyskäytön kannalta Ahmasjärven nykyinen tila on epätydyttävä ja vaatii toimenpiteitä. Kunnostustoimenpiteissä on huomioitava, että kaikki toimenpiteet vaativat aina maanomistajan luvan. Toimittaessa vesialueella tai vesijättömaalla se tarkoittaa useimmiten osakaskunnan lupaa. Huomioitavia seikkoja kunnostustoimenpiteiden kohdealueilla ovat myös linnustollisesti arvokkaimpien alueiden sijainti, uhanalaisten tai huomionarvoisten lajien esiintymispaikat sekä arvokkaat luontotyytit. Lintujen pesimäaikaan tulisi välttää liikkumista ja muuta tarpeetonta häirintää tärkeimpien lintuyhdyskuntien alueilla. Kuvan 8 karttaan on merkitty suojelun kannalta tärkeimmät lintujen pesimäalueet. Kulun ja muun häirinnän välttäminen on tärkeää Mattilan itäpuolella sijaitsevan naurulokki- ja silkkiiikkuyhdyskunnan alueella toukokuun ja kesäkuun alun välisenä aikana (alue A kuvassa 8).

Järven länsipään linnustollisesti tärkeällä alueella kasvaa huomionarvoinen ja vaateliäs otalehtivita ojan suulla, minkä vuoksi kyseinen vesialue tulee jättää toimenpiteittä. Hieto-ojan ympäristöstä voidaan maa-alueelta kuitenkin poistaa pensaikkoa. Alueen itäpään tärkeällä lintujen pesimäalueella sen sijaan esiintyy alueellisesti uhanalainen pitkälehtivita. Lähtevänojan alueella on eriaisteisia kunnostustarpeita. Patorakenteet tulisi uusien nykyisen vedenkorkeuden turvaamiseksi ja laskuojan varrella on ruoppaustarvetta. Lisäksi käytössä oleville venerannoille pääsyn tulee olla jatkossakin mahdollista. Kunnostustoimenpiteitä suunniteltaessa alueen luontoarvot on otettava erityisen hyvin huomioon, jotta toimenpiteillä ei aiheuteta merkittävää haittaa.

Ahmasjärveä ei nykykehityksen mukaan uhkaa vesialueiden umpeenkasvu. Tämän ja alueen suojelutavoitteiden perusteella laaja-alaiset kasvillisuutta muuttavat ja poistavat toimenpiteet eivät ole tarpeellisia. Vesikasvillisuuden niittoa ja poistoa voidaan kuitenkin tehdä virkistyskäytön ja asutuksen kannalta keskeisimmillä alueilla. Järven rannoilla olevat melko vähäiset ruovikkoalueet on perusteltua jättää ruovikkolintujen elinympäristöiksi. Järven itäosan laajimmat rantaluhta-alueet tulee säilyttää luonnontilaisina. Vesikasvillisuuden poisto on myös kustannuskysymys,

joten järkevintä on rajoittaa vesikasvillisuuden poisto vain niille alueille, joilla se on virkistyskäytön kannalta todella tarpeen eikä toimenpiteellä aiheuteta haittaa alueen suojeluarvoille. Virkistyskäytön kannalta tarpeellisia alueita ovat esimerkiksi kulkuväylät venerannoista järvelle.

Avoimia rantaniittyjä on rannoilla nykyisin hyvin vähän. Niiden määrää voidaan lisätä raivaamalla pensaikkoja. Raivauksilla voidaan edistää monien vesilintu- ja kahlaajalajien pesimismahdollisuuksia ja poikastuottoa. Avoimet alueet koetaan myös maisemallisesti kauniiksi. Sekä luontoarvojen kannalta että maisemallisesta näkökulmasta pensoittuneita rantaluhteja voidaan raivata suunnitelluilla, karttaan merkityillä kohteilla. Pensaikkoa raivatessa tulee tehdä selkeitä avoimia alueita, minne voidaan jättää maisemallisista syistä selkeitä pensas- tai puuryhmiä.

Yksi Ahmasjärven suurimmista ongelmista on ollut huono veden laatu ja toistuvat leväsamentumat. Veden laadun parantamiseksi tarvitaan tehokkaampia vesiensuojelutoimia. Alueen viemäröintiä tullaan parantamaan, mutta erityisen tärkeässä asemassa tulee olemaan myös alueen asukkaiden tietoisuuden lisääminen erilaisista toteutettavissa olevista vesiensuojelukeinoista ja tukimahdollisuuksista. Tiedottamiseen tulee panostaa.

Ahmasjärven vedenlaadun parantamiseksi myös aikaisemmin toteutettua tehokalastusta on perusteltua jatkaa. Tehokalastuksella pyritään suunnitelmallisesti ja tehokkaasti vähentämään järven ylitieheitä ja taloudellisesti vähäarvoisia särkikalakantoja ja samalla myös järven sisäistä ravinnekuormitusta. Tehokalastus ja kalastus muutenkin tulee toteuttaa siten, että pyynnistä ja pyydyksistä ei aiheudu linnustolle haittaa.

Ennallistamisen, kunnostuksen ja hoidon suunnittelussa on otettava huomioon kaikki Natura 2000-alueen suojeluperusteina olevat luontoarvot, joita toimenpiteet eivät saa merkittävästi heikentää. Vahinkoriskien ohella on arvioitava kaikki mahdolliset vaikutukset alueen suojelutavoitteisiin. Toimenpiteitä voidaan perustelluista syistä toteuttaa, vaikka ne josain määrin heikentäisivät sellaisia luontoarvoja, jotka ovat kyseisellä alueella suojelutavoitteiden kannalta vähemmän tärkeitä (Ympäristöministeriö 2000).

6 Kunnostus- ja hoitotoimenpiteet

Ahmasjärven alueen kunnostamiseksi on aiheellista käynnistää kunnostushanke. Se edellyttää tarkan kunnostussuunnitelman laatimisen, jossa esitetään täsmälliset kunnostustoimenpiteet ja arvioidaan niiden vaikutus alueen luontoarvoihin luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisesti. Pienimuotoisia kunnostustoimenpiteitä voidaan suorittaa jo ennen varsinaisen kunnostussuunnitelman valmistumista ja ilmankin hanketta. Seuraavilla toimenpide-ehdotuksilla pyritään osoittamaan hoidon tarpeessa olevia alueita ja esittämään niille sopivia hoitomenetelmiä. Toimenpide-ehdotukset tulee ottaa huomioon mahdollista kunnostussuunnitelmaa laadittaessa.

6.1

Maisema, rantapensaikkojen ja rantapuuston raivaus

Ahmasjärven maalaismaisemaa on tarpeen avartaa rantapensaikkoja raivaamalla. Alueelle suunnitellut pienialaiset kohteiden raivaukset hoituvat raivaussahalla ilman suurempia koneita. Toteutus tapahtuu joko talkootöinä tai palkatun työvoiman toimesta. Parasta pajukonraivausaikaa on keskikesä.

Tarvetta maisemanhoidolliselle rantapensaikon raivaukselle on Ranta-Mustolan ja Seppälänniemen välisellä alueella sekä Sadelahden kaakkoispäässä ja Kalaojan luoteispuolella. Rantapensaikon poistolla saadaan näkyviin kaunista maalaismaisemaa ja paikoitellen maisemaa hallitsevia yksittäisiä suuria puuyksilöitä. Rantapensaikkoa raivatessa tulee raivata selkeitä ja yhtenäisiä avoimia alueita. Paikoittelun voidaan jättää maisemaa elävöittämään selkeitä pensas- ja puuryhmiä. (Kuva 19.)

Maisemallisten näkökohtien lisäksi rantapensaikon poistolla parannetaan myös järviolueen linnuston pesimäympäristöä. Linnuston kannalta parhaimmat tulokset saavutetaan kun pensaikko poistetaan kokonaisvaltaisesti etenkin aivan rannan tuntumasta. Avoimien rantaniittyjen merkitys on suuri monille vesilintu- ja kahlaajalajeille. Niittyalueet ovat myös tärkeitä muutonaikaisia levähdyspaikkoja. Avoimia peltoalueita on Ahmasjärvellä runsaasti, mutta rantaa monin paikoin kiertävät rantaluhdat ovat varsin kapea-alaisia tai rajoittuvat metsään, joten varsinaisista laajoista rantaniityistä on Ahmasjärvellä selvä puute. Pensaikon ja puuston raivauskohteista etenkin Kalaojan luoteispuolen raivauksella voidaan aikaansaada linnustollekin soveliaista rantaniittyaluetta. Rantapensaikon poistolla lisätään myös kasvi- ja hyönteislajiston monimuo-

Kuva 19. Paikoitellen pensoittuneet rannat kätkevät taakseen avoimen maalaismaiseman. Pensoituneilla alueilla suositellaan hoitotoimenpiteenä maisemanhoidollista raivausta. Maisemaa monipuolistamaan voidaan jättää puu- tai pensasryhmiä. Kuva: Marja Hyvärinen.

toisuutta ja parannetaan virkistyskäyttömahdollisuuksia. Samalla alueen riistantuottoarvo kasvaa ja kalastaminen rannalta käsin helpottuu.

Viljelijöiden kannalta kunnostustoimenpiteet ja maiseman hoito ranta-alueilla ja vesijättömailla ovat hankalia maanomistussuhteista johtuen. Jatkohoidon suhteen rantaniityille olisi hyvä saada laiduntavaa lihakarjaa. Nykyisin Ahmasjärven ympärillä laiduntaa vain lypsykarjaa, joka soveltuu lihakarjaa huominkin rantaniityjen hoitoon. Kuivempien pensaikkoalueiden hoitoon sopivat myös lampaat, mutta märimmille ja upottaville rantaluhdille lampaita ei voi ajatella. Raivattavista alueista Kalaojan luoteispuolen pensaikkoalue sopisi rantaluhdan ylemmiltä ja kuivemmilta osiltaan laidunnukseen.

Rantapensaikkojen raivauskohteet näkyvät kartalla kuvassa 25. Ensisijaisesti raivattavat kohteet on merkitty karttaan numerolla 1. Ensisijaisiksi on määritelty alueet, jotka ovat luonnonsuojelun ja/tai maiseman kannalta tärkeimpiä ja joilla voidaan saavuttaa tuloksia pienimmällä vaivalla.

6.2

Ruoppaus

Lähtevänoja on mataloitunut ja kasvanut lähes umpeen vaatien ruoppausta. Muuten suurimuotoisille ruoppauksille ei Ahmasjärvellä ole tarvetta. Lintuvesiluonteen ja suojelualueen vuoksi kovin laajamittaiset ruoppaukset eivät alueella tule muutenkaan kyseeseen. Alueen asukkaat ja mökkiläiset ovat toivoneetkin lähinnä pohjalietteen poistoa. On esitetty vaihtoehtoa, jossa vedenpintaa laskettaisiin puolella metrillä, jolloin rantoja voitaisiin ruopata kuivana. Alueen länsi- ja kaakkoisrannan Natura-luontotyyppin (vaihtetumis- ja rantasuot) edustaan ei tule koskea. Kyseisellä alueella ei kuitenkaan ole mökkejä eikä asutusta, joten alue voidaan hyvin jättää ruoppauksilta ja niitoilta rauhaan. Järkevää on keskittää resursseja virkistys- ja asutuskäytön kannalta keskeisimmille alueille.

Sekä Lähtevänojan ruoppauksessa että muunkin pohjalietteen maalle nostamisessa on otettava huomioon läjitysmassojen sijoittaminen tai maisemointi. Ruoppausmassojen läjitys Natura-alueelle vaatii aina luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisen arvioinnin ja on luvanvaraista. Pääsääntöisesti massat on sijoitettava Natura-alueen ulkopuolelle.

Massat on syytä sijoittaa riittävän kauaksi rannasta, etteivät ne pääse valumaan takaisin veteen. Myös maiseman kannalta massat kannattaa kuljettaa tarpeeksi kauas rantavyöhykkeestä. Vaihtoehtoisesti läjitysmassat voidaan maisemoida huomaamattomaksi. Lähtevänojan läjitysmassat voidaan esimerkiksi maisemoida nostamalla poluksi ojanpenkalle. Massojen sijoittamisella lähialueelle saavutetaan selkeitä kustannussäästöjä kun ruoppausmassoja ei tarvitse kuljettaa pitkiä matkoja. Ravinteinen ja humuspitoinen läjitysmassa voidaan myös levittää pellolle maanparannusaineeksi (Anon. 2004).

Ruoppauksissa tulee huomioida veden sameeminen ja pohjaan sitoutuneiden ravinteiden vapautuminen, mikä muun muassa kiihdyttää levien kasvua. Lisäksi pohjan sekoittaminen yleensä lisää hapen kulutusta, ja erityisesti syksyllä tehty ruoppaus voi johtaa happikatoon talvella. Ruoppausten aiheuttama sedimentin pölyäminen tulee huomioida myös silloin, kun alueella kasvaa harvinaisia tai uhanalaisia vesikasveja. (Yrjölä ym. 2005.)

Pääsääntöisesti ruoppauksia voidaan tehdä joko talvella jään päältä perinteisillä kaivureilla tai sulan veden aikana erikoiskalustolla. Alueilla, joilla pohjasedimentti on hyvin pehmeää ja vesipitoista, voi myös imuruoppaus olla soveltuva menetelmä. Imuruoppausta voidaan käyttää jos sedimentti on läjitettävissä putkea pitkin sopivalle alueelle tarpeeksi lähelle, sillä imuruopatun aineksen kuljetuskustannukset ovat erittäin korkeat suuren vesipitoisuuden vuoksi. (Yrjölä ym. 2005.)

6.3

Venevalkamat ja uintipaikat

Yleisten venevalkamien ja venerantojen sopivaksi määräksi on esitetty neljää: molemmin puolin järveä, järven itä- ja länsipäässä (ks. kuva 25). Osa venevalkamista on jo olemassa, mutta ne vaatisivat kunnostusta. Yleisten venevalkamien sijainnissa on otettava huomioon myös rantaan kulkeva tie tai polku, jonka tulee olla kaikkien käytettävissä. Mahdollisia paikkoja ovat esimerkiksi nuorisoseuran, lintutornin, Puukkolan (kuva 20) ja Harjun rannat. Myös Lähtevänojan suussa olisi mahdollinen venevalkaman paikka. Lisäksi ehdotettiin venevalkamaa kalevalaisen kylän ja tervahaudan edustalle. Muutamia yksityisiä rantoja on mm. Suo-Kukkolan

edustalla, Murronrannassa ja Lampolahdessa. Perinnekylien rantaan ehdotettiin lisäksi muutamaa yleiseen käyttöön tulevaa venettä.

Ahmasjärven Natura 2000 -alueen jo olemassa olevat venevalkamat (kuva 25) säilytetään ja niitä voidaan ylläpitää kunnostuksin. Rauhoitussäännösten (ks. liite 4) mukaan pienimuotoiset kunnostustoimenpiteet ja ruoppaukset omien olemassa olevien venerantojen kunnostamiseksi ovat sallittuja myös Natura-alueella. Sama koskee yksityisiä mökki- ja saunarantoja. Kunkin kunnostustoimenpiteen laajuus, vaikutukset ja läjitysmassojen sijoituspaikat arvioidaan kuitenkin tapauskohtaisesti ennen kuin toimenpiteisiin saa ryhtyä. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen mukaan Ahmasjärven kokoisella järvellä pienimuotoiseksi toimenpiteeksi voidaan katsoa noin kymmenen kuution suuruista massojen poistoa. Jokaisesta rannan kunnostustoimenpiteestä on tehtävä ilmoitus Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskukselle. Myös kaikista kaivinkoneilla vesistöissä suoritettavista kunnostustoimenpiteistä on tehtävä vesilain 1 luvun 30 §:n mukainen ennakoilmoitus vesialueen omistajalle sekä alueelliselle ympäristökeskukselle tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Vesilain mukaisena valvontaviranomaisena ympäristö-

keskus arvioi aina suunnitellun toimenpiteen luvan tarpeen. Lomakkeita (Ilmoitus vesirakennustyöstä) saa ympäristökeskukselta.

Yhteisen uintipaikan sopiva sijainti on yleisen venevalkaman yhteydessä, jolloin myös kulku uintipaikalle tapahtuu yleisessä käytössä olevaa tietä pitkin. Uimapaikka on tarkoituksenmukaista sijoittaa järven pohjoisrannalle, jossa pohja on hiekkaa. Uintipaikka tulee kuitenkin kyseeseen vasta järven vedenlaadun parannuttua Ahmasjärvessä. Rauhoitussäännökset eivät estä pienen laiturin rakentamista uimapaikalle.

6.4

Ojitus

Rauhoitussäännösten mukaan uusien ojien kaivaminen Natura-alueelle on kiellettyä. Natura-alueen ulkopuolisen kuivatustilanteen ylläpito on kuitenkin sallittua olemassa olevia laskuojia kunnostamalla. Natura-alueen ulkopuoliset laajemmat kunnostus- ja ojitushankkeet vaativat ympäristökeskuksen hyväksymän erillisen selvityksen ja suunnitelman sekä siihen liittyvän kartan.

Kuva 20. Puukkolan yleinen veneranta Ahmasjärven etelärannalla on alueen käytetyin ranta. Kuva: Marja Hyvärinen.

Natura-alueen ulkopuolella on jo runsaasti ojitusta, joten lisäojituksia ja ojien johtamista Natura-alueelle on vältettävä. Uudet ojat lisäävät järven kuormitusta ja umpeenkasvua. Järven vedenlaadun parantamisen kannalta on tärkeää lisätä ja tehostaa ulkopuolelta tulevien kuivatusvesien käsittelyä esimerkiksi rakentamalla laskeutusaltaita ja monivaikutteisia kosteikkoja.

6.5

Palvelurakenteet

Alueen käyttäjiä palvelevia olemassa olevia rakenteita ovat etelärannalla lintutorni, lintutornin kota, käymälä ja puuvarasto. Lisäksi järven pohjoisrannalla nuorisoseuran edustalla on laavu. Mahdolliselle uudelle nuotiopaikalle tai jopa laavulle soveliaain sijainti on etelärannalla Puukkolan rannassa, joka on alueen käytetyin ranta (kuva 20). Kylätoimikunta omistaa Rokuan Stadionilla sijaitsevan laavun, jonka siirtämismahdollisuuksia Puukkolan rantaan esitetään selvitettävän. Laavu on kylätoimikunnan talkootöinä rakentama. Kylätoimikunta on luvannut hoitaa laavulle puuhuollon kuten tähänkin asti.

Mahdolliselle uudelle lintujentarkkailupaikalle olisi sopiva sijainti nuorisoseuran talon rannassa avokodan läheisyydessä. Paikan valintaa tukevat mm. sen sijainti linnustollisesti arvokkaimman alueen läheisyydessä, paikalle johtava jo olemassa oleva tie, pysäköintimahdollisuudet sekä laavu. Rakenteeksi riittäisi todennäköisesti lintutornia reilusti matalampi katselulava. Maapohja on nuorisoseuran rannassa hiekkaa, joten tarkkailulava tai pieni torni olisi mahdollista rakentaa rantaluhdan puolelle. Mikäli tarkkailupaikka on sijoitettava lähemmäksi metsänreunaa, voi puustoa ja pensaistoa hieman karsia näkyvyyden parantamiseksi. Lintujen tarkkailupaikan lopullisessa sijoittamisessa on hyvä käyttää apuna lintuharrastajien tietämystä. Tarkkailupaikan huolto järjestetään kyläseuran toimesta talkootyönä.

Nykyinen lintutorni järven kaakkoisreunalla rakennettiin talkootyönä Linturanta-projektin aikana vuonna 1997 (kuvat 21 ja 22). Se on avoin, yksitasoinen, 8,7 metriä korkea ja mitoitettu 8–10 henkilölle. Tornista näkee parhaiten järven keski- ja itäosan lintu. Valaistuksen suhteen tornin sijainti on hyvä: lintuja voi tarkkailla myötä- tai sivuvalossa lähes koko päivän. Nykyisen lintutornin ongelmana ovat riittämättömät opasteet paikalle ja joidenkin lintutornin käyttäjien luvaton kulku yksityisiä mökkiteitä pitkin. Nykyinen lintutornin tie ja parkkipaikka ovat melko vähäisessä käytössä. Lintutornille on

Kuvat 21 ja 22. Vuonna 1997 Linturanta-projektin aikana rakennettiin Ahmasjärven kaakkoisreunalle yleisön käyttöön lintutorni ja kota. Kuvat: Marja Hyvärinen.

ehdotettu rakennettavan tie perille asti, jotta lintutornin käyttäjät eivät kulkisi mökkiläisten rantatietä. Tie kulkisi pellon reunaa pitkin Tervareitistön hiihto- ja patikkareitin opasteisiin saakka. Tarpeellinen lintutornin opasteen paikka on Rokualle vievän tien varressa Linturannantien alkupäässä. Nykyisen lintutornin länsipuolella on tarpeen raivata hieman puustoa näkyvyyden parantamiseksi lintutornista. Maanomistaja suhtautuu tienrakentamiseen ja puuston raivaamiseen myönteisesti. Lintutornille vievä silta kaipaa myös kunnostusta.

Palvelurakenteet on esitetty kartalla kuvassa 25.

6.6

Pienpetopyynti

Pienpetokantaa olisi suotavaa rajoittaa Ahmasjärvellä. Vierasperäisten pienpetojen tehopyynnin on tutkimusten mukaan osoitettu olevan tehokas tapa parantaa vesilintujen ja muidenkin lintujen poikastuottoa. Ahmasjärven vesilintutilannetta pystyttäisi

siin pienpetopyynnillä parantamaan mahdollisesti jopa enemmän kuin muilla hoitotoimenpiteillä. Pienpetopyynnistä lintuvesiltä saadut tutkimustulokset osoittavat, että vierasperäisten pienpetojen pyynti on tehokasta ja perusteltua luonnonhoitoa (www.ymparisto.fi 22.2.2007).

Muilta lintuvesikohteilta saatujen kokemusten perusteella tehopyynnin toteuttaminen pelkääntään talkooperiaatteella ei valttavan työmäärän takia ole mahdollista. Mikäli minkkejä ja mahdollisesti supikoiria (*Nyctereutes procyonoides*) aietaan pyytää linnuston suojelemiseksi, on tähän hoitotoimenpiteeseen panostettava myös rahallisesti. Kokemusten mukaan pyynnin on oltava jatkuva, koska lintuvesille kertyy nopeasti uusia tulokkaita pyydettyjen tilalle. (www.ymparisto.fi 22.2.2007.) Tehokas pyynti vaatii kymmeniä pyydyksiä rantakilometriä kohti. Pienpetopyynnin järjestämisessä tarvitaan yhteistyötä luonnonsuojeluviranomaisten ja alueellisten riistanhoitopiirien sekä paikallisella tasolla maanomistajien ja metsästyssseurojen kanssa. Avainasemassa pienpetojen pyynnin järjestämisessä Ahmasjärvellä on paikallinen metsästyssseura, Ahmaksen Erä ry. Aiheellista olisi laatia pyyntisuunnitelma. Koska pienpetopyynnin saaminen riittävän voimakkaaksi on hankalaa, saattaa myös pyyntikoulutus olla tarpeellista.

Metsästyslain mukaan pienpetoja on metsästettävä kuten muutakin riistaa eli kestävän käytön periaatteen mukaisesti. Lisäksi on huomioitava, että sekä minkin että supikoiran poikueelliset naaraat ovat rauhoitettuja 1.5.–31.7. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että tuona ajankohtana pienpetoja ei pyydetä, koska pyyntitilanteessa on usein mahdoton erottaa eläimen sukupuolta tai sitä onko eläimellä poikue huollettavanaan (Metsästäjien Keskusjärjestö 2007).

Piisamikannan säilyminen Ahmasjärvellä riittävän tiheänä on turvattava välttämällä niiden pyytämistä. Piisamien elossa säilymiselle on myös olen-naista, että niiden talvipesät jätetään rauhaan.

6.7

Vesikasvillisuuden niitto

Umpeenkasvu ei tällä hetkellä uhkaa Ahmasjärveä vaan suurin osa Ahmasjärven pinta-alasta on edelleenkin avovettä. Rantoja reunustava runsas vesikasvillisuus ei ole haitallista linnustolle vaan päinvastoin edellytys arvokkaalle lintuvedelle. Vesikasvillisuuden niitolle on ainoastaan virkistyskäyttöllisiä tarpeita, jonka vuoksi niittoa on suoritettava maltillisesti oheisen niittosuunnitelman mukaisesti (kuva 25).

Vesikasvillisuuden niitto virkistyskäytön helpottamiseksi on koettu tarpeelliseksi Raatelahden perukassa sekä Sadelahdessa asutuksen edustalla. Molemmissa lahdenperukoissa kasvaa runsaana tiheitä ulpukkakasvustoja. Tämän lisäksi olisi tarpeellista niittää veneellä kuljettava väylä Puukkolan yleisen venerannan edustalle kortteikon läpi ja Kiviharjun–Ranta-Pekalan edustalle, jotta veneellä pääsee esteittä rannasta järvenselälle. Järven itäpäässä kasvaa kortetta, ulpukkaa, järviruokoa ja pitkälehtivitaa.

Vesikasvillisuuden muihin poistokeinoihin verrattuna niitolla on useita etuja. Niittoa voidaan toteuttaa rannanomistajien omin voimin, jolloin myös alueen jatkohoito on varmemmalla pohjalla. Käsiteltävät alueet ovat helposti rajattavissa eikä niitto aiheuta haittaa vedenlaadulle, vesiluonnolle eikä vesistön käyttäjille, mikäli huolehditaan leikkuujätteen huolellisesta poistosta. Leikkuujäte voidaan hyödyntää monin eri tavoin.

Niittoa suunniteltaessa on mietittävä toimivat menetelmät kunkin vesikasvilajin suhteen. Vesikasvien eri elomuodoista johtuen eri kasvit vaativat osittain erilaisen niitto- ja poistomenetelmän. Ulpukan poistaminen on melko hankalaa, sillä pelkällä kasvin niitolla ei saavuteta toivottuja tuloksia. Ulpukoilla on juuristossa runsaasti ravinteita uudelleenkasvuun ja ilmeisesti niitto aktivoi juurakon vielä kehittymättömät lepotilaiset silmut kasvuun (Kääriäinen & Rajala 2005). Siksi kasvi on saatava pois juurineen. Ulpukan juurakoita voidaan poistaa esimerkiksi haraamalla tai ruoppaamalla syksyllä tai talvella. Ulpukan juurakoiden haraamisella on saavutettu muutamilla kunnostuskoh-teilla hyviä tuloksia. Järvikortteen poistamiseksi suositellaan puolestaan niittoa kesäaikana viikatteella tai suuremmilla alueilla niittokoneella. Jos ranta on erittäin matala, järvien kunnostustaohjeissa suositellaan juurakoiden poistoa ruoppaamalla. Ruoppaus on edullisinta tehdä talvella, mutta se voidaan suorittaa myös syksyllä. Niitossa toistotarve kasvaa kuormituksen kasvaessa. Ruoppauksissa toistotarve on yleensä pieni. Siimapalpakon poistoa suositellaan tehtävän joko keräävällä leikkuukoneella tai haraamalla. Oikea ajankohta on kesästä syksyyn. Toistotarve kuitenkin vaihtelee. (Anon. 2004.) Käytettäessä niittokonetta on varmistettava, että se on puhdistettu tarpeeksi hyvin, mikäli sitä on aikaisemmin käytetty jollakin toisella järvellä. Puhdistus on tärkeää siksi, että tietyt vesikasvit, kuten esimerkiksi vesirutto, leviävät kasvin palasista, jonka jälkeen niitä on hyvin hankala saada järvestä pois. Lisäksi on huomioitava, että kovin suojaisia lahtia ei kannata niittää ilman erityisen painavaa syytä, sillä niissä kasvillisuus uusiutuu helposti (Kääriäinen & Rajala 2005).

Vesikasvillisuutta niitettäessä on otettava huomioon niittoalueen laajuus ja niittoajankohta. Ahmasjärven linnuston kannalta on olennaista, että vesikasvillisuutta ei poisteta laajoilta alueilta. Järven linnustoarvo sekä riistantuottoarvo ovat riippuvaisia rehevästä kasvillisuudesta. Kaloistakin esimerkiksi hauki tarvitsee sekä ilmaversoiskasvustoja että uposkasveja kutu- ja poikastuottoalueeksi (Sammalkorpi & Horppila 2005). Lisäksi niitto on ajoitettava lintujen pesimäkauden ulkopuolelle, aikaisintaan heinäkuun loppuun. Tehokas vesikasvien niittoaika on lyhyt, vain noin yksi kuukausi heinäkuun puolivälistä elokuun puoliväliin. (Nybom ym. 1990.) On otettava myös huomioon, että rantavyöhykkeen ja ojien suiden kasvillisuus toimii valumavesien tuomien ravinteiden suodattajana. Matalan järven kasvillisuuden mittava vähentäminen tai ranta-alueiden vesikasvillisuuden poisto voivat aiheuttaa ei-toivotun reaktion, kun vesikasvillisuuden mukana katoaa myös epifyyttilevien kasvualusta. Tällöin planktonlevien käyttöön jää enemmän ravinteita, jonka seurauksena leväkukinnat lisääntyvät. Liiallinen kasvillisuuden poisto saattaa siten jopa heikentää veden laatua.

Vesialueiden kasvillisuutta poistettaessa on vältettävä tekemästä täysin viivasuoria niittoalueita ja kanavia. Tavoiteltavaa on suunnitella niittoalue siten, että syntyy maisema, jossa avovesi ja kasvillisuussaarekkeet vuorottelevat (Kääriäinen & Rajala 2005). Mikäli tavoitellaan veden laadun parantamista, on niittoa suoritettaessa suositeltavinta jättää mahdollisimman paljon pieniä kasvillisuuslaikkuja pikemmin kuin laajoja täysin yhtenäisiä kasvustoja. Usea pieni kasvillisuuslaikku tarjoaa enemmän reuna-alueita, joilla planktonleviä syövät vesikirput (eläinplankton) tutkimusten mukaan juuri parhaiten viihtyvät (Nurminen 2005). Pienten kasvillisuuslaikkujen suosimisella voidaan lisätä myös alueen eliölajiston monimuotoisuutta, sillä reuna-alueet ja allikkopaikat tarjoavat elintilaa myös lukuisille kosteikkohyönteisille ja sammakoille. Pääsääntönä voidaan kuitenkin pitää, että vesikasvillisuuden niittoalueet suunnitellaan siten, että niittoa suoritetaan vain välttämättömimmillä alueilla ja muut alueet jätetään koskematta. Ahmasjärven nykyiset ruovikot säästetään sellaisenaan.

Niittojätteen välitön poiskerääminen ja rantaan nostaminen on olennaisen tärkeää, jotta leikkumassa ei tuulten mukana kulkeutuisi ympäri järveä. Järveen lahoavat kasvijätteet rehevöittäisivät järveä entisestään. Leikatun niittojätteen poisto on usein työläämpää kuin itse niitto. Työaikaa laskettaessa on siksi huomioitava, että niittomasan poiskerääminen vie noin kaksinkertaisen ajan niittoon verrattuna. Niittoaajankohtana kannattaa

huomioida tuulen suunta, jolloin sopivan suuntaisen tuuli voi huomattavasti helpottaa ja nopeuttaa niittojätteen poiskeräämistä.

Vesikasvillisuuden niittoalueita suunniteltaessa täytyy huomioida tärkeiden lintukolonioiden alueet sekä mahdolliset uhanalaisten lajien kasvupaikat. Ahmasjärven niittotarpeessa olevat alueet eivät ole tärkeiden lintukolonioiden alueella, joten tämän suhteen niitolle ei ole estettä. Järven koillisosassa sen sijaan esiintyy alueellisesti uhanalainen pitkälehtivita, mutta Ahmasjärven suunnitellut niittoalat ovat sen verran pienialaisia, että niistä ei aiheudu merkittävää haittaa pitkälehtividan kasvustolle.

6.8

Veden laadun parantaminen

Erityisesti veden laadun parantamista pidetään yhtenä olennaisimpana asiana Ahmasjärven kunnostuksessa. Vesien tilan parantamiselle on asetettu EU:n vesipolitiikan puitedirektiivin määrittelemät yhteiset tavoitteet koko EU:n alueella. Tavoitteena on muun muassa, että pintavesien ekologinen ja kemiallinen tila on vähintään hyvä vuoteen 2015 mennessä, pilaavien ja muiden haitallisten aineiden pääsyä vesiin rajoitetaan, tulvien haitallisia vaikutuksia vähennetään ja erityisesti rehevöitymistä aiheuttavien ravinteiden kuormitusta vähennetään. Ahmasjärven luonne lintuvetenä aiheuttaa kuitenkin hyvästä tilasta poikkeavan tavoitetilan. Vesipolitiikan puitedirektiivin kansalliseksi toimenpanemiseksi säädettiin vuonna 2004 uusi laki vesienhoidon järjestämisestä. Vesienhoidon järjestäminen uutta lakia vastaavaksi vaatii paljon työtä myös viranomaisilta.

Ahmasjärvellä etenkin maatalouden ja haja-asutuksen aiheuttamaa kuormitusta tulee pyrkiä vähentämään. Kuormituksen alentamisen lähtökohdaksi on ensisijaisesti estää kuormituksen syntymisen ja toissijaisesti pyrkiä pidättämään kuormitus mahdollisimman lähelle syntypaikkaa.

Ahmasjärven valuma-alueella maatalouden merkitys vesien kuormittajana on hyvin suuri. Tämän vuoksi olisi ulkoisen kuormituksen vähentämistä varten aiheellista tehdä uusi valuma-aluekohtainen kuormitusselvitys ja laatia kunnollinen vesiensuojelusuunnitelma yksityiskohtaisine toimenpide-esityksineen. Kuormituksen vähentämistä koskevat toimenpiteet tulee toteuttaa peltoviljelyssä, karjataloudessa ja haja-asutuksessa, myös kesäasuntojen osalta. Haja- ja loma-asutuksen jätevedet ovat valtakunnallisesti tarkasteltuina maatalouden jälkeen suurimpia vesistöjen fosforikuormittajia yhdessä teollisuuden kanssa.

Maatalouden aiheuttamaa kuormitusta tulee ohjata ympäristötukien avulla. Uusi vuoden 2007 alusta alkanut maatalouden ympäristötukiohjelma tuo parannusta vesiensuojeluun mahdollistamalla esimerkiksi suojakaistojen ja kosteikkojen sekä karjanlannan hyötykäytön lisäämisen sekä tuen paremman kohdentamisen (Ympäristöministeriö 2007). Ahmasjärven kunnostuksen tavoitteiden kannalta suojavyöhykkeiden perustamisella saavutettaisiin runsaasti hyötyjä. Pellon ja vesistön väliin perustettavilla suojavyöhykkeillä voidaan tehokkaasti estää maa-ainesten ja ravinteiden huuhtoutumista järveen. Myös ojien suojakaistoilla valumavesien kuormitusta pystytään vähentämään. Suojavyöhykkeillä parannetaan kalakantojen elinolosuhteita, veden laatua, riistaeläinten elinoloja ja virkistyskäyttöä. Suojavyöhyke vähentää vesistön ravinnekuormitusta, rehevöitymistä, vesien sameutta sekä rantojen ja vesistön kunnostustarvetta. Samalla linnuille tarjoutuu pesimäalueita ja maisema elävöityy. Suojavyöhykkeen tulee olla vähintään 15 metriä leveä. Voimakkaasti rehevöityneiden järvien leveillä suojavyöhykkeillä saavutetaan enemmän vesienhoidollista hyötyä. Maanomistajalla on mahdollisuus hakea suojavyöhykkeen perustamiseen maatalouden ympäristötuen erityistukea. Uusissa suojavyöhykesopimuksissa voidaan pellolle perustettuun suojavyöhykkeeseen liittää myös pellon ja vesistön välisen luonnontilaisen alueen hoitotoimenpiteitä, kuten niittoa.

Vaihtoehtona ja lisänä suojavyöhykkeiden perustamiselle voidaan vesiensuojelun tarpeet ottaa huomioon myös perustamalla alueelle lisää laskeutusaltaita, keinotekoisia kosteikkoalueita tai rakentamalla ojiin ja uomiin pohjapatoja ja -kynnyksiä. Laskeutusaltat ja monivaikutteiset kosteikot voidaan perustaa Natura-alueen ulkopuolelle. Kos-

teikkoja voidaan nykysäädösten mukaan perustaa myös viljelyalueen ulkopuolelle. Kustannukset eivät kosteikon perustamisessa ole suuria, mutta ne vaativat jatkohoitoa, joka on myös tärkeää. Laskeutusaltailta ja kosteikoilta parannetaan samalla myös riistantuottoa. Kosteikkojen perustamiseen on haettavissa maatalouden ei-tuotannollisten investointien tukea ja hoitoon maatalouden ympäristötuen erityistukea. Vuodesta 2007 alkaen myös paikallinen rekisteröity yhdistys voi hakea erityisympäristötukea monivaikutteisten kosteikkojen hoitoon. Vuodesta 2008 alkaen yhdistykset voivat lisäksi hakea ei-tuotannollista investointitukea kosteikon perustamiseen. Myös tässä tapauksessa investoinnin toteutuksen jälkeen edellytetään vastaavaa erityistukisopimusta kosteikon hoidosta. Yhdistyksen ei kuitenkaan tarvitse sitoutua ympäristötuen perustoimenpiteisiin. Tuen saaminen monivaikutteisten kosteikkojen perustamiseen ja hoitoon edellyttää Ahmasjärven tapauksessa yleissuunnitelman laatimista (Ympäristöhallinto 2007.)

Edellä mainituilla toimenpiteillä voidaan vähentää maatalouden ja metsätalouden aiheuttamaa vesistökuormitusta. Metsäojituksen suhteen vesiensuojelukeinot ovat pitkälti samanlaisia kuin maataloudessakin. Suuri osa Ahmasjärven valuma-alueen maa-alasta on metsätalouskäytössä, ja jotta uuden vesiensuojelulainsäädännön (Laki vesienhoidon järjestämisestä 30.12.2004/1299) tavoitteet pystytään saavuttamaan, tulee myös metsätalouden aiheuttamaa vesistönkuormitusta vähentää tehokkaasti. Kuormitusta voidaan vähentää esimerkiksi hankekokojen säätelyllä ja vesiensuojelun tehostamisella (ks. taulukko 6). Metsätalouden vesiensuojelumenetelmät perustuvat joko kiintoaineksen laskeutumiseen veden virtausnopeuden hidastuessa tai aineksen suodattumiseen veden

Taulukko 6.
Menetelmiä vesistökuormituksen vähentämiseksi maa- ja metsätaloudessa.

Menetelmä	Maatalous	Metsätalous
Kosteikot	X	X
Pintavalutuskentät		X
Laskeutusaltat	X	X
Kaivu- ja perkauskatkot		X
Lannoituksen keventäminen	X	X
Ojien ja uomien pohjapadot ja -kynnykset	X	X
Salaojitus	X	
Säätösalojitus	X	
Torjunta-aineiden käytön vähentäminen	X	X
Kevennetyt muokkausmenetelmät	X	X
Talviaikainen kasvipeitteisyys	X	
Suojakaistat	X	X

virratessa maaperän pintakerroksen tai pintakasvillisuuden läpi (Aronsuu ym. 2006).

Vesiensuojelussa maanomistajien asenteen muutos ja tiedottaminen ovat tärkeässä asemassa. Maanomistajien tiedottamista eri tukimahdollisuuksista on tarpeen lisätä. Edellä mainittuihin vesistönsuojelutoimenpiteisiin ja -rakenteisiin voi maanomistaja hakea maatalouden ympäristötuen erityistukea. Lisäksi pohjavesialueiden peltoviljelyyn viljelijä tai puutarhatalouden harjoittaja voivat hakea erityistukea. Sekä suojavaikykkeet että laskeutusaltat ja muut vesiensuojeluun tähtäävät menetelmät edellyttävät kunnollisen suunnitelman. Suunnitteluapua on saatavissa alueelliselta ympäristökeskukselta, TE-keskuksen maaseutu-osastolta ja maaseutukeskukselta.

Hajakuormitusta vähennetään myös muun muassa tiedottamalla asukkaita ja mökkiläisiä oman ympäristönsä hoitomahdollisuuksista ja parantamalla asukkaiden ja mökkiläisten viemärintiä. Hajakuormituksella tarkoitetaan ravinteita, jotka tulevat järveen ulkopuolelta, kuten esimerkiksi asuntojen ja kesämökkien jätevesistä ja ympäröiviltä turvesoilta, maataloudesta ja metsätaloudesta. Valtaosa pysyvän haja-asutuksen jäteveden käsittelylaitteista vaatisi tehostamista laitteiden vanhentuneisuuden, toimimattomuuden tai ympäristönsuojelullisesti riittämättömän tehon vuoksi.

Ahmasjärven ympäristön viemäroinnin parantaminen tulee toteutuessaan vähentämään järveen tulevaa ulkoista kuormitusta. Neuvottelut Utajärven kunnan ja Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen välillä on aloitettu asian eteenpäin viemiseksi. Veden laadun parantamisen kannalta haja-asutuksen jätevesineuvonta on tärkeää, sillä kunnallisen viemäriverkoston ulkopuolella asuvan henkilön jätevesien fosforikuormitus on nelinkertainen viemäroinnin piiriin kuuluvan asukkaan jätevesikuormitukseen verrattuna. Vesien suojelun kannalta viemäriverkostoon liittyminen on selvästi paras vaihtoehto. Se ratkaisee pysyvästi kiinteistöjen jätevesien käsittelypulmat. Viemäriverkoston ulkopuolella olevien kiinteistöjen talousjätevesien käsittelystä tuli 1.1.2004 voimaan uusi jätevesiasetus (Valtioneuvoston asetus 542/2003), jossa määritetyt tavoitteet edellyttävät korkeaa tasoa puhdistusjärjestelmiltä ja niiden käytöltä sekä huolloilta. Asetuksen mukaan käytettyjen jäteveden puhdistuslaitteiden täytyy olla puhdistusteholtaan riittäviä ja kiinteistön omistajan täytyy olla selvillä oman kiinteistönsä jätevesienkäsittelyjärjestelmästä, käytöstä ja huollosta. Mikäli kiinteistöä ei ole liitetty viemäriverkostoon, ovat kiinteistöt olleet velvoitettuja tekemään uuden asetuksen mukainen jätevesiselvitys huolto- ja hoito-ohjeineen vuoden 2005 loppuun mennessä. Sellaisilla kiinteistöillä

jossa ei ole vesikäymälää oli selvityksen tekoon aikaa vuoden 2007 loppuun. Selvitys säilytetään kiinteistöllä ja esitetään pyydettyä valvontaviranomaiselle. (Ympäristöhallinto 2006.)

Kaikkien kiinteistöjen on laadittava selvitys jätevesijärjestelmästä, jonka perusteella viranomaiset voivat arvioida, onko puhdistusjärjestelmä riittävä. Uuden jätevesiasetuksen kriteereiden mukainen puhdistusjärjestelmä tulee olla kaikissa kiinteistöissä ennen vuotta 2014. Jos kiinteistön liittäminen viemäriin ei ole mahdollista, on käytettävä kiinteistökohtaista puhdistusmenetelmää. Mahdollisia puhdistusmenetelmiä ovat mm. maahan imeyttäminen, maasuodatin ja laitepuhdistamo. (Aronsuu ym. 2006.)

Asioista tiedottamaan tarvitaan jätevesineuvoja. Jätevesineuvoja voidaan palkata esimerkiksi seudullisena projektina, varsinaisen tulevan kunnostussuunnitelman ulkopuolella. Jätevesineuvoja auttaa kiinteistönomistajaa valitsemaan toimivan jätevesien käsittelymenetelmän, laatii tarvittavat suunnitelmat sekä piirustukset ja auttaa tarvittaessa tukihakemusten laatimisessa. Jätevesineuvontaan ja jätevesien puhdistusjärjestelmien uusimiseen on haettavissa avustusta valtiolta. Kiinteistönomistajalla on mahdollisuus hakea menetelmän toteuttamiseen rahaa esimerkiksi valtion vesiensuojeluavustuksesta, mikäli kyseessä on vanha rakennus tai loma-asunto. Myös useamman kiinteistön jätevesien yhteiskäsittelyyn on haettavissa avustusta. Mikäli käsittelyjärjestelmä on uudentyypinen ja vielä kehiteltävä, on siihen mahdollisuus saada hieman suurempaa avustusta. Jätevesien käsittelyn opasmateriaalia on saatavissa Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskukselta.

Kuormituksen vähentämisessä on tärkeintä ensin saada ulkoinen kuormitus mahdollisimman vähäiseksi ja sen jälkeen keskittyä sisäiseen kuormitukseen. Järven sisäistä kuormitusta voidaan pienentää esimerkiksi biomanipulaatiolla eli ravintoketjukunnostuksella (poistokalastus).

6.9

Kalastus

Ulkoisen kuormituksen vähentämisen lisäksi voidaan vedenlaatua pyrkiä parantamaan myös ravintoketjukunnostuksella. Ravintoketjukunnostus on tarpeellista, jos koekalastuksen perusteella järven kalasto on runsas ja heikentää järven tilaa. Ilman ulkoisen kuormituksen vähentämistä ravintoketjukunnostuksen vaikutukset veden laatuun voivat kuitenkin jäädä lyhytaikaisiksi. (Sammalkorpi & Horppila 2005.)

Ravintoketjukurjennostuksen menetelmiä ovat teho- ja hoitokalastus. Tehokalastuksella vähennetään runsasta särkikalavaltaista kalastoa ja hoitokalastuksella estetään järven tilan heikkeneminen. Hoitokalastusta on tehty järvellä myös aikaisemman kunnostusprojektin (Linturanta-projekti) yhteydessä, ja myöhemminkin (kuva 23), joten välineet ja tietotaito ovat jo olemassa. Linturanta-projektin aikana kalastusta suoritettiin ostopalveluna nuottausyritykseltä ja myöhemmin Ahmaksen kylälle hankitun oman nuotan avulla sekä kyläläisten toimesta tehostetulla verkko- ja katiskapyynnillä (Linturanta-projektin loppuraportti). Hoitokalastuksesta saatiin hyviä kokemuksia ja sitä voidaan käyttää yhtenä hoitotoimenpiteenä järven vedenlaadun parantamiseksi myös jatkossa. Ensisijaisena hoitotoimenpiteenä täytyy kuitenkin keskittyä ulkoisen kuormituksen vähentämiseen.

Ravintoketjukurjennostuksen suorittamiseen voidaan käyttää työllistettyjä ja resurssien salliessa myös ammattikalastajia. Tärkeää on myös kyläläisten oma panos tehostettuun kalastukseen. Ravintoketjukurjennostuksen ohjaus ja koordinointi olisi hyvä tapahtua Ahmasjärven kalastusyhdistyksen johdolla yhteistyössä ympäristöhallinnon ja kalataloushallinnon kanssa.

Teho- ja hoitokalastus ovat niin sanottua ravintoketjukurjennostusta, jonka tavoitteena on vähentää tai poistaa ylitähteä eläinplanktonia syövää ja pohjaa pöyhivää kalastoa, joka estää suurien levää syövien vesikirppujen esiintymisen ja siten voimistaa sisäistä fosforikuormitusta. (Äystö 1997). Tehokalastuksella särkikanta saadaan pienenemään, eläinplanktonmäärä lisääntymään ja kasviplankton ja pohjalle laskeutuva aines väheneään. Tätä kautta myös hajotustoiminta vähenee, happitilanne paranee, ravinteiden liukeneminen estyy ja järven tila paranee. Tehokalastuksessa suurella pyyntiponnistuksella pyritään poistamaan valtaosa rehevöityneen järven haitallisesta kalakannasta esimerkiksi parin vuoden ajan. Tämän jälkeen voidaan tehokalastus korvata hoitokalastuksella, jolla pyritään poistamaan ongelmallisen kalaston osan vuotuinen tuotto.

Kalakantaa ei saa kuitenkaan muuttaa siten, että se vaikuttaa kielteisesti kaloja syöviin lintukantoihin. Teho- ja hoitokalastus, ja kalastus muutenkin, on toteutettava siten, että pyynnistä ja pyydyksistä ei aiheudu linnustolle haittaa. Pyydykset on sijoitettava ja asetettava siten, että erityisesti silkkiuikut eivät joudu pyydyksiin. Katiskoja ja rysiä ei saa jättää siten, että pyydykset olisivat osittain pinnan yläpuolella eikä verkkoja saa laskea silkkiuikkujen ruokailualueelle.

Kaikkeen kalastukseen, pois lukien jokamiehennoikeuksin tapahtuva mato-onginta ja pilkintä, on oltava vesialueen omistajan lupa, joka epäselvyyksien välttämiseksi on hyvä olla kirjallisena. Ahmasjärvellä luvan myöntää osakaskunta. Tehokalastuksen tuottaman saaliin hyötykäyttö maataloilla maanparannusaineena ei vuonna 2003 voimaan tulleen EU-direktiiviin perustuvan sivutuotelain mukaan ole sallittua. Rehukäyttöön kaloja voi kuitenkin käyttää.

6.10

Lähtevänojan kunnostus

Lähtevänoja tarvitsee kunnostusta. Oja on nykyisellään lähes umpeenkasvanut padon ja järven välisellä alueella. Padon yläpuolinen kanava vaatii puhdistusta kaivinkoneella ja pato olisi uusittava (kuva 24). Ojan perkaaminen ja kunnostus on rauhoitussäännösten mukaan mahdollista. Järven nykyinen vedenpinnan taso on vesilain mukainen, joten mikäli ojan ruoppauksella tavoitellaan vedenpinnan muutoksia, on vesilain mukainen lupa hankittava. Tällöin on tehtävä myös luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-vaikutusten arvioinnin tarveharkinta.

6.11

Veneily

Ahmasjärvellä on noussut esiin kysymys voisiko vuonna 1991 tehtyä päätöstä moottoriveneilyn kielttämisestä järvellä muuttaa. Veneilijöiden toiveena on sähkömoottoriveneen käytön salliminen. Perusteena sähkömoottoriveneen käytölle olisi käytön hiljaisuus ja käytön salliminen vasta lintujen pesimäkauden ulkopuolella, joten käytöstä ei olisi haittaa linnustolle. Lääninhallituksen 1991 tekemään päätökseen Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus ei voi antaa poikkeuslupaa, mutta varsinaiseen päätökseen voi hakea muutosta. Muutoksen hakijana on hyvä olla joko kunta tai esimerkiksi Ahmasjärven osakas- tai kalastuskunta. Päätöksen haku on maksullista huolimatta siitä tuleeko hakemuksen johdosta päätökseen muutos vai ei. Hakemuksessa tulee selkeästi eritellä, minkälaista muutosta päätökseen haetaan ja millä perusteella, sekä huomioida alueen luonnonsuojeluvarot. Hakemuksessa olisi hyvä myös ehdottaa nopeusrajoitusta sähkömoottoriveneille (esim. 9 km/h).

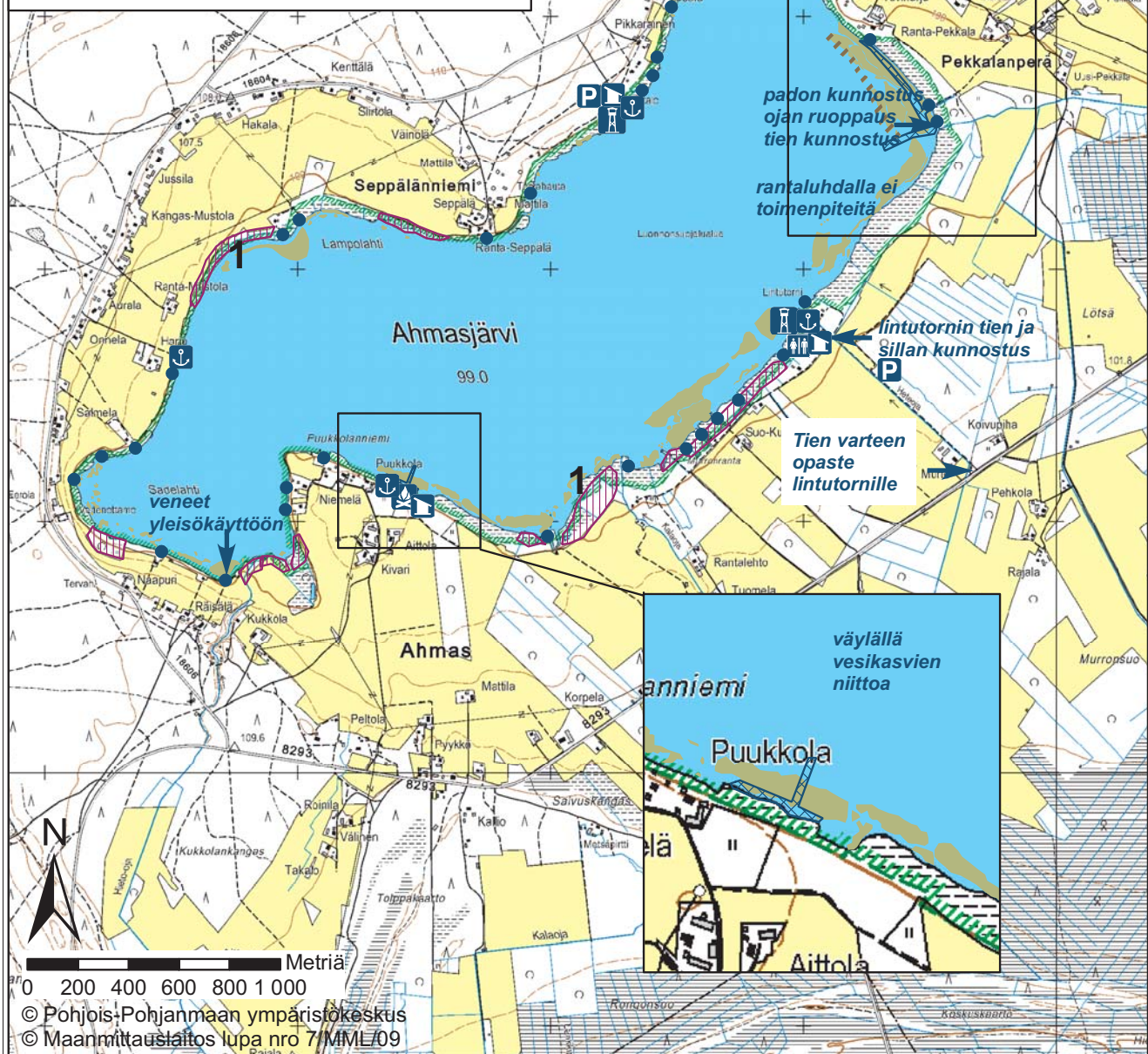
Kuva 23. Kunnostuskalastusta on tehty Ahmasjärvellä useanakin vuonna. Kuvassa kalasaaliiden kanssa Leo Huttunen (vas.) ja Pauli Valjus avovesikaudella 2001. Kuva: Jouni Kiviharju.

Kuva 24. Lähtevänojan pato. Kuva: Marja Hyvärinen.

Palveluvarustus ja toimenpiteiden kohdealueet

- Yksityinen veneranta
- ⚓ Yleinen veneranta
- 🏠 Laavu/kota
- 🏰 Lintutorni/-lava
- 🔥 Nuotiopaikka
- 🚻 Käymälä
- P Pysäköintialue
- ▨ Pensaikon raivaus
- ▨ Vesikasvillisuuden niitto
- ▨ Vesikasvillisuutta
- ▨ Pitkälehtivita (alueellisesti uhanalainen laji)

Kuva 25. Palveluvarustuksen sijainti sekä hoito- ja kunnostustoimenpiteiden mahdolliset kohdealueet Ahmasjärven alueella. Osa palveluvarustuksesta on jo olemassa olevia rakenteita. Karttaesitys ei sisällä Tervareitistön kuuluvien reittien ja opastaulujen sijaintitietoa.

7 Resurssit ja toimenpiteiden ajoittuminen

7.1

Toimenpiteiden ajoittuminen

Natura 2000 -alueiden hoidon ja käytön yleissuunnitelma laadittiin vuosien 2005 ja 2006 aikana. Mukana yleissuunnitelman laadinnassa ovat olleet Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus, Metsähallitus ja Pohjois-Pohjanmaan liitto. Yleissuunnitelmassa todetaan Ahmasjärven hoito- ja käyttösuunnitelman tarpeen olevan ilmeinen ja kuuluvan tärkeysluokkaan I. Yleissuunnitelmaa on päivitetty tämän jälkeen, mutta Ahmasjärven osalta tiedot eivät ole muuttuneet.

Ahmasjärven hoito- ja käyttösuunnitelman maastotyöt suoritettiin touko-syyskuun 2006 aikana. Yleisötilaisuus Ahmasjärven hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnan aloittamisesta pidettiin 19.6.2006.

Ahmasjärven ympäristön viemäröinnin parantamiseen liittyvät suunnittelutyöt on käynnistetty kunnan ja Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen välillä vuoden 2006 aikana.

7.2

Yhteistyö

Eri intressiryhmien välinen yhteistyö on ensiarvoisen tärkeää. Toimimalla yhteistyössä ja vuorovaiikutuksessa alusta alkaen voidaan välttää konfliktitilanteiden syntymistä ja edesautetaan avoimen keskusteluyhteyden syntymistä ja eri toimijaryhmien välisen luottamuksen rakentumista. Alueen asukkaille, mökkiläisille ja muillekin käyttäjille on tarjottu mahdollisuus Ahmasjärven kunnostuksen eteenpäin viemiseen. Jo Ahmasjärven suojelualueita perustettaessa on alueen käyttäjille ja maanomistajille järjestetty tiedotus- ja neuvottelutilaisuus. Hoito- ja käyttösuunnitelmatyön alkaessa järjestettiin kaikille avoin yleisötilaisuus, jossa kartoitettiin

yleisön mielipiteitä ja toiveita alueen hoitoon ja käyttöön liittyen.

Ahmasjärven hoito- ja käyttösuunnitelmaa laadittaessa on toimittu yhteistyössä useiden tahojen kanssa. Mukana olleita avainryhmiä ovat Utajärven kunta, Ahmaksen kyläseura ry, Ahmasjärven osakaskunta, Ahmasjärven jakokunta, Ahmaksen Erä ry, Oulun riistanhoitopiiri, Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri, Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys, loma-asukkaat, Utajärven kotiseutuyhdistys, Metsähallitus ja Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus. (kuva 26.)

7.3

Kustannukset

Kustannukset voidaan jakaa kertaluonteisiin ja jatkuviin kustannuksiin. Kertaluonteiset kustannukset koostuvat suurista alkuinvestoinneista (esimerkiksi niittokone ja korjuukalusto) sekä alkukunnostuksista, kuten rantapensaikon raivauksesta, joka on merkittävästi työlämpi toimenpide kuin kyseessä olevan alueen jatkohoito niittämällä tai laiduntamalla. Kertaluonteisiin kustannuksiin voidaan laskea vielä mahdolliset laidunalueiden perustamiskuluihin liittyvät aitaamiskulut. Jatkuvia kustannuksia ovat esimerkiksi hoidon ja ylläpidon kustannukset kuten vesikasvillisuuden niitto, rantaniittyjen laidunnus ja niitto, hoitokalastus ja palvelurakenteiden kunnossapito. Hoidosta ja kunnostuksesta aiheutuvia kustannuksia on listattu taulukkoon 7 ja rantaniittyjen ja laidunten osalta myös taulukkoon 8.

Ahmasjärveä on kunnostettu aikaisemminkin (ns. Linturanta-projekti 1996–1998), jolloin kunnostukset liittyivät pääasiassa ranta-alueiden ruoppauksiin ja pohjalietteen poistoon. Ahmasjärven aikaisemman kunnostuksen kustannukset poistokalastuksen osalta olivat suunnitelmien mukaan noin 97 000 mk. Ahmaksen kalastuskunta ja paikal-

lisyhteisöt osallistuivat kustannuksiin 3 000 markalla. 47 000 mk oli EU:n rahoitusosuutta ja saman verran oli kansallista julkista rahoitusosuutta.

Hoidon ja seurannan rahoitus

Yksityisten luonnonsuojelualueiden luonnonhoitoa voidaan rahoittaa valtion varoilla. Käytännön mahdollisuudet määräytyvät käytettävissä olevien määrärahojen ja hoitoa koskevien periaatteiden ja työohjelmien perusteella. Luonnonsuojelurahoituksen lisäksi tulee selvittää myös muut rahoituskeinot, kuten työllisyysrahoitus.

Tällä hetkellä lintuvesien hoidon tärkein rahoitusmuoto on maatalouden erityisympäristötuki. Viljelijä voi hakea tätä tukea hallinnassaan olevalle alueelle. Tuki myönnetään viideksi vuodeksi kerrallaan ja edellyttää hoitosuunnitelman. Lintuvesien hoidossa on käytetty mm. perinnebiotooppien hoitosopimuksia ja luonnon ja maiseman monimuotoisuuden hoitoa edistäviä sopimuksia. Esimerkiksi raivattujen pensasalueiden laidunnus voidaan käynnistää mm. ympäristötuen erityistuen avulla. Erityistukea myönnetään mm. karjan kuljetuksesta ja valvonnasta sekä aitojen vuosittaisesta korjaa-

misesta aiheutuviin kuluihin (www.ymparisto.fi 23.2.2007). Myös laajemmilla hoitohankkeilla on periaatteellinen mahdollisuus saada EU-rahoitusta. Tällaiset erilliset projektit edellyttävät kuitenkin kunnolliset suunnitelmat.

Metsästysseura ja kalastusyhdistys ovat ilmaisia periaatteellisen mahdollisuutensa osallistua hoitoon talkoovoimin ja toimia talkoiden koordinaattorina, jolloin talkoisiin voisivat osallistua myös järven asukkaat ja mökkiläiset. Talkoista on ollut hyviä kokemuksia useilla kunnostettavilla järvillä, sillä samalla se parantaa myös alueen ihmisten sosiaalisia suhteita. Toimenpiteiden vaikutusten seurannasta vastaa valtion ympäristöhallinto. Biologinen seuranta tullaan rahoittamaan todennäköisesti Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen luonnonsuojelurahoituksella.

Kuva 26. Hoito- ja käyttösuunnitelmaa ohjaava yhteistyöryhmä tutustumassa toimenpiteiden kohdealueisiin lokakuussa 2006. Kuva: Marja Hyvärinen.

Taulukko 7.

Arvio hoidon ja ylläpidon kustannuksista. Taulukon kustannustiedot perustuvat pääosin Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen hankkeisiin. Kustannukset riippuvat aina alueen ja kohteen ominaisuuksista. (Arvokkaiden luonto-kohteiden hoidon ja käytön priorisointi Pohjois-Pohjanmaalla 2001.)

Toimenpide	Hoidon laskennalliset kustannukset	Toteutusehdotus
Vesikasvien niitto ja korjuu	840 €/ha/v	ahmasjärveläisten toimesta tai ulkopuolisena palveluna
Ruovikon poisto erikoislaitteistolla (niitto, keruu ja poiskuljetus)	170–250 €/ha/v	urakoitsija
Sedimentin ja kuolleen kasvimassan poisto vesialueelta (sis. suunnittelun, työnjohdon ja käytännön kunnostustyöt)	4 400 €/ha/v	urakoitsija
Työväline- ja matkakulut	110 €/ha/v	
Laskuojan patoaminen	n. 1 350 €/pato	
Pensaikon ja puuston raivaus (raivaus, massan keruu ja poltto)	1,24 htkk/ha/v 2 500–4 000 €/v	
Hoitokalastus	20–200 €/ha	ahmasjärveläiset kalastajat ja työllistettävät, ammatti-kalastajat
Kalastus talkootyönä	10 €/h	ahmasjärveläiset kalastajat, asukkaat, mökkiläiset
Lintutornin kodan, nuorisoseuran laavun ja Puukkolan rannan nuotiopaikan polttopuuhoito ja lintutornin käymälän tyhjennys	1 000 €/v	kyläyhdistys, ahmasjärveläiset ja työllistettävät

Taulukko 8.

Eriteltynä arvioita rantaniittyjen hoitokustannuksista. Esimerkit perustuvat Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen hankkeissa käytettyjen hoitomenetelmien kustannuksiin.

Toimenpide	Kustannus, €/ha		Työaika, h/ha	
	1. vuosi	Myöhemmät vuodet	1. vuosi	Myöhemmät vuodet
Pensaikon raivaus	2 500–4 000	500–800	130	9
Rantaniityn ja -luhdan niitto, käsityönä	670	600	45	40
Rantaniityn ja -luhdan niitto, traktoriniittokalustolla	200–220	200–220	5	3–4

8 Valvonta

Ahmasjärven Natura 2000 -alueen valvonnasta vastaavat ympäristöviranomaiset. Natura-alueen rajat on merkitty kiinteistörekisteriin, jossa näkyy myös rasitemerkintä. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus merkitsee luonnonsuojelun alueen rajat maastoon. Luonnonsuojelurikkomuksien valvon-

nasta vastaa poliisi. Luonnonsuojelun alueen perustamisesta tehdyn päätöksen rikkomisesta rangaistaan luonnonsuojelulain 58 §:n tai rikoslain (1889/39) 48 luvun 1–5 §:n mukaisesti.

Ympäristötuen erityistuen sopimusehtoja valvoo TE -keskuksen maaseutuosasto.

Kuva 27. Maaseudun pihapiirien, peltoaukeiden ja järven luoma maisemallinen kokonaisuus ylläpitää kylällä viihtymistä.
Kuva: Marja Hyvärinen.

9 Alueen luonnontilan ja hoitotoimenpiteiden vaikuttavuuden seuranta

Luontokohteiden lajistossa ja sen runsaudessa tapahtuvien muutosten dokumentoinnissa tarvitaan säännöllistä lajien perusseurantaa. Lisäksi seurantaan tarvitaan erityisesti kunnostustoimenpiteiden ja -menetelmien vaikuttavuuden arvioinnissa tai muun ihmistoiminnan vaikutusten selvittämisessä. Ahmasjärven Natura 2000 -alueella toimenpiteiden vaikutusten seuranta on hankkeista vastaavien tehtävä. Luonnonsuojelu- ja Natura 2000-alueen tilan seuranta on ympäristöhallinnon tehtävä.

Kunnostushankkeiden jälkiseuranta jää usein vaatimattomalle tasolle johtuen pääasiassa rahoituksen puutteesta. Äystön (1997) mukaan tiedon saanti ja sen luotettavuus varmistettaisiin kunnostushankkeissa, mikäli resurssit seurannan suorittamiseen löytyisivät alueellisilta ympäristökeskuksilta. Seurantaan tulisi varata resursseja jo Ahmasjärven kunnostushankkeen suunnitteluvaiheessa. Tanskanen (2005) mukaan ympäristökeskukset voisivat toimia koordinoijana ja tiedon säilyttäjänä roolissa ja itse seurannan voisi siirtää esimerkiksi kunnille, kalastuskunnille, kylätoimikunnille tai vesiensuojelu- tai luonnonsuojeluyhdistyksille. Seurannan mitoitus tulee suhteuttaa kunnostushankkeen kokoon ja luonteeseen. Pienissä omaehtoisissa hankkeissa (pääosa töistä talkoovoimin) arviointi voi olla suppeaa ja käytettävät menetelmät yksinkertaisia. Laajassa ammattilaisvetoisessa hankkeessa arvioinnin taso, laajuus ja kustannukset voivat olla suuremmat.

Toimenpiteiden toteutumisen ja vaikuttavuuden seuranta tulisi kohdistaa sekä suojeltavien luontotyyppien ja lajiston seurantaan että ulkoisen kuormituksen ja veden laadun seurantaan. Myös kohteen käyttäjien mielipiteisiin tulisi kiinnittää huomiota. Virkistyskäytön ympäristövaikutuksia ja tavoitteiden toteutumista niin virkistyskäytön kuin luonnonsuojelunkin kannalta tulee seurata ja arvioida. Virkistyskäyttöarvon parantumisen seurannassa mittareina voidaan käyttää esimerkiksi leväkukintojen esiintymistä ja kestoja, näkösyvyyttä, veden uimakelpoisuutta ja kalakannan

rakenteellisia muutoksia. Näkösyvyyden mittausta on yksinkertainen seurantamenetelmä, jota paikalliset asukkaat voisivat tehdä omanakin työnä. Kohdevaikuttavuuden arviointiin voidaan laatia lomake, jolla seurataan arviointikriteereiden toteutumista. Lomakkeen pohjamallina voi toimia esimerkiksi Kiuruveden Luupuvedelle (Tanskanen 2000) laadittu arvioinnin yhteenvetolomake, joka muokattaisiin Ahmasjärvelle soveltuvaksi (ks. liite 5).

Vaikutusten arvioinnille on hyödyksi, että alueella on olemassa pohjatietoja ja aikaisempia selvityksiä alueen luonnonoloista ja veden laadusta sekä dokumentoitua tietoa alueen käyttäjien mielipiteistä virkistyskäyttöarvon suhteen eri ajoilta. Ahmasjärvellä on toteutettu kyselytutkimuksia mm. vuonna 1997 ennen Linturanta-projektiin liittyviä kunnostustoimenpiteitä sekä vuonna 2005 ennen hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnan aloitusta.

Vuonna 2005 voimaan astuneen EU:n vesipuitedirektiivin myötä tuli uusi veden laatua koskeva määritelmä, jossa vesistön tilaa ei rinnasteta enää pelkästään vesistön laadulliseen käyttökelpoisuuteen vaan lähinnä vesistön ekologiseen tilaan. Vesistön ekologisen tilan määrittelemisessä biologiset seurantamenetelmät ovat avainasemassa. Vesipuitedirektiivin velvoitteen mukaisesti fysikaalis-kemiallisten tutkimusten rinnalle tulee huomattava määrä biologista seurantaa. Vesipuitedirektiivissä järvien biologisille seurannoille on annettu seuraava ohjeellinen seurantatiheys:

- Kasviplankton 2 kertaa vuodessa
- Pohjaeläimet 3 vuoden välein
- Vesikasvillisuus 3 vuoden välein
- Kalat 3 vuoden välein

Linnustoseuranta

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus on asettanut tavoitteekseen seurata toimialueellaan sijaitsevien lintuvesialueiden pesimälinnuston muutoksia viiden vuoden välein toteutettavin laskennoin. Seuranta alkoi vuonna 1999 ja toinen seurantakierros tehtiin kaikilla kohteilla vuonna 2004. Seurantaohjelman mukaisesti tulevat laskennat tehdään voimavarojen salliessa vuosina 2009 ja 2014 sekä sen jälkeen viiden vuoden välein (Pessa 2000).

Perusseuranta pitää sisällään pesimälinnuston kannanarvioinnin kahden tai kolmen laskentakerran kiertolaskentamenetelmällä. Suositeltavat laskenta-ajankohdat ovat 5.5. (1.-10.5.), 18.5. (14.-23.5.) ja 3.6. (28.5.-10.6.) (Rusänen ym. 2005). Ahmasjärvellä laskennassa käytetään apuna soutuvenettä.

Varpuslintujen ja kahlaajien kannanarvioinnit tulisi tehdä viiden toiston kartoituslaskentamenetelmällä. Suositeltavat laskenta-ajat ovat: 29.4. (-11.5.), 13.5. (-21.5.), 24.5. (-31.5.), 31.5. (-11.6.) ja 7.6. (-21.6.) (Rusänen ym. 2005).

Muutonaikaista levähdysarvoa tulisi selvittää myös viiden vuoden välein toistettavin levähtäjä-laskennoin. Luotettavan kuvan saaminen alueella levähtävästä lajistosta ja yksilömääristä edellyttää useita kevät- ja syysaikaisia laskentoja. Rusänen ym. (2005) mukaan laskentakertojen määrän tulisi olla 15–25 kertaa keväällä ja 20–30 kertaa syysmuuttokaudella.

Vesilintujen poikastuottoa tulisi seurata viiden vuoden välein pesimälinnuston seurantaohjelman mukaisesti. Rusänen ym. (2005) mukaan laskentojen suositusajankohdat Pohjois-Pohjanmaan rannikolla ovat 17.6. (15.-20.6.), 27.6. (25.-30.6.), 11.7. (5.-14.7.) ja 1.8. (26.7.-4.8.).

Kasvillisuusseuranta

Euroopan unionin vesipuitedirektiivi suosittelee vesikasvillisuuden seurantatiheydeksi säännöstelemättömillä järvillä kolmen vuoden välein ja säännöstelyjärvillä kuuden vuoden välein toistettavaa seuranta. Seurantaan varatut määrärahat ovat usein kuitenkin vähäisiä, jolloin seurantatulosten kannalta on parempi, että seurantatiheyttä mieluummin harvennetaan kuin että seurannan laajuutta supistetaan. Riittävänä tiheytenä kasvillisuuden muutosten seurannassa on usein pidetty 5–10 vuoden välein toistettavaa seuranta.

Sopiva menetelmä kasvillisuuden seurantaan on kevyt, mutta tuloksiltaan luotettava seuranta. Paras tulos saavutetaan jos menetelmät pysyvät eri seurantakerroilla samoina ja mahdolliset seurantalinjat pystytään tarkasti paikantamaan ja toistamaan. Kasvillisuuden muutoksia voidaan tarkastella esimerkiksi kenttätutkimuksien ja/tai ilmakuviin avulla. Suomessa yleisimmin käytettyjä menetelmiä kasvillisuusseurannassa ovat päävyöhykelinjamenetelmä, vyöhykelinjamenetelmä, Venetvaaran linja, ruutulinja, aluekartoitus, näytealat, pysyvät näytealat ja ilmakuvaukset (Kuoppala ym. 2006). Järvien vesikasvillisuuden seurantaan on valmisteilla yleiseurooppalainen standardi, joka sisältää tarkat ohjeet seurantamenetelmistä ja -välineistä.

Ahmasjärvi on mukana Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) koordinoimassa MaaMet-hankkeessa (Maa- ja metsätalouden kuormittavien järvien, jokien ja rannikkovesien seurantahanke). Ahmasjärvellä toteutetaan niin kutsuttua toiminnallista seuranta, jossa biologisia tekijöitä, kuten mm. kasvillisuutta seurataan kolmen vuoden välein tai voimassa olevan velvoitetarkkailusuunnitelman mukaisesti. Ahmasjärven ensimmäinen MaaMet-hankkeeseen liittyvä kasvillisuusseuranta on suoritettu elokuussa 2007. Vuosina 2006 (Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus) ja 2007 (SYKE) Ahmasjärven kasvillisuutta tutkittiin päävyöhykelinjamenetelmällä (vuoden 2006 inventoinnista kappaleessa 2.6.1).

Nisäkäseuranta

Lintuvesillä tärkeitä seurattavia nisäkkäitä ovat piisami, minkki ja supikoira. Piisamin seuranta onnistuu parhaiten laskemalla tutkimusalueen talvikeot vesi- ja kosteikkolintulaskentojen yhteydessä. Tulokaspetojen minkin ja supikoiran, joiden kantoja pitäisi vahvasti vähentää, määrien seuranta on helpointa järjestää metsästäjien pyyntitoiminnan kautta, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi. (Mikkola-Roos 1995.)

Veden laadun seuranta

Lintuvesien seurannassa erityisen suositeltavaa on tarkkailla hapen kyllästysasteen muutoksia. Vesi- ja rantalinnuston ravinnonsaantia voivat heikentää toistuvat talviset happikadot, jotka aiheuttavat

sekä kala- että pohjaeläinkuolemia. Alus- ja päänlysveden hapen kyllästysasteen mittaukset tulee tehdä loppupalvella ennen jääpeitteen sulamista. (Rusanen ym. 2005.) Toimenpiteiden vaikuttavuutta veden laatuun voidaan seurata myös arvioimalla rehevyytason muutoksia pintaveden fosforipitoisuuden sekä klorofylli-a:n arvojen muutoksien kautta (Tanskanen 2005).

Vesien tilaa seurataan jatkuvasti valtakunnallisilla ja alueellisilla seurannoilla ja vesistöjen velvoitetarkkailulla. Ahmasjärvi sisältyy Oulujoen–Iijoen vesienhoitoalueen pintavesien seurantaohjelmaan.

Ahmasjärvellä vedenlaatutietoja on kerätty jo vuodesta 1964 lähtien ympäristöhallinnon toimesta. Toiminnallisen seurannan havaintopaikoilla, kuten Ahmasjärvellä, fysikaaliskemiallisia tekijöitä seurataan vuosittain, neljä kertaa vuodessa. Kasviplanktonin koostumusta, runsautta ja biomassaa seurataan vähintään kuuden vuoden välein. Veden laadun seurannan ja tarkkailun tulokset tallennetaan Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) ylläpitämään valtakunnalliseen rekisteriin.

Hajakuormituksen toiminnallinen seuranta on käynnistynyt maa- ja metsätalouden kuormittamisen järvien, jokien ja rannikkovesien seurantahankkeella (MaaMet), johon Ahmasjärvikin sisältyy.

10 Suunnitelman vaikutusten arviointi

10.1

Uhka-analyysi

Taulukkoon 9 on koottu eri yhteyksissä esiin tulleita uhkia, jotka saattavat vaikuttaa Ahmasjärven Natura 2000 -alueen suojelulle, hoidolle ja käytölle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen.

10.2

Ekologiset vaikutukset

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa kuvatuilla hoito- ja kunnostusehdotuksilla ei ole merkittäviä kielteisiä ekologisia vaikutuksia, mikäli toimenpiteet suoritetaan ohjeiden mukaan. Virkistyskäytön, liikku-
misen ja palveluvarustuksen keskittämisellä ja ohjauksella minimoidaan luontoarvoja mahdollisesti heikentävät vaikutukset. Kunnostamisella parannetaan järven vedenlaatua ja parannetaan kalaston elinoloja. Varsinaisen kunnostussuunnitelman valmistuessa ovat kunnostustoimenpiteiden vaikutukset alueen luontoarvoihin kuitenkin arvioitava luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisesti.

10.3

Sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset

Hoito- ja käyttösuunnitelman toimenpiteiden toteuttaminen vaikuttaa monin tavoin alueen käyttäjiin. Hankkeen ensisijainen tavoite on luonnonsuojellinen, mutta kunnostuksesta on merkittävää hyötyä myös järven rannanomistajille ja järven käyttäjille. Veden laadun paraneminen ja linnuston elinolosuhteiden parantaminen lisäävät myös alueen riistantuottoarvoa. Metsästy-, kalastus- ja muut virkistyskäyttömahdollisuudet paranevat ja maisema muuttuu avoimemmaksi

ja viihtyisämmäksi. Kunnostuksesta on siis etua paitsi lintuveden ekologisten olojen parantamiseksi myös virkistyskäytön, luontomatkailun ja maisemallisten arvojen edistämiseksi.

Toimenpiteillä on niin ikään useita taloudellisia vaikutuksia. Suoria tai epäsuoria taloudellisia vaikutuksia syntyy muun muassa kunnostustoimenpiteistä, maatalouden erityistuista, vesien-suojelurakenteiden rahoitustuista, luontomatkailun ja vapaa-ajan asukkaiden tuomista tuloista, palveluvarustuksen rakentamisesta sekä luontopasteiden ja mahdollisten opetusmateriaalien valmistamisesta. Työllisyysvaikutukset jäävät todennäköisesti melko vähäisiksi, sillä kunnan työllistämisvarat ovat pieniä. Vuonna 2007 oli työllistämiseksi kokonaisuudessaan varattu kunnan talousarviossa 295 000 euroa (Kunnanhallitus 2007). TE-keskuksen työllisyystyöohjelman varojen käyttömahdollisuuksia tulee selvittää Ahmasjärvelle suunnitellun hoito- ja kunnostushankkeen yhteydessä. Pitkäaikaistyöttömien käyttö ympäristönhoitotöissä on sosioekonomisesti arvokasta ja työllisyysvarojen avulla ehkä mahdollista vielä hankkeen päättymisen jälkeenkin. Ahmasjärven alueen liittäminen kunnalliseen viemäriverkostoon voi aiheuttaa asukkaille kustannuksia mahdollisella liittymismaksulla. Lisäksi jätevesiviemäroinnin ja jätevesien puhdistuksen kustannukset katetaan asiakkailta perittävillä vesihuoltomaksuilla, jotka vaihtelevat vedenpuhdistuslaitoksesta riippuen (Ympäristöministeriö 2007).

Hoito- ja käyttösuunnitelman laadinta- ja toteutusvaiheessa on pyritty ottamaan mukaan keskeiset avainryhmät. Lisäksi tiedottamisella eri medioissa on pyritty saamaan ihmiset osallistumaan. Ahmasjärven kunnostus- ja hoitotarpeesta sekä hoito- ja käyttösuunnitelmasta sekä yleisötulaisuuksista on tiedotettu muun muassa paikallislehdessä, radiossa ja kunnan verkkosivuilla. Tavoitteena on ollut myös alueen elävöittäminen ja virkistäminen sekä paikallisen kulttuurin ylläpito ja vahvistaminen.

Taulukko 9.
Uhka-analyysi.

Uhka	Arviointi	Toimenpide-ehdotus
Haja-asutuksen jätevedet	Vääränlainen tai puutteellinen jätevesien käsittely lisää järveen tulevaa ulkoista kuormitusta.	Viemärintiä parannetaan kunnan toimesta ja viemäriverkostoon kuulumattomia mökkiläisiä tiedotetaan jätevesien oikeanlaisesta käsittelystä.
Maatalous	Ahmasjärven valuma-alueella on runsaasti maataloutta ja pelloja, jotka lisäävät ulkoista kuormitusta.	Ulkoisen ravinnekuormituksen vähentämiseen kiinnitetään huomiota maatalouden osalta mm. tiedottamalla tukimahdollisuuksista.
Ojitukset Natura-alueen ympärillä ja läjitysmaat	Natura-alueen ympäristö on pitkälti ojitettu. Olemassa olevaa kuivatustilannetta järven ympärillä pidetään yllä, joten kunnostusojitukset ovat sallittuja. Uhaksi voi kuitenkin muodostua läjitysmaiden sijoittaminen sopimattomaan paikkaan. Uudet ojitukset lisäävät järven ravinnekuormitusta ja umpeenkasvua.	Alueen maanomistajille tulee tehdä selväksi, että kunnostusojitustapauksissa on huolehdittava läjitysmaiden sijoittamisesta tarpeeksi kauaksi Natura-alueesta. Uudet laajat ojitushankkeet Natura-alueen ulkopuolella voivat vaatia luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisen Natura-arvioinnin.
Lisääntyvät kävijämäärät	Alueen käytön lisääminen ja alueen elävöittäminen on hoidon, käytön ja kunnostuksen tavoitteena. Lisääntyvä kävijämäärä saattaa kuitenkin aiheuttaa roskaantumista ja häiriötä alueen linnustolle ja muille luontoarvoille.	Maaston kuluminen ja käyttäjien aiheuttamat mahdolliset häiriöt luonnolle minimoidaan ohjaamalla ja keskittämällä liikkumista vähemmän herkille alueille. Olemassa oleva palveluvarustus on sijoitettu ja mahdolliset uudet rakenteet sijoitetaan pääosin Natura-alueen ulkopuolelle. Palvelurakenteiden alueita huolletaan.
Harvinaisten lintulajien metsästys	Harvinaisille tai uhanalaisille linnuille metsästys on uhka, mikäli metsästäjillä on puutteita lintulajien tunnistuksessa. Vaarana on, että vaikeasti tunnettava rauhoitettu lintulaji ammutaan vahingossa.	Riistanhoitoyhdistyksen, paikallisen metsästysseuran ja metsästäjien itsensä on huolehdittava riittävästä riistalintujen tunnistustaidoista.
Luvaton rakentaminen	Luvaton rakentaminen ja maankaivu saattavat vahingoittaa alueen luontoarvoja.	Alueen asukkaille tiedotetaan, miten Natura-alueen läheisyys vaikuttaa rakentamiseen vaatien usein lupakäsittelyä.
Kunnostushankkeen päätyminen, ihmisten ikääntyminen ja hoidon jatkuvuus	Hoidon jatkuvuuden uhaksi saattaa muodostua, että pitkällä aikavälillä mm. poistokalastukseen ja rantaniittyjen aukipitämiseen ei riitä paikallisia tekijöitä.	Kunnostushankkeen aikana mietitään miten tulevaisuudessa hoito turvataan. Alueen asukkaita ja käyttäjiä kannustetaan hankkeen jälkeiseen oma-aloitteisuuteen. Nuorten kiinnostus on tärkeä herättää. Alueen elävöittämisellä saadaan alueelle lisää käyttöarvoa ja kenties lisää alueesta huolehtivia käyttäjiä. Utajärven kunnan merkitys yhteistyötahona tulevaisuudessakin on suuri.
Negatiiviset asenteet Natura 2000 -ohjelmaa kohtaan	Usein tietämättömyys saa aikaan negatiivisia reaktioita tuntematonta asiaa kohtaan. Luonnonsuojelu ja Natura 2000 -verkosto saatetaan kokea uhkana, jonka uskotaan rajoittavan alueen käyttöä. Negatiivinen asenne saattaa vaikeuttaa asioiden eteenpäin viemistä.	Alueen maanomistajia, asukkaita ja muita käyttäjiä tiedotetaan asiasta. Natura-päätös ei mm. kiellä alueella metsästystä, kalastusta eikä muutakaan tavanomaista virkistyskäyttöä. Yhteistyötä paikallisten ja muiden tahojen kanssa pidetään yllä ja lisätään.

Vaikutus Natura-luontotyyppeihin ja -lajeihin

Natura-alueelle suunniteltavien kunnostus- ja hoitohankkeiden vaikutukset Natura-alueen perusteena oleviin luontotyyppeihin ja lajeihin on arvioitava riittävässä määrin sen selvittämiseksi, onko hankkeesta tarpeen tehdä luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-arvointi (Natura-arvioinnin tarveharkinta). Ahmasjärvelle mahdollisesti tehtävä hoito- ja kunnostushankkeen projektisuunnitelma taustaselvityksineen muodostaa riittävän tiedollisen perustan vaikutusten arvioinnin tarvehankinnalle.

Luonto- ja lintudirektiivin mukaisten suojelutoimittien kannalta Ahmasjärven hoito- ja käyttösuunnitelmassa kuvattujen kunnostusehdotuksien, vesikasvien niiton, hoitokalastuksen ja rantapensaikon raivauksen vaikutukset luontoarvoihin, lajistoon ja lajien elinympäristöön ovat pääosin myönteisiä tai neutraaleja. Alueen vaihtumisen ja rantasoihin (luontotyyppikoodi 7140) kohdistuu vain vähäisessä määrin kunnostustoimenpiteitä ja luontotyyppin säilymisedellytys tulevaisuudessa on alueella hyvä. Natura-luontotyyppit säilyvät luonnontilaisina myös rauhoitusmääräysten ansiosta.

Alueella esiintyy alueellisesti uhanalainen pitkälehtivita, jonka nykyistä kasvupaikkaa kunnostustoimenpiteet saattavat jonkin verran vahingoittaa.

Suunnitelman mukaisten toimenpiteiden vaikutukset alueella esiintyvään linnustoon ovat joko neutraaleja tai myönteisiä. Mikäli vesillä liikkuminen ei merkittävästi lisäännä yleiseen käyttöön mahdollisesti tulevien soutuveneiden johdosta, pysyy liikkumisen aiheuttama lintuihin kohdistuva häiriövaikutus nykyisellä vähäisellä merkittävyydellä. Niitettävät vesikasvillisuusalueet ovat jo olemassa olevia, mutta umpeenkasvaneita väyliä, ja laajuudeltaan verraten pienialaisia.

Vaikutus kulttuuriperintökohteisiin

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetyillä toimenpiteillä ei vahingoiteta alueelta löydettyjä esihistoriallisia eikä kivikautisia asuinpaikkoja. Matkailun ja retkeilyn mahdollisesti lisääntyessä alueen kulttuuriperintö tulee tutuksi myös muille kuin alueen asukkaille. Tuomalla kulttuuriperintöä tutuksi ja näkyviin, turvataan samalla myös sen säilymistä.

LÄHTEET

- Ahmaksen kylän toimintasuunnitelma 1998. Laadittu 1998
Ahmaksen Linturanta-projektin toimesta. Linturanta-projektin elinkeinoryhmä ja Oulun maaseutukeskus.
- Airaksinen, O. & Karttunen, K. 2001. Natura 2000 -luontotyyppiopas. Ympäristöopas 46, Luonto ja luonnonvarat. Toinen korjattu painos. Suomen ympäristökeskus. Edita, Helsinki. 194 s. ISBN 952-11-0855-X.
- Anon. 2004. Hoida ja kunnosta kotirantaasi. Rantojen ja vesien kunnostus -esite. Suomen ympäristökeskus, Karjaanjoki LIFE Lohjanjärvi-hanke ja Suomen Maarakentäjien keskusliitto. Helsinki.
- Aronsuu, K., Eerola, M., Hynninen, P., Isid, D., Järvinen, K., Kouvalainen, S., Lukkarinen, M., Markkanen, S.-L., Pehkonen, K., Viitasaari, T. & Virtanen, K. 2006. Pintavesiin kohdistuva kuormitus ja muu muuttava toiminta. Teoksessa: Aronsuu, K. & Isid, D. (toim.). Pintavesien tilaa muuttavat tekijät Oulujoen-Iijoen vesienhoitoalueella. Suomen ympäristö 801, Ympäristönsuojelu. 51 s. ISBN 952-11-2073-8 (PDF). Julkaisu on saatavana myös painetussa muodossa (ISBN 952-11-2072-X).
- Arvokkaiden luontokohteiden hoidon ja käytön priorisointi Pohjois-Pohjanmaalla. Julkaisu A:29 (sarjanumero liittyy Pohjois-Pohjanmaan liiton sarjaan). Pohjois-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus ja Metsähallitus, Pohjanmaan-Kainuun luontopalvelut. Oulun Tyypit, Oulu. 105 s. ISBN 952-9860-53-6.
- Asanti, T., Gustafsson, E., Hongell, H., Hottola, P., Mikkola-Roos, M., Osara, M., Ylimaunu, J. & Yrjölä, R. 2003. Kosteikkojen linnuston suojeluarvo. Suomen ympäristö 596, Luonto ja luonnonvarat. Suomen ympäristökeskus. 53 s. ISBN 952-11-1301-4 (PDF). Julkaisu on saatavissa myös painetussa muodossa (ISBN 952-11-1300-6).
- Drebs, A., Nordlund, A., Karlsson, P., Helminen, J. & Rissanen, P. 2002. Tilastotietoja Suomen ilmastosta 1971–2000. Ilmastotilastoja Suomesta 2002:1. Ilmatieteen laitos, Helsinki. 99 s. ISSN 1458-4530.
- Hertta-tietokanta. Pintavesien tila. Ympäristöhallinnon ylläpitämä tietokanta.
- Huuskonen, S. 1998. Utajärven Ahmasjärven hoitokalastus v. 1997. Pyyntitulokset.
- Hägg, M. 2006. Ahmasjärven kasvillisuusinventointi 2006. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus, luonnonsuojeluosasto. Julkaisematon käsikirjoitus.
- Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. & Uotila, P. (toim.) 1998. Retkeilykasvio. 4. täysin uudistettu painos. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo. Yliopistopaino, Helsinki. 656 s. ISBN 951-45-8166-0 (sid.), ISBN 951-45-8167-9 (nid.).
- KirjastoVirma 2004. Ahmaksen kalevalainen perinnekeily. <http://kirjastovirma.net/museot/ahmas/> [Viitattu 11.9.2006].
- Kunnanhallitus 2007. Utajärven kunnanhallituksen kokous 26.2.2007. Pykälä 24. Työllistäminen vuonna 2007.
- Kuoppala, M., Hellsten, S. & Kanninen, A. 2006. Sisävesien vesikasviseurantojen laadunvarmennus. Loppuraportti. Luonnos 15.6.2006.
- Kääriäinen, S. & Rajala, L. 2005. Vesikasvillisuuden poistaminen. Teoksessa: Järvien kunnostus. Ulvi, T. & Lakso, E. (toim.) Ympäristöopas 114. Suomen ympäristökeskus. Edita, Helsinki. s. 249–270. ISBN 951-37-4337-3.
- Laki vesienhoidon järjestämisestä 2004. Suomen säädöskokoelma 2004/1299.
- Leka, J., Valta-Hulkkonen, K., Kanninen, A., Partanen, S., Hellsten, S., Ustinov, A., Ilvonen, R. & Airaksinen, O. 2003. Vesimakrofyytit järvien ekologisen tilan arvioinnissa ja seurannassa. Maastomenetelmien ja ilmakuvatulkinnan käyttökelpoisuuden arviointi Life Vuoksi -projektissa. Alueelliset ympäristöjulkaisut 312. Etelä-Savon ympäristökeskus ja Pohjois-Savon ympäristökeskus. Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi. 96 s. ISBN 952-11-1456-8 (nid.).
- Lintuvesityöryhmä 1981. Valtakunnallinen lintuvesiensuojeluohjelma. Komiteamietintö 1981:32. Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki. 197 s.
- Luonnonsuojeluasetus 1997. Suomen säädöskokoelma 160/1996.
- Luonnonsuojelulaki 1996. Suomen säädöskokoelma 1096/1996.
- Maanmittauslaitos 2007. Peruskartta 3423 05.
- Maristo, L. 1941. Die Seetypen Finnlands auf floristischen und vegetationsphysiognomischer Grundlage. Suomalaisen eläin- ja kasvitieteellisen seuran Vanamon kasvitieteellisiä julkaisuja 15:5. Helsinki. 312 s.
- Mattila, H. 2005. Ulkoisen kuormituksen vähentäminen. Teoksessa: Järvien kunnostus. Ulvi, T. & Lakso, E. (toim.) Ympäristöopas 114. Suomen ympäristökeskus. Edita, Helsinki. s. 137–150. ISBN 951-37-4337-3.
- Metsästäjien Keskusjärjestö 2007. www.riista.fi > Etusivu > Riistanhoito ja metsästys > Pienpetojen pyynti. [Viitattu 23.3.2007].
- Mikkola-Roos 1995. Lintuvesien kunnostus ja hoito. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 45. 100 s.
- Muinaismuistolaki 1963. Suomen säädöskokoelma 1963/295.
- Museovirasto 2007 (Päivitetty 26.6.2007). Historiallisen ajan muinaisjäännökset. Muinaisjäännösten suojelu. Suojelu ja kaavoitus. www.nba.fi. [Viitattu 12.9.2007].
- Natura 2000 hoito- ja käyttötyöryhmän mietintö 3.12.2003. Natura 2000 -alueiden hoidon ja käytön suunnittelun valtakunnalliset painopisteet. Ympäristöministeriö.
- Nurminen, L. 2005. Esitelmä vesistökunnostuspäivillä 31.8.2005.
- Nybom, C., Hellsten, S. & Hiltunen, P. 1990. Liiallisen kasvillisuuden vähentäminen. Teoksessa: Järvien kunnostus. Ulvi, T. & Lakso, E. (toim.) Ympäristöopas 114. Suomen ympäristökeskus. Edita, Helsinki. s. 374–409. ISBN 951-37-4337-3.
- Nyysönen, Riitta 1952. Pro gradu. Helsingin yliopisto.
- Oulujoki-strategia, Oulujokilaakson Tervareitistö, Hankeohjelma vuoteen 2012, Pyöräily, hiihto- ja ulkoilureitit Oulujokilaakossa. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus, Oulu.
- Pajunen, M. 1997. Ahmasjärven kunnostus. Osio Ahmasjärven Linturanta-projektin loppuraportista.
- Pessa, J. 2000. Lintuvesien tila Pohjois-Pohjanmaalla. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus, Oulu.
- Pessa, J. & Lehtelä, M. (toim.) 2005. Pohjois-Pohjanmaan Natura 2000 -alueiden hoidon ja käytön yleissuunnitelma. Luonnos.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001. Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. Edita, Helsinki. 432 s. ISBN 951-37-3594-X.
- Rikoslaki 1889. Suomen säädöskokoelma 1889/39.
- Rusanen, P., Pietiläinen, O.-P. & Sammalkorpi, I. 2005. Vesien laatu, kalasto ja vesiselkärangattomat. s.93. Teoksessa: Kosteikkojen kunnostuksen ja hoidon parhaat käytännöt kuudella Life-kohteella Suomessa. Life CO-OP -hankkeen tulokset. Mikkola-Roos, M. & Niikkonen, T. (toim.). Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 149. 101 s. ISBN 952-446-404-7 (nid.), ISBN 952-446-405-5 (pdf).
- Sammalkorpi, I. & Horppila, J. 2005. Ravintoketjukunnostus. Teoksessa: Järvien kunnostus. Ulvi, T. & Lakso, E. (toim.) Ympäristöopas 114. Suomen ympäristökeskus. Edita, Helsinki. s. 249–270. ISBN 951-37-4337-3.
- Suomen Kartasto 1988. Vihko 141, Kasvisto. Maanmittaushallitus ja Suomen maantieteellinen seura.
- Suomen perustuslaki 1999. Suomen säädöskokoelma 731/1999.
- Tanskanen, H. 2005. Hankkeen seuranta. Teoksessa: Järvien kunnostus. Ulvi, T. & Lakso, E. (toim.) Ympäristöopas 114. Suomen ympäristökeskus. Edita, Helsinki. s. 123–134. ISBN 951-37-4337-3.

- Tanskanen, H. 2002. Pohjois-Savon lasketut järvet ja järvenlaskun vaikutusmekanismit. Suomen ympäristö 561, ympäristönsuojelu. Pohjois-Savon ympäristökeskus. Kuopion Liikekirjapaino, Kuopio. 52 s. ISBN 952-11-1155-0.
- Tanskanen, H. 2000. Luupuveden kunnostuksen tutkimusohjelma ja väliraportti. Pohjois-Savon ympäristökeskus. Pohjois-Savon ympäristökeskuksen moniste 29. 31 s.
- Utajärven kunta 2007. Ahmaksen asuttaminen. www.utajarvi.fi/kylat/ahmas/sivu.php/ahmas_kylasuunnitelma/historia/ [Viitattu 22.2.2007].
- Valtioneuvoston asetus talousvesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla 2003. Suomen säädöskokoelma 542/2003.
- Vesi- ja ympäristöhallinto 1988. Vesistöjen laadullisen käytökelpoisuuden luokittaminen. Vesi- ja ympäristöhallinnon julkaisuja 20. Valtion painatuskeskus, Helsinki. 48 s. ISBN 951-47-1805-4.
- Väisänen, R. A., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998. Muuttuva pesimälinnusto. Otava. Helsinki. 567 s. ISBN 951-1-12663-6.
- Väisänen, T. 2005. Rehevän järven kunnostusmenetelmän valinta. Lisensiaatintyö. Oulun yliopisto. 101 s. + 7 liitettä.
- Väre, H., Ulvinen, T., Vilpa, E. & Kalleinen, L. 2005. Oulun kasvit - Piimäperältä Pilpasuolle. Norrlinia 11: 1–512. Yliopistopaino, Helsinki. ISBN 952-10-2372-4.
- www.ymparisto.fi > Suomen ympäristökeskus > Ajankohtaista > Tiedotteet > Tiedotteet 2004 > Pienpetojen pyynti parantaa huomattavasti lintuvesien poikastuottoa. Päivitetty 18.10.2004 [Viitattu 22.2.2007].
- www.ymparisto.fi > Lintulahdet Life > Kunnostus- ja hoito-toimenpiteet > Laidunnus ja niitto. Päivitetty 18.3.2005. [Viitattu 23.2.2007].
- Ympäristöhallinto 2006. Asetus haja-asutuksen jätevedestä. www.ymparisto.fi. Päivitetty 27.11.2006.
- Ympäristöhallinto 2007. Karttapalvelun vesistötietoja <http://kartta.vyh.fi>. [Viitattu 28.3.2007].
- Ympäristöministeriö 2007. Vesiensuojelun suuntaviivat vuoteen 2015. Valtioneuvoston periaatepäätös. Suomen ympäristö 10 / 2007. Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto. Vammalan Kirjapaino Oy, Vammala. 90 s. ISBN 978-952-11-2599-7.
- Yrjölä, R., Rusanen, P. & Mikkola-Roos, M. 2005. Kunnostusmenetelmät. s. 50–56. Teoksessa: Kosteikkojen kunnostuksen ja hoidon parhaat käytännöt kuudella Life-kohteella Suomessa. Life CO-OP -hankkeen tulokset. Mikkola-Roos, M. & Niikkonen, T. (toim.). Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 149. 101 s. ISBN 952-446-404-7 (nid.), ISBN 952-446-405-5 (pdf).
- Äystö, V. 1997. Rehevien järvien kunnostusten arviointi. Suomen ympäristö 115. Ympäristön suojelu. Suomen ympäristökeskus. Edita, Helsinki. 163 s. ISBN 952-11-0586-0.

LIITE I.**Ahmasjärven hoito- ja käyttösuunnitelman laadintaa ohjaavan yhteistyöryhmän kokoonpano.**

Nimi	Taho
Jouni Kiviharju	Ahmasjärven osakaskunta
Veli-Pekka Honkanen	Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys
Mauri Huhtala	Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri
Tapani Hoppa	Metsähallitus, Pohjanmaan luontopalvelut
Eero Lähtevänoja	Ahmaksen Erä ry.
Harri Hepo-oja	Oulun riistanhoitopiiri
Martti Lähtevänoja	Ahmaksen kyläseura ry.
Seppo Sumén	Ahmaksen kyläseura ry.
Jouni Jurva	Utajärven kunta
Seppo Tervo	Utajärven kotiseutuyhdistys
Antero Herrala	Loma-asukkaiden edustus
Ilmo Arvela	Loma-asukkaiden edustus
Jari Leinonen	Ahmasjärven jakokunta
Jorma Pessa	Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus
Sami Timonen	Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus
Marja Hyvärinen (o.s. Hägg)	Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus

Happikatoko uhkaa Ahmasjärveä Ilmastoinen auttaisi järveä

Toistuu takavuosien kalojen joukkokuolema tänä keväänä Ahmasjärvessä? Sitä pelätään nyt aiheellisesti, sillä järven happittilanne on erittäin heikko lukuunottamatta järvestä lähe-
vään laskuojan lidenpohjukkaa. Järven syvänteissä happikato on viime viikolla tehtyjen mit-
tausten perusteella täydellinen.

Ahmasjärven tilaa tutkittiin viime viikolla oikein miesvoimalla, sillä Heikki Seppänen ja Antti Kallio olivat aluksi kokoontunut parisenkymmentä isäntää ja emäntiäkin maatalouskeskuksen järjestämälle ka-
latalouden edistämiskurssille, jonka johtajana oli kalatalous-
konsulentti Seppo Huuskonen Oulun maatalouskeskuksesta.

Emäntien erityisaiheena oli kalojen käyttö ruokataloudessa ja kalaruokien valmistus, jota opasti konsulentti Aino Paldanius. Kurssin viimeisenä päivänä saatiin mukaan yllätysvie-
raana vesihallituksen tutkija, li-
sensiaatti Paavo Seppänen Hel-
singistä, jonka johdolla Ahmas-
järvellä otettiin useita vesinäyt-
teitä, jotka välittömästi analy-
soitiin Seppäsen pihalle pystyty-
ssä kenttälaboratoriossa.

Tutkimustulokset vahvistivat jo järeillä näytteillä otettaessa saatua ennakkokäsitystä Ahmasjärven veden laadusta. Vaikka järven vesi pintakerrok-
sessa oli ranta-asukkaidenkin mielestä poikkeuksellisen kir-
kasta, eivät olosuhteet kala-
kannalle olleet erityisen suoti-
mia. Järven happittilanne oli ni-
mittään varsin heikko ja järven
syvänteissä kohdassa happika-
to oli täydellinen. Vesi olikin nel-
jän metrin syvyydessä vihreää
ja ummehtunutta. Jään alla

happia oli vesinäytteissä sen verran, että siinä juuri ja juuri kalat pysyvät hengissä. Vain laskuojan suulla happittilanne oli hyvä. Lisensiaatti Paavo Seppä-
nen kuitenkin varoitteli, että pa-
hin tilanne on vielä edessä jäi-
den lähden aikaan, jolloin
useimmat kalakuolemat vähä-
happisissa järvissä tapahtuvat.
Ahmasjärvessä tosin aikaisem-
min kalakuolemat ovat saatu-
neet helmi-maaliskuiden
vaihteessa.

Erityisesti Ahmaksen ranta-
asukkaat odottavat nyt jännitty-
neinä, kuinka järven takavuo-
sina istutettu peled-siika selviää
järvessä talven yli. Peled-siika
on toistaiseksi menestynyt
järvessä yllättävän hyvin ja pai-
kalisen kalastuskunnan jäsenet
ovat tyytyväisiä järven uudesta
kalakannasta, mikäli se vain
selviää vaikean talven yli.

Ahmasjärvi on aina tunnettu
kalarikkaana järvenä. Sen pi-
kuus on n. 4,5 km, leveys 1,5 km
ja keskisyvyys 2—3 metriä. Ensi
kesänä on tarkoitus mitata jär-
ven syvänteet kalakuolaimen
avulla.

Vuonna 1964 Ahmasjärven ka-
lakanta kohtasi suurthu hapen
puutteen seurauksena. Kaloja
nostettiin tuolloin helmikuun lo-
pulla muutamassa päivässä
traktoriuromittain, pääasiassa
pienää särkää ja ahventa. Jär-
vestä nostettuja haukia myytiin
Oulun torillakin. Apajalla oli 40
miestä ja puolikymmentä trak-
toria, joilla saalis vietin pois.
Lisensiaatti Paavo Seppäsen
totesi vesinäytteiden tutkimisen
jälkeen, että Ahmasjärvi olisi
sopiva tutkimuskohde pohjois-
sa olosuhteissa läpi talven ta-
pantuun järven ilmastuskokei-

siin. Järven happittilannetta voi-
taisiin parantaa ilmastuslait-
teella, joka kierrättää järven
syvänteissä kohdassa vesiker-
roksia samalla jätetään niitä
vähkällä toimivaa laite toimisi
jaksoittain järven liiallisen kyl-
menemisen estämiseksi. Seppä-
nen arvioi yhden talven kokeilun
tulevan maksamaan n. 15 000
markkaa. Jotta vesihallitus läh-
tisi mukaan kokeiluun, asialla
on oltava myös yleistä kalata-
loudesta merkitystä. Siksi
myös paikallisen kalastuskun-
nan olisi osallistuttava hankke-
eseen omalla pienellä osuudel-
laan. Rahoitusmahdollisuuksien
arveltiin alustavasti järjestyvän
kalastuskunnan, vesihallituksen
ja kalantutkimuksen koetoimin-
nan yhteisjärjestelyin.

Järven hapetuksen ohella
myös rehevöitymisen estäminen
tarvitsee ranta-asukkaiden yhi-
teistoimia. Järven leväkasvilli-
suus on selvästi lisääntynyt ja
nyt löytyi useastakin koeavan-
sta merkkejä. Kasvillisuu-
desta. Tehokkain keinoin rehevöi-
tyksen estämiseksi on kaikkien
järven ranta-asukkaiden ja jär-
veen laskevien vesistöjen var-
rella asuvien asukkaiden yhtei-
nen ponnistelusaasteiden pääsyn
estämiseksi järveen. Erityisesti
tulee tarkastaa, ettei lantaloista
ja viemäreistä pääse tulva-
alukanakaan jätettä suoraan
järveen, vaan ne imeytetään
määräysten mukaisesti maahan
tai levitetään ja muokataan pel-
loille. Jos jokaisessa talossa teh-
dään vähäistakin parannuksia
tässä asiassa, järven rehevöi-
tyminen on mahdollista pysäyt-
tää. (VL)

Ahmasjärvellä tutkittiin järven vesitilannetta viime viikolla lisen-
siaatti Paavo Seppäsen ja kalatalouskonsulentti Seppo Huuskosen
johtolla. Ranta-asukkaat saivat tuoretta tietoa järven tilasta ja tar-
vittavista parannustoimenpiteistä. Ravinteiden pääsy jätteen mu-
kana järveen tulisi estää jokaisessa järvenrantatalossa.

LIITE 3.

Lehtiartikkeli 26.2.1964, Liitto nro 58.

Miljoonittain kaloja, tosin pieniä, on nostettu Ahmasen jäälle parin viime päivän aikana. Tämä valtava kasa, jota maanviljelijät Iikka Räisänen ja Iikka Seppänen kuvassa selvittelevät, ei suinkaan ole ainoa, vaan niitä on jo kymmeniä. Arvokalaa on suhteellisen vähän.

Ahmasjärven kalat kuolevat hapen puutteen seurauksena

Ahmasjärvi Utajärvellä on viime päivinä ollut ennennäkemättömän anteliaalla päällä. Sen kätkeistä on tällöin nousut tonneittain veden viljaa, pääasiassa pientä särkää ja ahventa, mutta joskin myy- täväksi kelpaavaa. Ahmasjärven haukea on ilmaantunut viime päivinä myös Oulun torille. Niinpä järven jäällä li- hellä Rokuan puoleista rantaa on käynyt kova vilke. Se al- koi varsinaisesti sunnuntaina ja jatkuu edelleen, todennä- köisesti niin kauan kuin ka- laa saadaan. Parhaimmillaan apajalla on ollut nelisenkym- mentä miestä ja puolikym- mentä traktoria, joilla saalis on kuljetettu pois. Roskaka-

lasta suurin osa on toistaisek- si kasattuna jäälle mahtavik- si kasoiksi.

Ahmasen kalat tukehtuvat järvestään hapen puutteeseen. Suuri osa järven kaloista on jo kuollut, osa on puolikuol- leina ja vielä jotkut ovat va- raantyneet nyt hakattujen avan- tojen huo- ilmaa saadakseen. Saalista lienee pikemminkin runsautta kuin puutetta.

Ahmasjärvi tunnetaan erit- tain kalaisena järvenä. Ruohikkosena se on ravinnerikas ja sellaisessa vedessä kalat vilhyvät. Puolikymmentä kilo- metriä pitkään ja toista kilo- metriä leveään järveen mahtuu paljon kalaa. Kunnollista las- kujokea sillä ei ole ja siihen soluttaavat puot ovat vähi- siä. Tässä eräs syy, miksi ka- lakanta on nyt joutunut mel- kaisen tuhon omaksi.

Aikaisemmin Ahmasesta las- kevas jokea padottiin syksy- sin veden nostamiseksi talven ajaksi. Tammi on nyt lahonut. Suurimpana syynä on kuiten- kin pidettävä kulunutta talvea, joka vähälumisena on kasvat- tanut matalaan järveen noin 80 senttiä paksun jään. Vesi on samalla laskenut. Järven run- (Jatk. siv. 2)

Vanha Ahmasen kalamies Eelis Sirviö on myös tullut apajalle, joka lienee ennätyskellisiin tähän saakka.

Ahmasjärven . . .

(Jatk. siv. 1)

sas kalakanta on joutunut pu- ristukseen ja sen elintila on käynyt ahtaaksi. Aikaisempina talvina esiintynyttä veden ko- hoamista jään päälle ja jälleen laskemista ei tänä talvena ole tapahtunut. Umpinaisessa jär- vessä on tullut puute hapestasta.

Kalakantaa uhkaava tuho ha- vaittiin jokin aika sitten. Niiden "ammentaminen" lähti vauhtiinsa kuitenkin vasta vii- me sunnuntaina. Nyt jäällä on suunnattomia rökkiöitä ns. roskakalaa. Käyttöä sille ei kuitenkaan omalla paikkakun- nalla paljoa ole. Muutamat ovat ryhtyneet käyttämään ka- laa sikojen ravinnoksi. Jou- kossa on myös kookkaampaa kalaa, haukea ja ahventa, jota voidaan käyttää ravinnoksi se- kä omassa talouksissa että myytäväksi.

Järven kalakantaa on jo kohdannut melkoinen tuho. Onneksi arvokalaa on suhteel- lisen vähän. Niiden pelastami- seksi taloudelliseen käyttöön on nyt ryhdytty, muutahan ei liene tehtävissä. Roskakalat nostetaan myös vedestä, muu- toinhan ne kuollessaan pilaa- vat kesän tullen koko vesistön. Lienee myös hyvä, että roska- kala saadaan pois vesistöstä.

Aikaisemmin vastaavaa Ah- masjärvestä ilmeni talvella -59, jolloin järven kalakannasta kuoli kymmeniätuhansia kilo- ja. Silloin pelättiin kalojen kuolevan peräti sukupuuttoon, mutta niin ei kuitenkaan ta- pahtunut. Nyt tapahtunut ja tapahtuva tuho on kuitenkin huomattavasti suurempaa kuin silloin.

Ammattikoulun 10.000 mk

Nivalan ammattikoulun palo- tsumeli maanantai-iltana noin 2/3 rakenteilla olevasta am- mattikoulu- rakennuksesta. Va- ltuksen määrää on voinut ar- vioida ennen kuin tutkimukset siitä kuinka paljon betonivalu- ja joudutaan uusimaan ja kor- jaamaan on suoritettu, mutta tämänhetken näkymien mu- kaan taloudelliset vahingot ko- hoavat lähes 100.000 markkaan ja mikäli kaikki palon alla ol- leet rakennelmat joudutaan uusimaan, nousevat vahingot yli em. summaa.

Nivalan ammattikoulun kun- tainliiton koulurakennusta var- ten lujituslaskelmat tehnyt in-

Valtio sai apua 61 eri kunnalta

Helsinki, tiistaina (Liitol- le) — Kaikkiaan 61 kuntaa aut- toi helmikuussa valtiota lykkää- mällä kunnallisveron etumaksun vastaanottoa kuukaudeksi eteen- päin.

Lykkäys vapauttaa valtion käyttöön 38 milj. mk. Muuta- mat kunnat sitoutuivat lainaa- maan vielä maaliskuunkin etu- maksut jos valtion rahatilanne sitä välttämättä vaatii.

Vippajaina olivat tällä kertaa pääasiassa suuret ja varakkaat kunnat. — (UK)

LIITE 4.**Ahmasjärven luonnonsuojelualueen
(YSA200459) rauhoitusmääräykset.****I Yleiset rajoitukset**

Alueella on kielletty:

- kuivattaminen, ojien kaivaminen, vesien perkaaminen ja patoaminen sekä kaikenlainen maaperän vahingoittaminen, muuttaminen ja aineiden ottaminen;
- rakennusten, rakennelmien, laitteiden ja teiden rakentaminen;
- luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten tappaminen, pyydystäminen ja hätyyttäminen sekä pesien vahingoittaminen;
- kaikenlainen muu toiminta, joka saattaa vaikuttaa epäedullisesti alueen eläimistön tai kasvillisuuden säilymiseen.

II Liikkumisrajoitukset

Alueella on kielletty:

- liikkuminen moottoriajoneuvoilla, muutoin kuin alueen luonnon hoidon vaatimissa tehtävissä tai rantakiinteistöjen käyttöön ja huoltoon liittyvissä tehtävissä silloin kun se on välttämätöntä;

III Sallitut toimenpiteet

Edellä olevien säännösten estämättä alueella sallitaan:

- laillinen kalastus ja metsästys (mukaan lukien linnustolle haitallisten pienpetojen pyynti);
- moottorikelkkailu;
- alueen luonnonhoidollinen raivaus, niitto ja laidunnus ympäristökeskuksen hyväksymän suunnitelman mukaisesti;
- rantametsien käsittely metsälain mukaisesti;
- nykyisen kuivatustilanteen ylläpito olemassa olevia laskuojia kunnostamalla ympäristökeskuksen hyväksymän erillisen selvityksen ja suunnitelman sekä siihen liittyvän kartan mukaisesti. Yksittäisen laskuojan vähäiseen kunnostukseen tässä tarkoituksessa ei vaadita erillistä selvitystä ja suunnitelmaa;
- sellainen yleishyödyllinen rakentaminen, joka on tarpeen alueen suojelutavoitteen mukaisen luonnon hoidon, tutkimuksen, alueeseen tutustumisen tai retkeilyn kannalta ympäristökeskuksen hyväksymän suunnitelman mukaisesti;
- pienimuotoisten laitureiden ja veneidenpitopaikkojen rakentaminen;
- vesille pääsemisen kannalta välttämätön, vähäinen vesikasvillisuuden niitto oman veneenpitopaikan kohdalla;

- olemassa olevien rakennelmien käyttö ja kunnossapito;

- ympäristökeskuksen hyväksymän suunnitelman mukaiset suojelutavoitetta tukevat muut luonnon hoitotoimet;

IV Poikkeuslupa

Edellä olevista määräyksistä saadaan ympäristökeskuksen luvalla poiketa, mikäli poikkeaminen on luonnonsuojelualueen käytön, hoidon tai tutkimuksen kannalta perusteltua.

LIITE 5.**Kohdevaikuttavuuden arviointilomakemalli, joka voidaan muuntaa Ahmasjärvelle soveltuvaksi.**

Lomake I. Kohdevaikuttavuuden arviointilomake. Arviointikriteereiden toteutumista kuvataan esim. asteikolla 1–5, jolloin: 1 = tilanne huonontunut selvästi ja 5 = tilanne parantunut selvästi. Kunkin arviointiryhmän toteumapisteille lasketaan keskiarvo. Arviointiryhmäkohtaisella painokertoimella voidaan ottaa huomioon eri tavoitteiden tärkeys. (Tanskanen 2000).

Arvioitava asia	Tavoiteltu muutos	Arviointikriteerit	Tavoitteiden toteuma	Keski-arvo	Painokerroin
Tuleva kuormitus	Pienemmäksi	Ravinnekuormitus pienemmäksi			
		Kemiallinen hapenkulutus pienemmäksi			
		Kiintoainekuormitus pienemmäksi			
Veden laatu	Paremmaksi	Ravinnepitoisuudet pienemmäksi			
		Väriarvo pienemmäksi			
		Kiintoainepitoisuudet pienemmäksi			
		Talven happipitoisuus suuremmaksi			
Lähtevä kuormitus	Pienemmäksi	Ravinnekuormitus pienemmäksi			
		Kemiallinen hapenkulutus pienemmäksi			
		Kiintoainekuormitus pienemmäksi			
Kalasto ja kalastus	Runsaammaksi ja kalastettavammaksi	Kalastajien tyytyväisyys			
		Lajisto			
		Elohopeapitoisuudet			
Linnusto	Runsaammaksi ja monipuolisemmaksi	Yksilömäärät suuremmiksi			
		Lajimäärät suuremmiksi			
		Indeksiarvo kasvaa			
Pohjaeläimet	Runsaammiksi	Tiheys			
		Biomassa			
		Keskikoko			
Vesikasvillisuus	Niukemmaksi	Ilmaversoisalueet pienemmiksi			
Veneily ja virkistyskäyttö-arvo	Paremmaksi	Asukastyytyväisyys			
		Käyttäjättyytyväisyys			

LIITE 6.**Ahmasjärven kasvillisuusinventoinnissa havaitut lajit**

Ahmasjärvi, Utajärvi.

Kasvillisuusinventointi 2006.

VESIKASVIT**Irtokeijut**

karvalehti	<i>Ceratophyllum demersum</i>
pikkulimaska	<i>Lemna minor</i>

Irtokeijut

isovesiherne	<i>Utricularia vulgaris</i>
kalvasvesiherne	<i>Utricularia intermedia</i>

Uposlehtiset

ahvenvita	<i>Potamogeton perfoliatus</i>
heinävita	<i>Potamogeton gramineus</i>
isovesitähti	<i>Callitriche cophocarpa</i>
pikkuvesitähti	<i>Callitriche palustris</i>
pikkuvita	<i>Potamogeton berchtoldii</i>
pitkälehtivita	<i>Potamogeton praelongus</i>
purovita	<i>Potamogeton alpinus</i>
tylppälehtivita	<i>Potamogeton obtusifolius</i>
uposvesitähti	<i>Callitriche hermaphrodita</i>

Pohjalehtiset

hapsiluikka	<i>Eleocharis acicularis</i>
katkeravesirikko	<i>Elatine hydropiper</i>

Kelluslehtiset

kelluskeiholehti	<i>Sagittaria natans</i>
konnanulpukka	<i>Nuphar pumila</i>
siimapalpakko	<i>Sparganium gramineum</i>
uistinviita	<i>Potamogeton natans</i>
ulpukka	<i>Nuphar lutea</i>

Ilmaversoiset

järvikaisla	<i>Schoenoplectus lacustris</i>
järvikorte	<i>Equisetum fluviatile</i>
järviruoko	<i>Phragmites australis</i>
keltakurjenmiekka	<i>Iris pseudacorus</i>
rantaluikka	<i>Eleocharis palustris</i>
rantapalpakko	<i>Sparganium emersum</i>
terttualpi	<i>Lysimachia thyrsiflora</i>
vesikuusi	<i>Hippuris vulgaris</i>

Näkinpartaiset

Näkinparta	<i>Chara sp.</i>
------------	------------------

RANTA- JA MAAKASVIT**Puut ja pensaat**

haapa	<i>Populus tremula</i>
halava	<i>Salix pentandra</i>
harmaaleppä	<i>Alnus incana</i>
hieskoivu	<i>Betula pubescens</i>
kiiltopaju	<i>Salix phylicifolia</i>
kuusi	<i>Picea abies</i>
mänty	<i>Pinus sylvestris</i>
pihlaja	<i>Sorbus aucuparia</i>
pohjanpaju	<i>Salix lapponum</i>

Varvut

isokarpalo	<i>Vaccinium oxycoccos</i>
juolukka	<i>Vaccinium uliginosum</i>
suokukka	<i>Andromeda polifolia</i>
variksenmarja	<i>Empetrum nigrum</i>

Saramaiset kasvit

harmaasara	<i>Carex canescens</i>
harmaasara x äimäsara	<i>Carex canescens x dioica</i>
hentovilla	<i>Eriophorum gracile</i>
jokapaikansara	<i>Carex nigra</i>
jouhisara	<i>Carex lasiocarpa</i>
lettonuppisara	<i>Carex capitata</i>
liereäsara	<i>Carex diandra</i>
luhtasara	<i>Carex vesicaria</i>
luhtavilla	<i>Eriophorum angustifolium</i>
mutasara	<i>Carex limosa</i>
pullosara	<i>Carex rostrata</i>
raikasara	<i>Carex echinata</i>
riippasara	<i>Carex magellanica</i>
vesisara	<i>Carex aquatilis</i>
viiltosara	<i>Carex acuta</i>
äimäsara	<i>Carex dioica</i>

Heinämäiset kasvit

isorölli	<i>Agrostis gigantea</i>
jouhivihvilä	<i>Juncus filiformis</i>
kalvaspiippo	<i>Luzula pallidula</i>
korpiastikka	<i>Calamagrostis purpurea</i>
lampaannata	<i>Festuca ovina</i>
luhtakastikka	<i>Calamagrostis stricta</i>
luhtarölli	<i>Agrostis canina</i>
niittymaarianheinä	<i>Hierochloa hirta</i>
nurmilauha	<i>Deschampsia cespitosa</i>
nurmirölli	<i>Agrostis capillaris</i>
nurmitähkiö	<i>Phleum pratense</i>
pohjantähkiö	<i>Phleum alpinum</i>

punanata
rantanurmikka
ruokohelpi
rönsyrölli
sykeröpiippo
viitakastikka

Ruohot

heinätähtimö
hiirenvirna
isolaukku
kaarlenvaltikka

kangasmaitikka
karhunputki
keltakannusruoho
korpiorvokki
kurjenjalka
lehtovirmanjuuri
lettotähtimö
luhtakuusio
luhtamatara
luhtavuohenokka
maitohorsma
mesiangervo
mesimarja
myrkkypeiso
niittyleinikki
nokkonen
ojakärsämö
peltokorte
peltovalvatti
piharatamo
pikkumatara
pikkutalvikki
pohjansilmäruoho
puna-apila
punakoiso
raate
rantakukka
rantamatara
rantanenätti
rantatähtimö
rentukka
rönsyleinikki
siankärsämö
suohorsma
suo-ohdake
suo-orvokki
suoputki

Festuca rubra
Poa palustris
Phalaris arundinaceae
Agrostis stolonifera
Luzula sudetica
Calamagrostis canescens

Stellaria gramineum
Vicia cracca
Rhinanthus serotinus
Pedicularis sceptrum-carolinum
Melampyrum pratense
Angelica sylvestris
Linaria vulgaris
Viola epipsila
Comarum palustre
Valeriana sambucifolia
Stellaria crassifolia
Pedicularis palustris
Galium uliginosum
Scutellaria galericulata
Epilobium angustifolium
Filipendula ulmaria
Rubus arcticus
Cicuta virosa
Ranunculus acris
Urtica dioica
Achillea ptarmica
Equisetum arvense
Sonchus arvensis
Plantago major
Galium trifidum
Pyrola minor
Euphrasia frigida
Trifolium pratense
Solanum dulcamara
Menyanthes trifoliata
Lythrum salicaria
Galium palustre
Rorippa palustris
Stellaria palustris
Caltha palustris
Ranunculus repens
Achillea millefolium
Epilobium palustre
Cirsium palustre
Viola palustris
Peucedanum palustre

syysmaitiainen
säderusokki
valkoapila
vehka
vesihierakka

Leontodon autumnalis
Bidens radiata
Trifolium repens
Calla palustris
Rumex aquaticus

Muut (mm. viljelykarkulaiset)

Kaura *Avena sativa*
Ohra *Hordeum vulgare*

Sammalia (ei inventoitu tarkemmin)

hetealvesammal *Chiloscyphus polyanthos*
hetesirppisammal *Warnstorfia exannulata*
jokasuonrahkasammal *Sphagnum angustifolium*
kangaskarhunsammal *Polytrichum commune*
keuhkosammal *Marchantia alpestris*
kiiltolehväsammal *Pseudobryum cinclidioides*
luhtakuirisammal *Calliergon cordifolium*
okarahkasammal *Sphagnum squarrosum*

LIITE 7. Hoito- ja käyttösuunnitelman hyväksyminen.

POHJOIS-POHJANMAAN
YMPÄRISTÖKESKUS

Päiväys

Dnro

7.5.2009

PPO-2006-L-572-259

Viite

Asia

Ahmasjärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelman hyväksyminen

Hyväksyttävä suunnitelma

Ahmasjärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma, laatija Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus, Marja Hyvärinen ja Sami Timonen (2009).

Suojelualue

Ahmasjärven luonnonsuojelualue YSA200459, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen päätös 27.4.2004/Dnro PPO-2004-L-171-251

Natura-alue

Ahmasjärvi FI1106002

Omistajat: rauhoituspäätöksestä ilmenevät 99 tilaa ja 16 yhteistä aluetta

Suojeluohjelma

Valtakunnallinen lintuvesiensuojeluohjelma (LVO- 110262)

Suunnitelman laatimiseen osallistuneet tahot

Hoito- ja käyttösuunnitelman laadintaa on ohjannut yhteistyöryhmä, jossa ovat olleet edustettuina seuraavat tahot: Ahmasjärven osakaskunta, Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys, Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri, Metsähallitus, Pohjanmaan luontopalvelut, Ahmaksen Erä ry, Oulun riistanhoitopiiri, Ahmaksen kyläseura ry, Utajärven kunta, Utajärven kotiseutuyhdistys, Loma-asukkaiden edustus, Ahmaksen jakokunta, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus

Suunnitelmasta kuuleminen

Suunnitelmasta ei ole järjestetty yleistä kuulemistä. Suunnitelman laadinnan alussa järjestettiin yleisötilaisuus 19.6.2006. Yhteistyöryhmän jäsenet ovat lausuneet mielipiteensä suunnitelmasta, näkemykset on otettu huomioon suunnitelmassa.

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen hyväksyminen:

Ympäristökeskus hyväksyy Ahmasjärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelman alueen hoitoa ja käyttöä ohjaavaksi asiakirjaksi alla mainituin ehdoin:

- Veteraanikatu 1 • PL 124, 90101 Oulu • Puh. 020 490 111 • Asiakaspalvelu 020 690 171 • www.ymparisto.fi/ppo
- Torikatu 40 B, 67100 Kokkola • Puh. 020 490 111 • Asiakaspalvelu 020 690 171 • www.ymparisto.fi/ppo

1. Hoito- ja käyttösuunnitelma on voimassa kymmenen vuotta hyväksymisestä, minkä jälkeen suunnitelman ajantasaisuus on tarkistettava ja tarvittaessa päivitettävä. Tarkistuksesta vastaa ympäristökeskus. Mikäli alueen luonnontilassa tapahtuu hoito- ja käyttösuunnitelman voimassaoloaikana ennakoimattomia haitallisia muutoksia, on suunnitelma tarvittaessa päivitettävä;

2 Tämä hyväksyminen ei poista eri toimenpiteiden toteuttamiseksi mahdollisesti tarvittavien lupien tai lausuntojen tarvetta;

3. Tämä hyväksyminen ei poista luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisen Natura-arviointimenettelyn tarvetta, mikäli on todennäköistä, että suunnitellut toimenpiteet saattaisivat merkittävästi heikentää Natura-alueen luonnonarvoja.

Luonnonsuojelupäällikkö

Eero Kaakinen

Ylitarkastaja

Tupuna Kovanen

Tiedoksi:

Ahmasjärven osakaskunta
 Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys
 Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri
 Metsähallitus, Pohjanmaan luontopalvelut
 Ahmaksen Erä ry
 Oulun riistanhoitopiiri
 Ahmaksen kyläseura ry
 Utajärven kunta
 Utajärven kotiseutuyhdistys
 Loma-asukkaiden edustus: Antero Herrala ja Ilmo Arvela
 Ahmaksen jakokunta

KUVAILULEHTI

<i>Julkaisija</i>	Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus			<i>Julkaisu-aika</i> Toukokuu 2009
<i>Tekijä(t)</i>	Marja Hyvärinen ja Sami Timonen			
<i>Julkaisun nimi</i>	Ahmasjärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma			
<i>Julkaisusarjan nimi ja numero</i>	Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen raportteja 3/2009			
<i>Julkaisun tema</i>				
<i>Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut</i>				
<i>Tiivistelmä</i>	<p>Ahmasjärvi on matala ja reheväkasvuinen, 385 hehtaarin kokoinen, valtakunnallisesti ja kansainvälisestikin arvokas lintujärvi. Ahmasjärvi sijaitsee Utajärvellä keskellä Ahmaksen kylää, joten sen maisemallinen ja virkistysellinen merkitys on suuri. Alue sijaitsee myös matkailun kannalta keskeisellä paikalla.</p> <p>Ahmasjärvellä esiintyy säännöllisesti useita lintudirektiivin liitteen I mainitsemia erityisesti suojeltavia lintulajeja, pesimälajisto on monipuolinen ja lisäksi järvi on merkittävä vesilintujen ja kahlaajien muuтонаikainen levähdys- ja ruokailualue. Ahmasjärvi kuuluu lintuvesiensuojeluohjelmaan (LVO I 10262) ja se on suojeltu Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen päätöksellä vuonna 2004. Alue on liitetty Natura 2000 -verkostoon SPA-alueena (special protection area). Ahmasjärven Natura 2000 -alue (FI I 106002) on kooltaan 417 ha rajauksen noudatellessa kosteikkoalueen rajoja. Ahmasjärven Natura 2000 -alueen suojelutavoitteet kohdistuvat erityisesti lintudirektiivin mukaisen lintulajiston säilyttämiseen. Lisäksi suojellaan aluetta kokonaisuutena, sen vesitaloutta, luonnontilaisuutta ja arvokkaita luontotyyppisiä.</p> <p>Ahmasjärven hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnan perusteina ovat olleet Ahmasjärven alueellinen merkittävyys sekä merkittävät luonto-, kulttuuri- ja käyttöarvot. Hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteena on esittää hoito- ja kunnostustoimenpiteet Natura 2000 -alueen luontoarvojen turvaamiseksi. Suunnitelmassa pyritään osoittamaan hoidon tarpeessa olevat alueet ja niille sopivia hoitomenetelmiä sekä ohjaamaan ja kehittämään alueen virkistyskäyttöä siten, että luontoarvot tulevat huomioitua.</p> <p>Suunnitelluilla Ahmasjärven hoito- ja kunnostustoimilla pyritään parantamaan järven vedenlaatua, estämään rehevöitymistä sekä vähentämään järveen tulevaa ulkoista ravinnekuormitusta sekä parantaa maisemaa ja virkistyskäyttömahdollisuuksia suojeluarvoja heikentämättä.</p>			
<i>Asiasanat</i>	Suojaus, suojelualueet, Natura 2000, uhanalaiset lajit, luontotyyppit, hoito, virkistyskäyttö, Ahmasjärvi, Utajärvi			
<i>Rahoittaja/ toimeksiantaja</i>				
	ISBN 978-952-11-3455-5 (nid.)	ISBN 978-952-11-3456-2 (PDF)	ISSN 1796-1939 (pain.)	ISSN 1796-1947 (verkkok.)
	Sivuja 68	Kieli Suomi	Luottamuksellisuus Julkinen	Hinta (sis.alv 8 %)
<i>Julkaisun myynti/ jakaja</i>	Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus, luonnonsuojeluosasto PL 124, 90101 Oulu Asiakaspalvelu: puh. 020 690 171 www.ymparisto.fi/ppo/julkaisut			
<i>Julkaisun kustantaja</i>	Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus			
<i>Painopaikka ja -aika</i>	Multiprint Oy, Oulu 2009			

Euroopan Unionin luontodirektiivin mukaan Natura-alueelle on tarvittaessa laadittava hoito- ja käyttösuunnitelma. Ahmasjärven hoito- ja käyttösuunnitelman laatimisen perusteena on Ahmasjärven alueellinen merkittävyys sekä merkittävät luonto-, kulttuuri- ja käyttöarvot. Ahmasjärvi on sekä valtakunnallisesti että kansainvälisesti arvokas lintujärvi ja se sijaitsee matkailullisesti keskeisellä paikalla, keskellä Ahmaksen kylää. Ahmasjärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelmalla sovitetaan yhteen alueen suojeluarvot ja eri käyttömuodot. Suunnitelmassa esitellään muun muassa alueen merkittäviä luontotyyppejä ja huomionarvoista eliölajistoa sekä tarvittavia toimenpiteitä niiden suojeluun ja hoitoon. Suunnitelma antaa ohjeita ja suosituksia alueen virkistyskäytön ja palveluvarustuksen kehittämiseksi luontoarvot ja luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräykset huomioon ottaen. Lisäksi suunnitelma sisältää suosituksia hoidon ja käytön vaikutusten seurannasta.

POHJOIS-POHJANMAAN
YMPÄRISTÖKESKUS

ISBN 978-952-11-3455-5 (nid.)

ISBN 978-952-11-3456-2 (PDF)

ISSN 1796-1939 (pain.)

ISSN 1796-1947 (verkkokj.)